

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIE: RIDDER RENÉ VICTOR, HOOFDREDACTEUR

E. BOONEN, C. CAENEPEEL

REDACTIEADRES: PROF. MR. RIDDER RENÉ VICTOR, BRITSELEI 40, 2000 ANTWERPEN

SPORT EN SOCIAAL RECHT

Rede uitgesproken door de eerste advocaat-generaal V.VANDERMEERSCH op de plechtige openingszitting van het Arbeidshof te Gent op 2 september 1975

Op het Vierde Wereldcongres van de Magistraten te Nice werd op 15 oktober 1972 een resolutie aangenomen waarvan het besluit luidde: "Le magistrat doit présenter aux yeux de l'opinion publique l'image d'un juge ancré dans les réalités de la vie et ouvert à la pluralité des échelles de valeur qui marquent la société actuelle".

Ik meen dan ook niet buiten de opdracht te treden "een rede te houden over een bij deze algemene en openbare vergadering passend onderwerp"¹ indien ik uw aandacht vraag voor een onderwerp dat in deze zittingszaal op het eerste gezicht vreemd kan aandoen: sport.

De sportbeoefening is een algemeen verschijnsel geworden dat de huidige maatschappij kenmerkt en dermate beïnvloedt dat men levensvreemd moet zijn om er geen belang aan te hechten².

De evolutie van de sportbeoefening kan geen enkele overheid nog onverschillig laten en ook de jurist moet er de vereiste aandacht aan wijden³. Zelfs het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen moest bij arrest van 12 december 1974 bepalen in welke gevallen de sportbeoefening onder het gemeenschapsrecht valt⁴.

1. Het overheidsbeleid in België ten overstaan van de sport is van recente datum, en was er aan-

vankelijk enkel op gericht het particulier initiatief in zijn activiteit aan te moedigen. Later oordeelde de wetgever imperatief en reglementerend te moeten ingrijpen met de bedoeling misbruiken of wantoestanden uit te roeien⁵, terwijl de overheidsbemoeiing inzake de lichamelijke opvoeding, de sport en het openluchtlevens beschouwd werd als deel uitmakend van het globale overheidsbeleid inzake "opvoeding"⁶.

Het is niet mijn bedoeling een volledige studie te wijden aan alle aspecten van de sportbeoefening, noch een waardeoordeel te vellen betreffende de thans in werking zijnde of overwogen reglementerende maatregelen.

Voor uw Hof wil ik slechts, zeer bescheiden, bepaalde sociaalrechtelijke aspecten toelichten van enkele problemen die voor de sportbeoefenaar zelf van belang kunnen zijn, of die bij de toepassing van de ter zake geldende wetgeving kunnen rijzen.

2. Wanneer men het overheidsbeleid ten overstaan van de sport chronologisch situeert, stelt men vast dat, buiten maatregelen ter aanmoediging van de sportbeoefening zelf, eerst beschermende maatregelen werden genomen in verband met de gezondheid en de veiligheid van de beoefenaars en dat pas nadien ook maatregelen werden getroffen of ontworpen op het vlak van het arbeidsrecht en van het sociaal zekerheidsrecht.

¹ Art. 350 Ger. W.

² Zie het "Europees Handvest van Sport voor allen" aangenomen door de Europese ministers verantwoordelijk voor sportzaken, bijeengekomen te Brussel op 20-21 maart 1975, in *Sport*, Tijdschrift van het Bloso, 18e jaargang, nr. 3 (juli 1975), blz. 168.

³ Zie J.C. GERMAIN, *Les sportifs et le droit*, Collection Scientifique de la Faculté de Droit de Liège, nr. 40, 1975.

⁴ Arrest van 12 december 1974, *Informatie betreffende het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen*, nr. XVII, blz. 33.

⁵ Zie E. DE RIDDER, "Doping en Recht", *R.W.*, 1963-64, 1193 e.v.; M. HERZOG, (Franse minister-staatssecretaris), *Journal officiel, Sénat*, 1ère session 1964-65, 3 november 1964, blz. 1261.

⁶ Prof. R. BLANPAIN, *Sportwetgeving*, blz. 1.

3. De Wet van 20 juli 1955⁷ die het uitvoeren van bovengrondse circus- of music-hall-oefeningen zonder veiligheidsnet verbiedt, valt enigszins buiten het bestek van deze studie omdat het veeleer de schouwspel- en variéteartisten betreft dan de eigenlijke sportlui.

Zij kan niettemin onder de "arbeidsbescherming" worden gebracht, zodat het m.i. aan de arbeidsauditeur zal toekomen, overeenkomstig de artikelen 155 en 578, 7°, van het Gerechtelijk Wetboek, de strafvervolgning wegens overtreding van deze wet in te stellen, wanneer de betrokken kunstenaar de werknemer is van de inrichter van de vertoning.

4. De bokssport, die sedert jaren een doorn was in het oog van velen en dikwijls aangeklaagd wordt als een niet beteugelde vorm van overtreding van de bepalingen van de artikelen 418 en 420 van het Strafwetboek⁸, heeft, na vier jaar bespreking in de wetgevende kamers, het voorwerp uitgemaakt van de Wet van 31 mei 1958, die alweer slechts vier jaar later — namelijk op 12 juni 1962 — in het *Belgisch Staatsblad* werd bekendgemaakt⁹.

Deze wet beperkt er zich toe het principe vast te leggen dat bokswedstrijden slechts dan mogen worden ingericht wanneer de bokkers, zoveel als enigszins mogelijk is, worden behoed voor ernstige inwendige of uitwendige letsels.

Zij beoogt enkel preventieve maatregelen, waarvan zij de praktische uitvoering aan de Koning overlaat.

Weliswaar bepalen artikel 2 van deze wet en artikel 26 van het Koninklijk Besluit van 5 juli 1962, genomen ter uitvoering ervan, dat de organisatoren van een bokswedstrijd of -exhibitie binnen veertien dagen na de datum ervan 7,5 ten honderd van de recette aan de Schatkist moeten afdragen, doch uit deze wetsbepalingen blijkt dat de wetgever met die gelden enkel de door de Staat gedane uitgaven, o.m. voor medische controle, wil recupereren.

Een suggestie van het "Nationaal Instituut voor de Lichamelijke Opvoeding en de Sport" om "de eventuele saldo's aan te wenden voor de vorming van een Fonds voor het invoeren van een verzekeringsregime waardoor aan de bokkers die een ongeval hebben gehad een voldoende hulp zou kunnen

verleend worden"¹⁰ werd eenvoudigweg terzijde gelaten.

Men heeft toen ongetwijfeld de kans niet gegrepen een eerste stap te zetten in de richting van de sociale verzekering van de sportbeoefenaars.

5. De Wet van 2 april 1965 waarbij de dopingpraktijk verboden wordt bij sportcompetities, kennde gelukkig niet dezelfde lijdensweg. Na een eerste initiatief van een lid van de Senaat¹¹, heeft de Regering vrij snel een wetsontwerp ter studie genomen en reeds op 2 februari 1965 ingediend¹².

In een recordtempo werd het door de Commissie voor de Volksgezondheid en het Gezin van beide wetgevende kamers behandeld en de in het *Staatsblad* van 6 mei 1965 (blz. 5165) bekendgemaakte wet is op 16 mei 1965 in werking getreden.

Deze wet had andermaal enkel tot doel de openbare gezondheid, in het bijzonder de gezondheid van de sportbeoefenaars, te beschermen¹³.

Twee artikelen van deze wet wekken nochtans onze bijzondere aandacht, meer bepaald de artikelen 6, § 1, en 7, § 1, 4°, waar er sprake is van de "taak van de verzorger", in het Frans "le métier de soigneur".

Naar de mening van de procureur-generaal J. Constant zou de Franse tekst de voorkeur verdienen omdat de werkgever de verzorger zou hebben beschouwd als een persoon die een beroep uitoefent¹⁴.

De wet bepaalt dat een "statuut van de verzorger" kan worden vastgesteld, doch het daartoe vereiste uitvoeringsbesluit is nog niet verschenen.

Inmiddels leert ons de realiteit dat de topatleten zich laten verzorgen door beroepsverzorgers, meestal verbonden aan een firma of een sportclub.

Wanneer er toch een statuut van verzorger moet komen, dan zouden niet alleen voorwaarden dienen vastgesteld te worden zoals voor de paramedische beroepen om de gezondheid van de sportlui te waarborgen, maar dan zou eveneens de verhouding tussen de verzorger en de sportbeoefenaars dienen geregeld te worden: ofwel is de verzorger als werknemer in dienst van dezelfde werkgever als de sportbeoefenaar, en dan staan zowel de verzorger als de sportbeoefenaar in dienstverband tegenover deze

⁷ Bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 12 augustus 1955.

⁸ *Gedr. St., Kamer*, zitt. 11 mei 1954, wetsvoorstel nr. 26/1, blz. 2; R. CHARLES, *Le sport et le droit pénal*, Edition de l'éducation physique, des sports et de la vie en plein air, Brussel, 1964; L. COLIGNON, *R. Dr. Pén.*, maart 1954; LUC SILANCE, "Les règles du Comité International Olympique et le Droit", *J.T.*, 1971, blz. 694 e.v.

⁹ Zie in dat verband: volksvertegenwoordiger PHILIPPART, "La Confusion des Pouvoirs", *J.T.*, 1961, blz. 734.

¹⁰ *Gedr. St., Senaat*, 1957-58, nr. 219, verslag uitgebracht op 28 januari door mevrouw VANDERVELDE, blz. 12.

¹¹ Zie wetsvoorstel van senator H. LAHAYE, *Gedr. St., Senaat*, 1963-64, nr. 284, 17 juni 1964.

¹² *Gedr. St., Senaat*, 1964-65, nr. 95, wetsontwerp 2 februari 1965.

¹³ *Gedr. St., Senaat*, 1964-65, nr. 95, memorie van toelichting, blz. 2, en nr. 233, verslag namens de Commissie voor de Volksgezondheid en het Gezin, uitgebracht door senator RENQUIN, 18 maart 1965, blz. 2, 5, 8, 9, 11 en 12.

¹⁴ J. CONSTANT, "La répression de la pratique du doping à l'occasion de compétitions sportives", *R. Dr. Pén.*, 1966-67, blz. 207.

werkgever, ofwel is er een band van ondergeschiedtheid tussen de verzorger en één enkele sportbeoefenaar, ofwel nog is de betrokkene tegelijkertijd verzorger van meerdere sportbeoefenaars zonder contractueel gebonden te zijn met een werkgever of sponsor, en dan is hij als zelfstandige te beschouwen.

6. De overheid heeft zich ook, meer in het bijzonder, bekommerd om de bescherming van de gezondheid en de veiligheid van *jeugdige* sportbeoefenaars, doch naar mijn weten is het slechts ten aanzien van de jonge wielrenners dat een wettelijke regeling tot stand kwam, en meer bepaald voor het eerst bij Koninklijk Besluit van 21 augustus 1967, genomen krachtens de Wet betreffende de politie over het wegverkeer¹⁵, dat in de artikelen 1, 11 en 12 voorwaarden stelt voor de deelneming van minderjarigen aan wielervedstrijden¹⁶. Ten aanzien van de meerderjarige wielrenners is slechts één voorwaarde gesteld: zij moeten een valhelm dragen.

Hetzelfde besluit stelt weliswaar voorwaarden betreffende de verzekering van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de inrichters, de overheden, de leden van de ordedienst en van de renners zelf, doch deze verzekeringsplicht brengt geen wijzigingen in de gemeenrechtelijke regelen betreffende de aansprakelijkheid van degene door wiens toedoen schade is ontstaan. Zij betreft alleen voorzieningen met betrekking tot de geldelijke gevolgen van de schadelijke handelingen¹⁷.

Men kan derhalve bezwaarlijk gewag maken van sociale verzekering, zodat de wielrenner die een ongeval oploopt de burgerrechtelijke aansprakelijkheid zal moeten bewijzen van de persoon die hij ervoor verantwoordelijk acht.

7. Het Koninklijk Besluit van 3 april 1970 dat eveneens genomen werd krachtens de Wet betreffende de politie over het wegverkeer¹⁸, heeft regelen vastgesteld ter voorkoming van ongevallen veroorzaakt door de eventueel *gebrekkige gezond-*

heidstoestand van minderjarige wielrenners. Dit besluit voorziet slechts in preventieve maatregelen, doch de Staat draagt bij in de kosten verbonden aan de geneeskundige onderzoeken door het verlenen van vergoedingen aan de toezichthoudende geneesheren en de erkende in de sportgeneeskunde gespecialiseerde centra. Deze financiële tegemoetkoming is ten laste van de begroting van het Ministerie van Volksgezondheid en van het Gezin¹⁹. Zij maakt geen deel uit van de regeling inzake ziekten en invaliditeitsverzekering, hoewel verwezen wordt naar de *nomenclatuur* van de geneeskundige prestaties, en het bedrag van de vergoedingen gekoppeld is aan het indexcijfer van de consumptieprijzen en aangepast wordt aan de schommelingen van dat indexcijfer, overeenkomstig de bepalingen van de Wet van 2 augustus 1971 houdende inrichting van een stelsel waarbij de wedden, lonen, pensioenen, toelagen en tegemoetkomingen ten laste van de openbare schatkist, sommige sociale uitkeringen, de bezoldigingsgrenzen waarmee rekening dient gehouden bij de berekening van sommige bijdragen van de sociale zekerheid der arbeiders, alsmede de verplichtingen op sociaal gebied opgelegd aan de zelfstandigen, aan het indexcijfer van de consumptieprijzen worden gekoppeld, inzonderheid artikel 6, 1°.

8. Het is in negatieve zin dat de sociale verzekering van de sportbeoefenaar voor het eerst het voorwerp uitmaakte van wettelijke bepalingen.

Door de Wet van 10 december 1962 werd in de Wet van 10 maart 1900 op de arbeidsovereenkomsten een artikel 29 ingevoegd betreffende het gewaarborgd weekloon.

Paragraaf drie van bedoeld artikel bepaalde onder meer dat bedoeld loon niet is verschuldigd aan de werkmans die een ongeval heeft opgelopen naar aanleiding van een lichaams oefening uitgevoerd in de loop van of met het oog op een sportcompetitie of -exhibitie.

Bij dezelfde wet werd een gelijkaardige bepaling ingelast in de bij Koninklijk Besluit van 20 juli 1955 gecoördineerde wetten betreffende het bediendencontract²⁰.

Tijdens de voorbereidende werkzaamheden werd ter rechtvaardiging van deze bepaling enkel opgemerkt dat zij tot doel had van het voordeel van het gewaarborgd weekloon uit te sluiten, de werklieden aan wie een ongeval is overkomen bij het beoefenen van competitie- of exhibitie sport, waarvan

¹⁵ Het K.B. van 21 augustus 1967 (B.S., 3 oktober 1967, blz. 10.337) werd genomen ter uitvoering van artikel 1, § 5, van de Wet van 1 augustus 1899 houdende herziening van de wetgeving en van de reglementen op de politie van het vervoer, thans vervangen bij art. 9 van de Wet betreffende de politie over het wegverkeer gecoördineerd op 16 maart 1968.

¹⁶ Het K.B. van 21 augustus 1967, bekendgemaakt in het B.S. van 3 oktober 1967, werd later gewijzigd bij de Koninklijke Besluiten van 6 februari 1970 (B.S., 24 februari 1970, blz. 1823) en van 14 februari 1974 (B.S., 23 februari 1974, blz. 2674).

¹⁷ Zie de omzendbrieven van de ministers van Openbare Werken en van Binnenlandse Zaken van 15 februari 1968 (B.S., 28 februari 1968, blz. 1892) en van 8 januari 1971 (B.S., 10 maart 1971, blz. 3053).

¹⁸ K.B. van 3 april 1970 (B.S., 7 juli 1970, blz. 7198) gewijzigd bij het K.B. van 22 februari 1972 (B.S., 24 maart 1972, blz. 3480) en het K.B. van 17 augustus 1973 (B.S., 6 september 1973, blz. 10.126).

¹⁹ Zie de artikelen 18 en 19 van het K.B. van 8 april 1970.

²⁰ Artikel 24 van de Wet van 10 december 1962, waarbij artikel 10 van de gecoördineerde wetten betreffende het bediendencontract door een andersluidende bepaling wordt vervangen.

de ongevallenrisico's in nagenoeg alle gevallen door een bijzondere verzekering worden gedekt²¹.

9. Artikel 70, § 3, van de Wet van 9 augustus 1963 tot instelling en organisatie van een regeling voor de verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering ontzegt ook de toekenning van de in deze wet bedoelde prestaties "in de gevallen van schade voortvloeiende uit een ongeval overkomen naar aanleiding van een lichaamsoefening tijdens een sportcompetitie of -exhibitie waarvoor de inrichter toegangsgeld ontvangt en waarvoor de deelnemers in welke vorm ook een *bezoldiging*²² ontvangen.

10. Het verschil tussen de tekst voorkomend in de Wet van 10 december 1962 en die, amper acht maanden later goedgekeurd, van de Wet van 9 augustus 1963, is opvallend.

De wetten betreffende de arbeidsovereenkomsten maakten geen onderscheid tussen de betaalde en de niet-betaalde sportbeoefening, en evenmin tussen de ongevallen opgelopen in de loop van een sportcompetitie of -exhibitie en die opgelopen bij de voorbereiding ervan. Het feit dat de inrichter enig toegangsgeld vroeg was ook zonder belang.

Overeenkomstig de Wet van 9 augustus 1963 treft de uitsluiting de gekwetste sportbeoefenaar enkel indien de dubbele voorwaarde is vervuld dat de inrichter toegangsgeld heeft gevraagd en dat de deelnemers onder welke vorm ook een bezoldiging ontvangen. Aan de andere kant evenwel wordt geen gewag meer gemaakt van het ongeval opgelopen bij lichaamsoefeningen *met het oog op* een sportcompetitie of -exhibitie.

Het is pas bij de Wet van 21 november 1969 tot wijziging van de wetgeving betreffende de arbeidsovereenkomsten dat overeenstemming werd gebracht tussen deze uiteenlopende wetsbepalingen. Bij de artikelen 26 en 40 van deze wet werden artikel 29 van de Wet van 10 maart 1900 op de arbeidsovereenkomsten en artikel 10 van de bij Koninklijk Besluit van 20 juli 1955 gecoördineerde wetten op het bediendencontract, gewijzigd, en deels vervangen door een tekst die ongeveer gelijklopend is met die van artikel 70, § 3, van de Wet van 9 augustus 1963.

11. Het loont wel de moeite even te blijven stilstaan bij deze wetsbepalingen²³ en de draagwijdte ervan nader te onderzoeken.

De bedoelingen van de wetgever zijn duidelijk: men heeft het genot van de wettelijke regeling inzake ziekteverzekering of gewaarborgd loon willen ontzeggen aan de verzekerde of aan de werknemer wanneer de werkongeschiktheid het gevolg is van een ongeval opgelopen naar aanleiding van sportprestaties beoefend in bepaalde voorwaarden.

12. Uit de parlementaire voorbereiding blijkt niet duidelijk *waarom* de wetgever van 1963 een tekst heeft aangenomen die afwijkt van die welke het jaar voordien werd aangenomen. Niettemin blijft de thans in werking zijnde tekst vatbaar voor uiteenlopende interpretatie en toepassing.

De minister van Sociale Voorzorg was van oordeel dat wanneer een sociaal verzekerde het slachtoffer werd bij sportbeoefening, de ziekte- en invaliditeitsverzekering in de dokterskosten voor dergelijke ongevallen zou bijdragen voor zover het slachtoffer aan de verzekering voor "geneeskundige verzorging" is onderworpen en generlei bezoldiging heeft ontvangen voor zijn deelneming aan de betrokken sportactiviteit²⁴.

13. Op het eerste gezicht schijnt de vervanging van de zinsnede "naar aanleiding van een lichaamsoefening uitgevoerd *in de loop van of met het oog op* een sportcompetitie of -exhibitie", door de woorden "naar aanleiding van een lichaamsoefening *tijdens* een sportcompetitie of -exhibitie" de uitsluiting te beperken tot de ongevallen die werkelijk op het ogenblik zelf van de sportcompetitie of de sportexhibitie worden opgelopen, en niet meer de ongevallen opgelopen bij de *voorbereiding* ervan.

Bepaalde rechtscolleges schijnen evenwel de training of oefening ter voorbereiding van een sportcompetitie of -exhibitie, en deze laatste zelf te beschouwen als één geheel. Zo werden de ongeschiktheidsuitkeringen ontzegd aan een voetballer die zich kwetste tijdens een oefening waarvoor hij geen speciale vergoeding ontving, maar die plaats had met het oog op een wedstrijd in competitieverband waarvoor hij zou betaald worden, en die voor betalend publiek zou plaatsvinden²⁵.

14. Het begrip "bezoldiging" of "loon" kan ook aanleiding geven tot betwisting.

Het spreekt vanzelf dat de besproken bepalingen zo van de wet op de arbeidsovereenkomsten of van de geordende wetten op het bediendencontract, als van de wet tot instelling en organisatie van een

²¹ *Gedr. St., Kamer*, 1961-62, nr. 369/1, wetsontwerp van 1 juni 1962, memorie van toelichting, blz. 8.

²² In het Frans "une rémunération".

²³ Deze bepalingen vindt men terug in het nieuw ontwerp van wet betreffende de arbeidsovereenkomsten, *Gedr. St., Senaat*, 1974, nr. 381/1, blz. 32 en 39, artt. 52, § 3, 1°, en 73, § 2, a).

²⁴ *Gedr. St., Kamer*, 1962-63, nr. 527/16, wetsontwerp van 12 juni 1963, verslag namens de Commissie voor de Sociale Voorzorg, uitgebracht door de kamerleden DE PAEPE en BROUHON, blz. 162.

²⁵ *Arbrb. Antwerpen*, 10 december 1974, *Informatieblad R.I.Z.I.V.*, 1975/2, blz. 122.

regeling voor de verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering, zonder belang zijn voor de beroepsspelers die de sport beoefenen krachtens een arbeids-overeenkomst. Ongevallen opgelopen bij oefeningen of naar aanleiding van een wedstrijd zijn dan arbeidsongevallen, en de gevolgen ervan moeten behoudens meer gunstige verzekeringscontracten, overeenkomstig de Arbeidsongevallenwet worden vergoed.

Het begrip bezoldiging of loon is ongetwijfeld evenzo onafhankelijk van het begrip liefhebber of 'professional', zoals omschreven bij het Reglement van het Internationaal Olympisch Comité, of van bepaalde sportverenigingen.

Niettemin is het duidelijk dat de zelfstandige beroepssportbeoefenaar, of de zo beweerde liefhebber die ter gelegenheid van zijn deelneming aan een wedstrijd of exhibitie een loon of bezoldiging ontvangt door de wetgever is bedoeld. Het is ook niet vereist dat hij geregeld aan betaalde sportbeoefening doet.

Tijdens de voorbereidende werkzaamheden in de Kamer van Volksvertegenwoordigers verklaarde de minister van Tewerkstelling en Arbeid dat het van de feitelijke toestanden zou afhangen of de deelnemer aan een turn- of atletiekwedstrijd voor amateurs of aan een competitiewedstrijd al dan niet een loon in de zin van de bovenbedoelde wet ontvangt. Verscheidene leden hebben als voorbeelden verschillende vormen van beloning aangehaald: een beker, een lint, medaille of prijs van geringe waarde, een loutere vergoeding van reiskosten kunnen niet als loon worden beschouwd; daarentegen moet een substantiële vergoeding van de reis (bv. 1.500 of 2.000 fr. vergoeding voor een verplaatsing die maar een paar honderd frank kost) of een prijs van waarde wel als loon worden aangemerkt. A fortiori moeten de in de beroepssport toegekende premies en prijzen als loon worden beschouwd²⁶.

Het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering was de mening toegedaan dat het begrip *bezoldiging* voorkomend in artikel 70, § 3, van de Wet van 9 augustus 1963 gelijkgesteld kon worden met dat vervat in de arbeidsovereenkomstenwet, er nochtans voorzichtigheidshalve aan toevoegend dat de ter zake geldende principes aangepast moesten worden aan de zeer speciale inhoud van de overeenkomsten inzake sportcompetitie. Daarin moesten o.m. worden begrepen de vaste beloning, de als dusdanig geldende vergoedingen, de commissielonen, het eventueel aandeel in de winst, de voordelen in natura, namelijk de huisvesting, en alle aan de sportlui voor hun prestatie verleende premies.

Het begrip bezoldiging was, naar het oordeel van het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering steeds gelijk te stellen met het begrip van verrijking ingevolge een prestatie binnen het kader van bedoelde overeenkomst, in zoverre dat de bezoldiging zelfs niet noodzakelijkerwijze effectief moest zijn, doch slechts mogelijk²⁷.

Ten aanzien van de wielrenners werd trouwens nader toegelicht dat de ziekte- en invaliditeitsverzekering niet tegemoet kwam bij een ongeval, wanneer het ging om renners die weliswaar geen prijzen hadden behaald, doch slechts aan een wedstrijd met prijzen hadden deelgenomen. Ook wanneer voor trainingen toegangsgeld werd gevraagd en wanneer bewezen was dat de deelnemers voor de competitie vergoed werden diende deze vergoeding geacht te worden eveneens de trainingen te dekken en van daaruit werden evenmin tegemoetkomingen van de ziekteverzekering uitbetaald²⁸.

15. Nochtans kunnen de sportbeoefenaars wier enige verdienste bij sportcompetitie het winnen van prijzen is, bezwaarlijk gelijkgesteld worden met gewone loontrekkenden of zelfstandige beroepsatleten.

Het *gebeurlijk* behalen van prijzen kan naar mijn gevoelen ook bezwaarlijk met bezoldiging gelijkgesteld worden gelet op het louter aleatoir karakter ervan.

16. Een extensieve interpretatie van het begrip bezoldiging of loon vervat in de artikelen 70, § 3, van de Wet van 9 augustus 1963, of 10, § 4, a, van de gecoördineerde wetten op het bediendencontract en in artikel 29, § 3, van de Wet van 10 maart 1900 op de arbeidsovereenkomsten zou bepaalde sportbeoefenaars, die ongetwijfeld hun hoedanigheid van liefhebber behouden, uitsluiten van de voordelen inzake ziekte- en invaliditeitsverzekering en gewaarborgd loon, die hun normaal toekomen uit hoofde van hun beroep.

De arbeidsrechtbanken hebben echter de gevolgen ervan ingezien en meestal met gezond realisme tegen een al te brede interpretatie gereageerd. Zij lieten zich hoofdzakelijk leiden door de bescheidenheid van de toegekende voordelen.

Zo bijvoorbeeld, naar aanleiding van een ongeval overkomen tijdens een motocross waarvoor inkom-

²⁷ Omzendbrief VI nr. 64/187 - 253/2 van 27 oktober 1964 gepubliceerd in het *Informatieblad van het R.I.Z.I.V.* nr. 1 van februari 1965, blz. 11.

²⁸ Omzendbrief VI nr. 64/25 - 253/1 van 3 maart 1964, gepubliceerd in het *Informatieblad van het R.I.Z.I.V.* nr. 2 van mei 1964, blz. 71.

Zie ook hiervoor vermeld vonnis van de Arbeidsrechtbank te Antwerpen van 10 december 1974.

Zie ook het antwoord van de minister van Sociale Voorzorg op de parlementaire vraag nr. 18 van senator LACROIX, van 14 december 1972, *Vragen en Antwoorden, Senaat*, van 30 januari 1973, blz. 500.

²⁶ *Gedr. St., Kamer*, 1968-69, nr. 270/7, verslag namens de Kamercommissie, blz. 58.

geld werd gevraagd, besloot de rechter dat de geringe waarde der prijzen, rekening houdend met de door de renners gedragen kosten, eerder een symbolische dan een daadwerkelijke beloning uitmaakte, en dat deze prijzen geenszins beschouwd konden worden als een loon in de betekenis die artikel 70, § 3, a, van de Wet van 9 augustus 1963 daaraan wil geven²⁹.

17. Vele betaalde of beroepssportbeoefenaars hebben een tweede winstgevende activiteit die zij als hoofdberoep of als bijberoep uitoefenen.

Het is niet zonder belang te onderstrepen dat de uitoefening van hun sportactiviteit hen het recht op werkloosheidsuitkeringen kan doen verliezen waarop zij uit hoofde van hun extra-sportieve bedrijvigheid aanspraak zouden kunnen maken indien zij werkloos worden.

Artikel 126 van het Koninklijk Besluit van 20 december 1963 betreffende de arbeidsvoorziening en de werkloosheid bepaalt inderdaad dat slechts aanspraak kan maken op werkloosheidsuitkering: de werknemer die wegens omstandigheden onafhankelijk van zijn wil, werkloze zonder loon wordt en gedurende zijn werkloosheid

a. geen arbeid voor een derde, al dan niet in loondienst verricht, waarvoor hij enig loon of materieel voordeel ontvangt dat tot zijn levensonderhoud en dat van zijn gezin kan bijdragen;

b. voor zichzelf geen arbeid verricht die ingeschakeld is in het economisch ruilverkeer van goederen en diensten, en niet beperkt is tot het gewone beheer van zijn eigen bezit.

De toepassing van deze bepalingen kan aanleiding geven tot betwistingen wanneer de vergoedingen voor de sportprestaties niet zeer belangrijk zijn, en niet duidelijk een billijke vergoeding voor gedane kosten overtreffen, zodat zij beschouwd moeten worden als een materieel voordeel dat tot het levensonderhoud van de betrokkene of tot dat van zijn gezin kan bijdragen.

Het Arbeidshof te Brussel liet zich, zoals inzake ziekte- en invaliditeitsverzekering, hoofdzakelijk leiden door de omvang van de vergoeding, en de wisselvalligheid ervan naargelang de door de ploeg behaalde uitslag, om te besluiten dat, in aanmerking genomen de geringheid van het aan een reservespeler van derde nationale afdeling van de Belgische voetbalbond toegekend bedrag (500 fr. in geval van overwinning, 300 fr. in geval van gelijk spel, en niets in geval van nederlaag), dit niet onder de bewoordingen viel van artikel 126 van het K.B. van 20 december 1963³⁰.

²⁹ Arbrb. Luik, 22 december 1970, *J.T.T.*, 1971, blz. 82; Arbrb. Luik, 22 februari 1972, onuitgegeven.

³⁰ Arbh. Brussel, afd. Antwerpen, 5 oktober 1971, A.R. 634, inzake Herremans tegen Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (onuitgegeven).

In dezelfde gedachtengang hebben de Arbeidsrechtbank te Dendermonde en het Arbeidshof te Gent beslist dat het niet-aangeven van het zogenaamd bijberoep van wielrenner-junior, niet in aanmerking kan worden genomen om aan een werkloos geworden jonge arbeider de werkloosheidsuitkeringen te ontfangen bij toepassing van artikel 128, § 2, van het Koninklijk Besluit van 20 december 1963³¹.

18. Het was de wetgever evenwel niet ontgaan dat deze bepalingen sommige sportbeoefenaars aan de sociale zekerheid onttrokken³² en een eerste positieve stap werd gezet toen de Wet van 7 november 1969 betreffende de toepassing van de sociale zekerheidswetgeving op de houders van een vergunning van "beroepsrenner" in werking trad.

Ingevolge deze wet worden de houders van een vergunning van "beroepsrenner" door de Belgische Wielrijdersbond afgeleverd, geacht verbonden te zijn door een arbeidsovereenkomst voor arbeiders voor de toepassing van de wetgevingen betreffende de verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering, de werkloosheidsverzekering, de kinderbijslagen voor werknemers, de rust- en overlevingspensioenen voor arbeiders en het herstel der schade spruitende uit de arbeidsongevallen.

Overeenkomstig artikel 7 van genoemde wet zouden de bepalingen ervan in werking treden op de data die door de Koning worden vastgesteld.

In zover zij betrekking heeft op de sociale zekerheidswetgeving, en het herstel van de schade spruitende uit arbeidsongevallen, is deze wet in werking getreden op 1 januari 1970³³.

De toepassing van de sociale zekerheidswetgeving is evenwel beperkt tot de regeling voor verplichte verzekering tegen ziekte en invaliditeit, *sector van de geneeskundige verzorging*, tot de regeling voor rust- en overlevingspensioenen voor werknemers en tot de kinderbijslagen³⁴.

³¹ Arbrb. Dendermonde, afd. Sint-Niklaas, 13 november 1973, A.R. 4403, inzake Bollaert t/R.V.A. (onuitgegeven); Arbh. Gent, afd. Brugge, 10 oktober 1974, A.R. 85/74, inzake Ryckaert t/R.V.A. (onuitgegeven).

³² Zie ontwerp van wet betreffende de toepassing van de sociale zekerheidswetgeving op de houders van een vergunning van "beroepsrenner", verslag namens de Senaatscommissie voor de Tewerkstelling, de Arbeid en de Sociale Voorzorg, uitgebracht door senator VERHAEGEN (*Gedr. St., Senaat*, 1968-69, nr. 535 van 2 juli 1969, blz. 1).

³³ Art. 65 van het K.B. van 28 november 1969 tot uitvoering van de Wet van 27 juni 1969 tot herziening van de Besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders en artikel 2 van het K.B. van 9 december 1969 tot toepassing van de wetgeving betreffende de vergoeding der schade voortvloeiende uit de arbeidsongevallen op de personen tot wie de toepassing van de Besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders uitgebreid wordt.

³⁴ Art. 6 van het K.B. van 28 november 1969 zoals gewijzigd bij het K.B. van 13 maart 1973.

De beroepswielrenners genieten dus niet de voordelen van de sociale wetgeving inzake verzekering tegen ziekte en invaliditeit, sector uitkeringen, arbeidsvoorziening en werkloosheid.

Wat de laatst vermelde sector van de Sociale Zekerheid betreft, bepaalt artikel 4 van de Wet van 7 november 1969 zelfs uitdrukkelijk dat de beroepswielrenners geen recht hebben op werkloosheidsvergoedingen tijdens de geldigheidsduur van de vergunning.

Ook na het verstrijken ervan zullen de werkloos geworden beroepswielrenners geen aanspraak kunnen maken op werkloosheidsuitkeringen, omdat voor hen geen bijdragen inzake werkloosheid worden ingehouden tijdens de duur van hun arbeidsovereenkomst en zij bijgevolg ook geen werkloosheidsuitkeringen genieten bij het beëindigen ervan.

19. Inmiddels had de wetgever bij artikel 1 van de Wet van 15 maart 1956 houdende oprichting van een "Nationaal Instituut voor de Lichamelijke Opvoeding en de Sport" en tot regeling van het toezicht op de ondernemingen die wedstrijden van weddenschappen op sportuitslagen inrichten, de door deze wet opgerichte openbare instelling ermee belast onder meer de werkzaamheden van de verenigingen en groeperingen die de aanmoediging van de lichamelijke opvoeding en van de sportbeoefening tot doel hebben, te steunen, te bevorderen en volgens bij koninklijk besluit bepaalde criteria te subsidiëren.

Deze wet werd opgeheven en vervangen door de Wet van 26 juni 1963³⁵ en de bevoegdheden van het NILOS werden overgedragen deels op het nieuw opgericht "Nationaal Sportfonds" (o.m. wat betreft de toelagen aan sportverenigingen en -groeperingen) deels op de "Hoge Raad voor de lichamelijke opvoeding, de sport en het openluchtlevens", en voor het overige op de ministers die de lichamelijke opvoeding en de sport in hun bevoegdheid hebben.

20. Deze wetten houden geen bepalingen in die rechtstreeks de sociale zekerheid van de sportbeoefenaars betreffen, noch de uitvoerende macht toestaan zodanige maatregelen te treffen. Nochtans hebben de krachtens deze wetten uitgevaardigde uitvoeringsbesluiten het mogelijk gemaakt in zekere mate de sportbeoefenaars veilig te stellen voor de gevolgen van de bij de sportbeoefening opgelopen ongevallen.

Het is zo dat het Koninklijk Besluit van 14 april

³⁵ Wet van 26 juni 1963 betreffende de aanmoediging van de lichamelijke opvoeding, de sport en het openluchtlevens en het toezicht op de ondernemingen die wedstrijden van weddenschappen op sportuitslagen inrichten (B.S., 25 december 1963, blz. 12.520) gewijzigd bij de Wet van 4 juni 1971 (B.S., 21 juli 1971, blz. 8.879).

1958³⁶, thans vervangen door het Koninklijk Besluit van 5 februari 1971³⁷, bepaalt dat enkel de erkende nationale bonden die het bevorderen van de lichamelijke opvoeding, de sportbeoefening en het openluchtlevens tot doel hebben, jaarlijkse werkingstoelagen kunnen genieten. Om te kunnen erkend worden moeten deze bonden, voor zover de aangesloten clubs het niet gedaan hebben, niet alleen de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de actieve leden dekken door een verzekering, maar ook *hen verzekeren tegen de ongevallen die zich kunnen voordoen tijdens alle activiteiten die deel uitmaken van hun werkprogramma*.

Hoever deze verzekering moet strekken is niet bepaald. Meestal voorzien deze verzekeringspolissen slechts in de vergoeding voor geneeskundige kosten en soms in een vast bedrag in geval van overlijden of van bestendige werkongeschiktheid. De risico's zijn veelal niet voldoende gedekt³⁸.

21. In dit verband rees de vraag : indien een verzekeringsmaatschappij een uitkering voor ongeschiktheid of invaliditeit in de bovenaangehaalde omstandigheden uitkeert, zou de belanghebbende niet meteen elk recht verliezen op de uitkering van de verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering overeenkomstig de bepalingen van artikel 232 van het Koninklijk Besluit van 4 november 1963 ter uitvoering van artikel 58 van de Wet van 9 augustus 1963 ?

Het geruststellend antwoord van de administratie luidt dat de uitkering wegens ongeschiktheid en wegens invaliditeit, welke door een verzekeringsmaatschappij op grond van een bijzondere verzekeringspolis wordt uitbetaald, niet met een beroepsinkomen gelijkgesteld wordt daar zij niet het gevolg is van een eigenlijke beroepsactiviteit³⁹.

A contrario moet hieruit evenwel worden afgeleid dat wanneer dat inkomen het gevolg is van een werkongeschiktheid opgelopen bij een betaalde sportactiviteit de toestand zich heel anders zal voordoen.

22. Volledigheidshalve kan worden opgemerkt dat het Koninklijk Besluit van 31 mei 1933 betref-

³⁶ K.B. van 14 april 1958 houdende vaststelling van de criteria tot toekenning van toelagen voor de werkzaamheden van de verenigingen en groeperingen die de aanmoediging van de lichamelijke opvoeding en de sportbeoefening tot doel hebben (B.S., 31 mei 1958).

³⁷ K.B. van 5 februari 1971 houdende vaststelling van de voorwaarden tot erkenning van de nationale bonden die het bevorderen van de lichamelijke opvoeding, de sportbeoefening en het openluchtlevens tot doel hebben, en van de criteria tot toekenning van werkingstoelagen aan deze bonden (B.S., 13 mei 1971, blz. 6270).

³⁸ LUC SILANCE, *Droit Social et Sport*, J.T.T., 1972, blz. 275.

³⁹ Omzendbrief V.I. nr. 64/75 - 253/1 van 3 maart 1964, gepubliceerd in het *Informatieblad van het R.I.Z.I.V.* nr. 2 van mei 1964, blz. 71.

fende de verklaringen te doen in verband met subsidies, vergoedingen of toelagen van elke aard die geheel of ten dele ten laste van de Staat zijn, toepasselijk is op de aangiften welke voorgeschreven zijn om de bij de Wet van 26 juni 1963 bepaalde toelagen te verkrijgen⁴⁰.

Hij die wetens en willens een valse of onvolledige verklaring doet en bij voorbeeld beweert dat hij een verzekeringspolis heeft onderschreven terwijl dit niet het geval is, en hij die tengevolge van zulke verklaring een toelage ontvangt kan derhalve met de bij artikel 1 van het Koninklijk Besluit van 31 mei 1933 gestelde straffen worden gestraft.

23. De sportbeoefenaar geniet dus een zekere bescherming voor de gevolgen van de ongevallen die hij kan oplopen bij de door hem gekozen sportactiviteiten.

24. In de eerste plaats kan hij overeenkomstig de gewone regelen van het burgerlijk recht, de persoon die hij verantwoordelijk acht voor het ongeval aanspreken ten einde vergoeding te bekomen van de opgelopen schade. Zodanige rechtsvordering is evenwel onderworpen aan al de moeilijkheden en wisselvalligheden van de bewijslevering van het bestaan van een fout, te beoordelen in het specifiek kader van de sportbeoefening. Een onlangs gepubliceerde scheidsrechterlijke beslissing heeft duidelijk de principes van de sportverantwoordelijkheid in herinnering gebracht⁴¹. Hij die deelneemt aan een wedstrijd, is verplicht niet alleen de regels van de sport na te leven, doch ook de algemene voorschriften van voorzichtigheid⁴².

Een cassatiearrest van 16 juni 1969 besliste evenwel dat een handeling tijdens een sportcompetitie geen foutieve gedraging is in de zin van de artikelen 418 en 420 van het Strafwetboek die aanleiding kan geven tot aansprakelijkheid, wanneer die handeling, al zou ze formeel beschouwd een inbreuk op de spelregels uitmaken, nochtans niet indruist tegen de regels van een voorzichtige gedraging van mens tot mens, en enkel een voorval is dat tijdens een match veelvuldig voorkomt en tot de normale risico's behoort die inherent zijn aan het beoefenen van de sport⁴³.

Een arrest van 26 oktober 1950 van het Hof van Beroep te Lyon heeft gesteld dat het contract dat een speler aangaat met een bepaalde sportclub "ne comporte pas une obligation de sécurité qui serait contraire à toute l'économie du sport". Indien geen contractuele clausule alle risico's dekt, zal de tijdens de wedstrijd gekwetste speler geen verhaal

hebben tegen de club waarvoor hij optreedt. Ten aanzien van de tegenstrever zal hij slechts op vergoeding aanspraak kunnen maken indien het ongeval het gevolg is van een abnormale onhandigheid of een overdreven geweld⁴⁴.

25. De beroepsspeler die niet als zelfstandige optreedt, maar wiens contract met een sportclub, een sportbond of een andere organisatie als een arbeidsovereenkomst kan worden beschouwd, zal aanspraak kunnen maken op de vergoedingen bepaald bij de arbeidsongevallenwetgeving, terwijl de gekwetste liefhebber aanspraak kan maken op de vergoedingen van de wetgeving inzake ziekte- en invaliditeitsverzekering, indien het ongeval niet gebeurde ter gelegenheid van een competitie of exhibitie waarvoor de inrichters toegangsgeld vroegen en de deelnemers een loon of bezoldiging ontvingen.

26. Tenslotte kan de speler, die optreedt voor een club of een nationale bond, die overeenkomstig het Koninklijk Besluit van 5 februari 1971 staatstoelagen heeft aangevraagd, aanspraak maken op de vergoedingen wegens ongevallen voorzien bij het verzekeringscontract dat deze club of bond moet hebben aangegaan^{45, 46}.

27. Sommigen meenden dat deze waarborgen ontoereikend waren en op nationaal vlak moesten worden geregeld.

In zijn advies van 6 februari 1968 heeft de Hoge Raad voor de lichamelijke opvoeding, de sport en het openluchtlevens, inzake de zekerheid van de niet betaalde sportbeoefenaar o.m. het volgende gezegd: "Wat de definitieve gevolgen van een sportongeval betreft, zoals de bestendige invaliditeit of in geval van overlijden, wenst de Hoge Raad dat al de sportbeoefenaars zonder onderscheid of hun rechtverkrijgenden zouden genieten van vergoedingen die gelijk zijn aan deze voorzien in de bijzondere reglementering betreffende de arbeidsongevallen".

28. Door senator De Clercq werd een voorstel van wet tot instelling van een regeling voor verzekering tegen ongevallen inzake de lichamelijke opvoeding, de sport en het openluchtlevens ingediend⁴⁷.

⁴⁴ Hof Ljon, 26 oktober 1950, *J.T.*, 1951, 235, met zeer omstandige noot van PAUL BOLAND.

⁴⁵ Zie ook parlementaire vraag nr. 21 van senator JORISSEN van 4 april 1972, *Vragen en Antwoorden, Senaat*, 16 mei 1972, blz. 576.

⁴⁶ Zie verder op dit punt *L'assurance des sportifs* door LUC SILANCE.

⁴⁷ *Gedr. St., Senaat*, 1970-71, nr. 381, wetsvoorstel van 20 april 1971.

Gedr. St., Senaat, 1971-72, nr. 165, wetsvoorstel van 2 februari 1972.

⁴⁰ Art. 14 van de Wet van 26 juni 1963.

⁴¹ Scheidsr. besl., Brussel, 30 mei 1974, *J.T.*, blz. 72.

⁴² Cass., 8 december 1967, *Arr. Cass.*, 1968, blz. 510.

⁴³ Cass., 16 juni 1969, *R.W.*, 1969-70, 473.

Het voorstel beoogt een "kaderwet" waarin wordt vastgelegd :

1. de instelling van een regeling voor verzekering tegen ongevallen inzake de lichamelijke opvoeding, de sportbeoefening en het openluchtlevens ;
2. wie rechthebbende is ;
3. wie niet-betaalde sportbeoefenaar is ;
4. wat dient aangezien als een sportongeval ;
5. de gelijkstelling van bepaalde personen met de niet-betaalde sportbeoefenaar ;
6. de bijzondere regelen inzake de dekking van de burgerlijke aansprakelijkheid.

Hoewel in het wetsvoorstel zelf er niet uitdrukkelijk naar is verwezen, wordt in de toelichting herhaaldelijk gerefereerd hetzij aan de wetgeving inzake ziekte- en invaliditeitsverzekering hetzij aan de arbeidsongevallenwetgeving.

Naar mijn weten werd nopens dit voorstel nog geen verslag uitgebracht door de bevoegde Senaatscommissie.

29. Het sluit evenwel aan bij een ander voorstel dat in de sport heel wat meer stof heeft doen opwaaien en waarvan de parlementaire behandeling ook veel verder gevorderd is : het voorstel van wet, thans reeds wetsontwerp geworden, betreffende het sociaal statuut van de sportbeoefenaar.

Het eerste voorstel werd op 10 mei 1967 ingediend door senator C. De Clercq⁴⁸.

Dit voorstel beoogde :

— een principiële gelijkstelling van de sportbeoefenaar, die geheel of gedeeltelijk door de beoefening van de sport in zijn levensonderhoud voorziet en daarmee een bruto-inkomen van tenminste 50.000 fr. per jaar verwerft, met de bediende, gevestigd op een vermoeden juris et de jure ;

— een aangepaste bescherming voor de sportbeoefenaar te verwezenlijken, zowel wat betreft de verhouding tot club en firma als tot de bond of federatie ;

— de oprichting van een Nationaal Paritair Comité voor de Sport.

Het was dus de bedoeling zowel het arbeidsrecht als de sociale verzekeringen op de dienstverhoudingen van de bedoelde categorie van betaalde sportbeoefenaars toepasselijk te maken.

Na de ontbinding van de Kamers heeft hetzelfde parlamentslid op 6 augustus 1968 een nieuw voorstel ingediend met nagenoeg dezelfde inhoud⁴⁹.

Ook in dit voorstel werd voorgestaan dat de professionele sportbeoefenaars, die werknemers zijn in de sociaalrechtelijke betekenis, van een behoorlijk statuut moeten worden voorzien, en dat hun sportcontracten, zoals in de meeste Westeuropese landen

als "arbeidsovereenkomsten" moeten worden beschouwd⁵⁰.

Op 2 juli 1969 werd door senator Verhaegen namens de Senaatscommissie voor de Tewerkstelling, de Arbeid en de Sociale Voorzorg, een uitgebreid verslag nopens dit wetsvoorstel uitgebracht. Daarin werd onderstreept dat de vastgestelde menselijke en sociale problemen van de betaalde sportbeoefenaars dienen behandeld en opgelost uit het standpunt van het arbeidsrecht en het sociaal zekerheidsrecht, alsmede uit het standpunt van het recht op vrijheid van vereniging en op vrijheid van arbeid⁵¹.

30. Tevens werd opgemerkt dat het wetsvoorstel de volledige scheiding van de betaalde en de niet betaalde sport beoogde, dat de wetgevende maatregelen inzake de betaalde sportbeoefenaars onder de bevoegdheid vallen van de ministers van Tewerkstelling, Arbeid en Sociale Voorzorg, terwijl de maatregelen inzake de niet-betaalde sportbeoefenaars behoren tot de bevoegdheid van de ministers die de lichamelijke opvoeding en de cultuur onder hun verantwoordelijkheid hebben.

Sedert de inwerkingtreding van de Wet van 21 juli 1971 ter uitvoering van art. 59bis, § 2, van de Grondwet, komt de wetgevende bevoegdheid inzake niet betaalde sport aan de Cultuurraden en niet meer aan het Parlement toe. Het is trouwens op grond van de eigen bevoegdheid dat de Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap op 18 februari 1975 een decreet heeft aangenomen "tot vaststelling van het statuut van de niet-betaalde sportbeoefenaar"⁵² en dat thans door de Cultuurraad voor de Franse Cultuurgemeenschap een ontwerp van een gelijkaardig decreet in behandeling is genomen.

31. Het spreekt vanzelf dat de splitsing van de bevoegdheden tussen het Parlement en de Cultuurraden, zomede tussen de ministers die respectievelijk de Tewerkstelling en de Arbeid (arbeidsovereenkomsten en werkloosheid), de Sociale Voorzorg (arbeidsongevallen, ziekte- en invaliditeitsverzekering, en pensioenen), de Openbare Gezondheid (vei-

⁵⁰ Er werd verwezen naar :

— voor Nederland : "Arbeid, arbeidsovereenkomst en arbeidsverhouding" van prof. W.F. DE GAAY FORTMAN, in *Hedendaags Arbeidsrecht, Album Prof. M. Levenbach*, Alphen aan de Rijn, 1966, blz. 112 ;

— voor Frankrijk : "Le contrat de travail en Droit Français" in *Le Contrat de travail dans le droit des pays membres de la C.E.C.A.*, 1963, blz. 336, door prof. CAMERLYNCK ;

— voor Groot-Brittannië en Duitsland : J.L. JANSSEN VAN RAAG, *The legal position of the professional football player - a comparative study*, uitgave Sythoff, Londen, 1967.

⁵¹ *Gedr. St., Senaat*, 1968-69, nr. 552, verslag van 2 juli 1969.

⁵² Decreet van 25 februari 1975, *B.S.*, 5 augustus 1975, blz. 9542.

⁴⁸ *Gedr. St., Senaat*, 1966-67, nr. 233.

⁴⁹ *Gedr. St., Senaat*, 1968, nr. 108, wetsvoorstel betreffende het Sociaal Statuut van de Sportbeoefenaar.

ligheidsmaatregelen inzake gezondheid), de Cultuur (vrijtijdsbesteding en liefhebberssportbeoefening), de Justitie (verzekering inzake burgerrechtelijke aansprakelijkheid) tot hun bevoegdheid hebben, heel wat moeilijkheden kan opleveren.

Gaat het om het bevorderen van de sportbeoefening als zodanig, dan komt het de Cultuurraden wetgevend toe op te treden; gaat het om de sociale zekerheid, de arbeidsvoorwaarden, de gezondheid enz. van sportbeoefenaars, dan is het Parlement bevoegd.

32. Dit overzicht van de bestaande en van de in wording zijnde wetgeving betreffende de sportbeoefening en van sommige sociaalrechtelijke aspecten ervan brengt ons tot een eerste vraag: wie is een betaalde en wie is een niet-betaalde sportbeoefenaar?

33. Het zal iedereen opvallen dat, behalve in de Wet van 7 november 1969 betreffende de toepassing van de sociale zekerheidswetgeving op de houders van een vergunning van *beroepsrenner*, de woorden *liefhebber*, *beroepsspeler*, of *beroepssportbeoefenaar* niet voorkomen in de tekst van de thans van toepassing zijnde wetten en besluiten, zomede in die welke ontworpen zijn.

De Wet van 20 juli 1955 betreffende de bovengrondse circus- of music-hall-oefeningen en de Wet van 31 mei 1958 betreffende de bokswedstrijden en -exhibitie, maken geen onderscheid tussen de betaalde en de niet-betaalde atleten.

Ook de Wet van 2 april 1965 waarbij de dopingpraktijk verboden wordt, maakt dit onderscheid niet, evenmin als de koninklijke besluiten die de deelneming betreffen van minderjarigen aan wielervedstrijden.

34. Artikel 70, § 3, van de Wet van 9 augustus 1963 tot instelling en organisatie van een regeling voor de verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering integendeel maakt gewag van de deelnemers die in welke vorm ook "een bezoldiging" ontvangen, en wij hebben gezien dat hiermede zelfs geen vaste vergoeding noch het bestaan van een arbeidsovereenkomst wordt bedoeld.

Het woord "loon" dat voorkomt in de hiervoor besproken artikelen van de wetten op de arbeidsovereenkomsten, heeft geen andere betekenis: zelfs een eenmalige vergoeding voor de geleverde of verwachte sportprestatie naar aanleiding waarvan het ongeval opgelopen werd, volstaat om voor de gevolgen ervan uitgesloten te worden van de ziekte- of invaliditeitsverzekering, of het recht te verliezen op gewaarborgd week- of maandloon.

Een gelijkaardige omschrijving van de niet-betaalde sportbeoefenaar vindt men in artikel 3 van het voorstel van wet tot instelling van een regeling

voor verzekering tegen ongevallen inzake de lichamelijke opvoeding, de sportbeoefening en het openluchtlevens⁵³.

35. Het wetsontwerp betreffende het sociaal statuut van de sportbeoefenaar, zoals het door de Senaat overgezonden werd aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers⁵⁴ geeft volgende definitie van de betaalde sportbeoefenaar: "Onder betaalde sportbeoefenaars worden verstaan de personen die er zich, tegen loon, toe verbinden zich voor te bereiden op of deel te nemen aan een sportcompetitie of -exhibitie onder het gezag van een ander persoon".

Door de Kamercommissie werd het opschrift van het ontwerp als volgt gewijzigd: "Wetsontwerp betreffende de arbeidsovereenkomst voor betaalde sportbeoefenaars", terwijl als zodanig worden beschouwd "de personen die de verplichting aangaan zich voor te bereiden op of deel te nemen aan een sportcompetitie of -exhibitie onder het gezag van een ander persoon tegen loon dat een bepaald bedrag overschrijdt"⁵⁵.

Het zou de Koning toekomen dit bedrag vast te stellen na advies van het Nationaal Paritair Comité voor de Sport.

36. Het op 5 augustus 1975 bekendgemaakt decreet van de Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap definieert de niet-betaalde sportbeoefenaar als volgt: "De persoon die zich voorbereidt op of deelnemer aan een sportcompetitie of -exhibitie en waarvoor deze geen loon ontvangt zoals bepaald in de Wet van 12 april 1965 betreffende de bescherming van het loon der werknemers" — terwijl de door de commissie aangenomen tekst van voorstel van decreet van de Cultuurraad voor de Franse gemeenschap geen definitie geeft van de niet-betaalde noch van de betaalde sportbeoefenaar. In de toelichting wordt evenwel verwezen naar het wetsontwerp betreffende het sociaal statuut van de sportbeoefenaar. De indiener van het ontwerp leek het dan ook nutteloos een definitie te geven aangezien de sportbeoefenaar die niet onder het sociaal statuut zou vallen, ipso facto als niet-betaalde zou worden beschouwd⁵⁶.

⁵³ Art. 3: "Onder niet-betaalde sportbeoefenaar wordt verstaan de persoon die zich voorbereidt op of deelneemt aan een sportcompetitie of -exhibitie en waarvoor de deelnemer geen loon in om het even welke vorm ontvangt".

⁵⁴ *Gedr. St., Kamer*, 1969-70, nr. 451/1, van 16 april 1970.

⁵⁵ *Gedr. St., Kamer*, 1974-75, nr. 400/6, verslag namens de Commissie van de Tewerkstelling en de Arbeid uitgebracht door kamerlid DENEIR op 18 juni 1975.

⁵⁶ *Parlementaire Bescheiden, Cultuurraad Franse Gemeenschap*, 1974, nr. 28/1, 23 juni 1974.

37. "Betaald" of "niet-betaald" — "loon" of "bezoldiging" zijn derhalve begrippen die verschillen naargelang de toe te passen wetgeving.

38. Principieel moet het begrip loon of bezoldiging beoordeeld worden naar de gewone normen die door de rechtspraak en de rechtsleer worden toegepast.

De belangrijkheid van het loon is voor de toepassing van de Wet op de arbeidsovereenkomsten principieel zonder belang en het kan bestaan enkel uit voordelen in natura. Nochtans moet het een vergelding zijn voor de gepresteerde arbeid en dus iets meer bedragen dan een terugbetaling van gedane kosten, al mag niet uit het oog worden verloren dat een overdreven vergoeding voor gedane kosten (of loonverlies) soms wel met een vermomde bezoldiging gelijkgesteld kan worden⁵⁷.

39. De bescheidenheid van een vergoeding of de omvang van terugbetaalde kosten lijken nochtans zeer rekbare elementen te zijn, zodat het onderscheid tussen betaalde en niet-betaalde sportbeoefenaars, tussen de beroepsspeler en de liefhebber veelal zeer moeilijk zal zijn. Het bestaan van een werkelijk loon moet worden bewezen.

De verwijzing naar de wet betreffende de bescherming van het loon der werknemers bevredigt niet daar zij enkel de moeilijkheid verplaatst. Hoe moeilijk het is wettelijke vermoedens of criteria in te stellen ten einde uit te maken of een sportbeoefenaar al dan niet betaald is, blijkt duidelijk uit de reeds aangehaalde besprekingen waartoe het wetsvoorstel betreffende het Sociaal Statuut van de Sportbeoefenaar en de talrijke amendementen aanleiding hebben gegeven in Kamer en Senaat. Ook de thans door de Kamercommissie aangenomen tekst schijnt niet iedereen te bevredigen⁵⁸.

40. Wie zich van dichtbij met de sport inlaat is zich ervan bewust dat, gelet op de diversiteit van de sporttakken, van de voor de beoefening ervan onvermijdelijke kosten, al dan niet door de atleet zelf gedragen, van de structuur, de werking en de inwendige reglementen van de betrokken verenigingen en sportclubs, van de inrichting van de nationale en internationale competities of exhibities, van de tussenkomst van sponsors of publiciteitsfirma's, het in vele gevallen bijzonder moeilijk uit te maken is of de aan een atleet toegekende "prijs" of uitbetaalde som meer bedraagt dan de terugbe-

taling van gedane kosten, vergoeding voor loonverlies of een ten gracieuzen titel uitgeoefde aanmoedigingspremie, en dat het in elk geval onmogelijk is een algemeen geldend forfaitair minimumbedrag vast te stellen.

41. Voor de Cultuurraad voor de Franse Cultuurgemeenschap verklaarde de minister voor de Franse Cultuur, dat het begrip "loon" (*rémunération*) zou worden omschreven door circulaires uitgaande van zijn departement zolang het wetsontwerp betreffende het sociaal statuut van de sportbeoefenaar niet is aangenomen⁵⁹, doch uit de tekst van het voorstel van decreet blijkt niet dat zodanige bevoegdheid aan de betrokken minister wordt gegeven, en het wil mij voorkomen dat zodanige richtlijnen dan ook geen bindende kracht zouden hebben.

42. Wij komen aldus tot de vaststelling dat er tot op heden geen bijzondere wettelijke regeling is die, voor de sportbeoefenaars, criteria heeft vastgesteld die het mogelijk maken te beslissen wanneer het uitgeoefde of uitbetaalde bedrag of de toegekende prijs een werkelijk "loon" wordt, zodat elk geval in concreto moet worden beoordeeld overeenkomstig de gewone regelen van het arbeidsrecht⁶⁰. Het is naar mijn gevoelen nog de meest bevredigende oplossing. Zij laat ook aan de rechter de nodige beoordelingsvrijheid.

43. De eerste vorm van de moderne betaalde of beroepssportbeoefening is ongetwijfeld *zelfstandig* geweest, en het laat geen twijfel dat deze vorm nog steeds bestaat en dat, de Olympische regelen van het "amateurisme" ten spijt, vele atleten niet onaardige inkomsten halen uit hun sportprestaties en -exhibities⁶¹.

Artikel 3 van het Koninklijk Besluit nr. 38 van 27 juli 1967 houdende inrichting van het Sociaal Statuut der Zelfstandigen bepaalt dat onder zelfstandige wordt verstaan ieder natuurlijke persoon, die in België een *beroepsbezigheid* uitoefent uit hoofde waarvan hij niet door een arbeidsovereenkomst of door een statuut verbonden is.

44. Voor het bepalen van de onderwerping gelden twee soorten criteria: wettelijke vermoedens en de feitelijke realiteit.

Het wettelijk vermoeden is het feit dat de beroepsbedrijvigheid inkomsten kan opleveren bedoeld in

⁵⁷ J. STEYAERT, *Arbeidsovereenkomst - Handarbeiders en bedienden*, A.P.R., Story Scientia, 1973, nr. 342. Zie ook *Parlementaire Bescheiden, Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap*, geciteerd.

⁵⁸ Zie *Gedr. St., Kamer*, 1974-75, nr. 400/7, 24 juni 1975, amendementen voorgesteld door volksvertegenwoordiger Brouhon op de tekst aangenomen door de Commissie.

⁵⁹ *Parlementaire Bescheiden, Cultuurraad Franse Gemeenschap*, 1974, nr. 28/2, verslag namens de Commissie voor de Sport.

⁶⁰ Arbrb. Luik, 22 december 1970, *J.T.T.*, 1971, blz. 82.
⁶¹ Zie E. DE RIDDER, "De Zelfkant van de Sport", *R.W.*, 1964-65, 1532.

artikel 20, 1°, 2°, h, of 3° van het Wetboek van inkomstenbelastingen.

Het moet dus een beroepsbezigheid zijn, d.w.z. een bezigheid die *winst* nastreeft (zelfs indien zij in feite met verlies gepaard gaat) en *gewoonlijk* wordt uitgeoefend. De wetgever heeft verduidelijkt (art. 3, § 2, van het Koninklijk Besluit nr. 38) dat de bezigheid aan de voorwaarde van gewoonte beantwoordt, wanneer zij gedurende ten minste achttien dagen per jaar wordt uitgeoefend⁶².

Bedoeld wettelijk vermoeden van zelfstandige beroepsbedrijvigheid geldt maar "juris tantum". Het wordt tenietgedaan wanneer blijkt dat de bedrijvigheid uitgeoefend wordt overeenkomstig een statuut, krachtens een arbeidsovereenkomst of wanneer de belanghebbende, voor de toepassing van een der stelsels inzake de maatschappelijke zekerheid der loontrekkenden, vermoed wordt uit dien hoofde door een arbeidsovereenkomst te zijn verbonden⁶³, m.a.w. iedere beroepsbedrijvigheid wordt geacht zelfstandig te zijn, tenzij blijkt of wettelijk vermoed wordt dat zij krachtens een arbeidsovereenkomst of een statuut wordt uitgeoefend.

Iedere persoon die door de persoonlijke beoefening van de sport gewoonlijk een winst nastreeft wordt derhalve vermoed een zelfstandig beroep uit te oefenen, tenzij blijkt dat de sportbeoefening gebeurt krachtens een arbeidsovereenkomst.

45. Het wettelijk vermoeden moet evenwel getest worden aan de realiteit.

In verband met de beoordeling van een "beroepsbezigheid uitoefenen" primeert het sociologisch criterium. Beroep impliceert een vorm van stabiliteit en continuïteit. De hiervoor vermelde termijn van 18 dagen moet in concreto worden beoordeeld en impliceert ook niet noodzakelijk 18 opeenvolgende of 18 verspreide doch volle dagen.

Toevallige activiteitsperioden van 18 dagen, zoals ter gelegenheid van een kermis, zijn klaarblijkelijk niet bedoeld, terwijl integendeel activiteiten die, zonder in dagen te kunnen worden gemeten, nochtans overeenkomen met een activiteit die minstens 18 dagen bestrijkt niet uitgesloten zijn⁶⁴.

46. Terloops kan worden aangestipt dat de zelfstandige beroepsactiviteit, niet noodzakelijk de

hoofdactiviteit moet zijn, maar enkel een bijberoep kan uitmaken⁶⁵.

Aldus kan een persoon, die krachtens een arbeids-overeenkomst of zelfstandig een ander beroep uitoefent, ook zelfstandige beroepssportbeoefenaar zijn, wanneer hij hierdoor winsten nastreeft.

Het is de respectieve belangrijkheid van het ene of het andere beroep die uiteindelijk zal uitwijzen of de sportbeoefening als hoofdberoep, of slechts als bijberoep aangemerkt kan worden, en de verzekeringsplicht en het verzekeringsrecht zal bepalen.

Het is de "gewone en hoofdzakelijke tewerkstelling", of wat daarmee kan worden gelijkgesteld, die determinerend zal zijn⁶⁶. Meer bepaald zal de betaalde sportbeoefening slechts als een zelfstandig *bijberoep* beschouwd worden indien de andere bedrijvigheid reeds een pensioenrecht doet ontstaan.

47. Wij hebben zopas opgemerkt dat om als beroepssportbeoefenaar beschouwd te kunnen worden de betrokkene winsten moet nastreven. Het begrip beroep eist inderdaad een lucratief oogmerk dat aan de activiteit ten grondslag ligt. Het is evenwel niet vereist dat het winstbejag de enige drijfveer zou zijn. Het kan immers gepaard gaan met de bedoeling zich te ontspannen, zijn gezondheid te bevorderen, of eer te halen uit ophefmakende prestaties. Het dingen om de lauwerkrans belet niet dat ook de materiële voordelen worden bedoeld⁶⁷.

Winstbejag onderstelt evenwel het nastreven van een materiële verrijking: het vermeerderen van zijn patrimonium, en niet slechts een gedeeltelijke of zelfs gehele compensatie te vinden voor de uitgaven die men heeft gedaan met het oog op het deelnemen aan of de voorbereiding van de sportcompetitie of -exhibitie.

Zo zal m.i. het dingen naar zelfs belangrijke geldprijzen door een persoon die persoonlijk hoogoplopende uitgaven heeft moeten dragen, meestal niet beschouwd worden als betaalde of beroepssport, terwijl het nastreven van prijzen van dezelfde waarde aan de sportbeoefening dit karakter wel zal geven wanneer er geen of weinig kosten verbonden zijn aan de voorbereiding of deelneming ervan, of wanneer deze kosten door de sportbeoefenaar zelf niet worden gedragen.

48. Het wil mij voorkomen dat de classificatie die aan de betrokken sportbeoefenaar wordt gegeven door zijn club of bond, of de toetsing van

⁶² Commentaar op het Sociaal Statuut der Zelfstandigen, blz. 3/2.

⁶³ Zie de Wet van 7 november 1969 betreffende de toepassing van de Sociale Zekerheidswetgeving op de houders van een vergunning van "beroepsrenner".

Zie ook art. 1, § 1, van de Wet van 27 juni 1969 tot herziening van de Besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders en art. 3 van het Koninklijk Besluit van 28 december 1969 tot uitvoering van deze wet.

⁶⁴ Arbrb. Luik, 15 februari 1973, A.R. nr. 10830/71.

⁶⁵ Arbrb. Kortrijk, 18 januari 1974, A.R. 3972.

⁶⁶ Art. 12 van het Koninklijk Besluit nr. 38 van 27 juli 1967, gewijzigd bij de Wet van 23 december 1974, art. 45, 1°.

⁶⁷ Reeds in de Griekse oudheid was de inzet van de Olympische spelen niet enkel de lauwerkrans. De winnaar werd immers levenslang ten laste van de Staat genomen, vrijgesteld van alle belastingen, en genoot een pensioen.

zijn bedrijvigheid aan de regels van het amateurisme, zoals gesteld door nationale of internationale privaatrechtelijke organismen, ter zake zonder belang zijn.

49. De zelfstandige beroepssportbeoefenaar kan derhalve onderworpen zijn aan de sociaalrechtelijke statutaire regeling voor de zelfstandigen, gehouden zijn de wettelijk bepaalde bijdragen te betalen en de eraan verbonden voordelen kunnen genieten.

Wordt de zelfstandige sportbeoefening beschouwd als hoofdberoep, dan zal de betrokkene de voordelen kunnen genieten inzake rust- en overlevingspensioen, gezinsuitkeringen, ziekte- en invaliditeitsverzekering (sector geneeskundige verzorging) doch niet van de uitkeringen voor arbeidsongeschiktheid indien deze laatste het gevolg is van een ongeval naar aanleiding van een sportexhibitie of -competitie waarvoor de inrichters toegangsgeld vroegen en de deelnemers een vergoeding ontvingen. Artikel 27 van het Koninklijk Besluit van 20 juli 1971 houdende instelling van een verzekering tegen arbeidsongeschiktheid ten voordele van de zelfstandige neemt inderdaad in zijn artikel 27 de uitsluitingsgevallen over van artikel 70, § 3, van de Wet van 9 augustus 1963 (loontrekkend regime).

50. Wordt de zelfstandige sportbeoefening beschouwd als bijberoep, dan zal de sportbeoefenaar overeenkomstig de inkomstenschaal hetzij een volle bijdrage moeten betalen en dezelfde voordelen genieten als voor een hoofdberoep, hetzij geen of een verminderde bijdrage betalen en dan enkel aanspraak kunnen maken op gezinsuitkering en ziekte- en invaliditeitsuitkeringen, sector geneeskundige verzorging.

De toestand is derhalve niet bepaald rooskleurig voor de zelfstandige beroepssportbeoefenaar die gewond wordt tijdens een competitie of exhibitie waarvoor de inrichter toegangsgeld vraagt en de deelnemers een loon ontvangen.

51. Zoals hierboven is opgemerkt valt de sportbeoefenaar, die van zijn bedrijvigheid een hoofd- of een bijberoep maakt, niet onder de toepassing van de regeling inzake de sociale zekerheid van de zelfstandigen indien hij ze uitoefent krachtens een arbeidsovereenkomst of wanneer hij voor de toepassing van een der stelsels inzake de maatschappelijke zekerheid der loontrekkenden vermoed wordt uit dien hoofde door een arbeidsovereenkomst te zijn verbonden.

52. In dit verband is het niet zonder belang andermaal aandacht te wijden aan het Decreet van 25 februari 1975 van de Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap tot vaststelling van

het statuut van de niet-betaalde sportbeoefenaar⁶⁸ waarvan artikel 2 als niet-betaalde sportbeoefenaar omschrijft de persoon die zich voorbereidt op of deelneemt aan een sportcompetitie of -exhibitie waarvoor hij geen loon ontvangt zoals bepaald in de Wet van 12 april 1965 betreffende de bescherming van het loon van de werknemers.

Het negatief aspect van deze omschrijving valt duidelijk op. Omdat het niet tot de bevoegdheid behoorde van de Cultuurraad te bepalen welke sportbeoefenaar als werknemer moet worden beschouwd en omdat het wetsvoorstel betreffende het sociaal statuut van de sportbeoefenaar reeds lang neergelegd was en in behandeling was genomen voor de Senaat, heeft de indiener van het voorstel van decreet een regeling voorgesteld die, beperkt tot het louter sportief vlak, residuair moest zijn en enkel de sportbeoefenaar zou betreffen die niet onder het sociaal statuut zou vallen.

53. De ontleding van de tekst van bedoeld artikel 2 van het decreet leidt tot twee vaststellingen :

1° de Wet van 12 april 1965 betreffende de bescherming van het loon neemt het bestaan van een dienstverband, dat naar de normen van de arbeidsovereenkomstenwetgeving wordt beoordeeld, als vertrekpunt om te bepalen wat als loon moet worden beschouwd. Het decreet neemt de afwezigheid van loon als vertrekpunt om eruit af te leiden dat er geen arbeidsovereenkomst is, en dat de betrokkene een "niet-betaalde sportbeoefenaar" is ;

2° enkel de sportbeoefenaars die als werknemers kunnen worden beschouwd zijn van de toepassingsfeer ervan uitgesloten, zodat zij die van de sportbeoefening een zelfstandig hoofd- of bijberoep hebben gemaakt — en zij zijn vrij talrijk, al beweren zij meestal liefhebber te zijn — zich op de bepalingen van het decreet kunnen beroepen.

Die verwijzing naar de Wet van 12 april 1965 was in de tekst van het oorspronkelijk voorstel van decreet niet opgenomen⁶⁹ en werd pas tijdens de behandeling in de commissie voor jeugd beleid, permanente vorming en sport opgenomen⁷⁰.

Hieruit volgt dat naar de tekst van de artikelen 2 van het decreet en van de Wet van 12 april 1965 een sportbeoefenaar vrij aanzienlijke en waardevolle prijzen, beloningen, voordelen in geld of natura, enz. mag ontvangen en nog steeds als niet-betaald wordt beschouwd zolang niet is bewezen dat hij de sport in dienstverband, d.w.z. als werknemer beoefent. Als loon immers worden aangemerkt "sommen in geld of in geldwaardeerbare voordelen

⁶⁸ Belgisch Staatsblad, 5 augustus 1975, blz. 9542.

⁶⁹ Parlementaire Bescheiden, Cultuurraad, voorstel van decreet (toelichting), nr. 54/1, 18 juni 1974.

⁷⁰ Parlementaire Bescheiden, Cultuurraad, voorstel van decreet (verslag), nr. 54/4, 10 februari 1975.

waarop de *werknemer* recht heeft ten laste van de werkgever, ingevolge de dienstbetrekking".

Aan de andere kant is het voldoende dat een persoon zich verbindt sportprestaties te verrichten onder het gezag, het bestuur en het toezicht van het hoofd ener onderneming of van een patroon, tegen een door deze te betalen zelfs gering loon, berekend hetzij naar de duur van de arbeid, hetzij naar verhouding van de hoeveelheid, de hoedanigheid of de waarde van het geleverde werk, hetzij volgens enige andere grondslag tussen partijen vastgelegd⁷¹ om uit de toepassingssfeer van het decreet te worden gesloten.

54. De tewerkstelling als werknemer onderstelt een zekere vastheid van de verhouding gedurende welke de werkgever zijn gezag kan laten gelden. Aan de andere kant evenwel is elke arbeidsverhouding niet noodzakelijk exclusief en kan een persoon gelijklopend twee arbeidsovereenkomsten hebben met verschillende werkgevers of een ander hoofd- of bijberoep hebben dat hij als zelfstandige uitoefent.

De "werkgever" moet zijn gezag kunnen laten gelden en kunnen optreden om onderrichtingen te geven voor de deelneming aan sportwedstrijden of -exhibities of voor de uitvoering van de sportprestatie zelf. De mogelijkheid op te treden en zijn gezag te laten gelden moet andermaal in concreto worden beoordeeld, en zal het essentieel verschil uitmaken tussen betaalde sportbeoefening als zelfstandige en betaalde sportbeoefening als werknemer.

Het Franse Hof van Cassatie besliste dat een wielrenner die door een fietsenfabrikant in dienst werd genomen tegen een maandloon en alleen voor die werkgever rijdt, als door een arbeidsovereenkomst gebonden wordt geacht⁷².

Het is aldus dat de Werkrechtersraad van Beroep te Antwerpen oordeelde dat er in het onderwerpelijk geval tussen een betaalde voetballer en zijn club een arbeidsovereenkomst bestond⁷³.

55. Deze kan aangaan worden voor een bepaalde duur of voor een bepaald werk. Aldus is het mogelijk dat een beroepsvoetballer, die een contract voor bepaalde tijd heeft gesloten met een club met het oog op zijn medewerking aan de competitie waaraan deze club deelneemt, ook met een andere werkgever (bv. de Bond) een arbeidsovereenkomst voor een bepaald werk kan aangaan, wanneer hij tegen loon aanvaardt zich onder de leiding en het gezag van de verantwoordelijken van de

Bond voor te bereiden op of deel te nemen aan een of meer internationale wedstrijden.

56. Meestal, en dit is gewoonlijk het geval voor de sporten die in ploegverband worden beoefend, valt het niet moeilijk uit te maken *wie* de werkgever is. Beroepsvoetballers of beroepsbasketballers zijn werknemers van hun club, zelfs al wordt deze gesteund door een zogenaamde "sponsor".

Voor de beroepswielrenners stond men voor nagenoeg onoverkomelijke moeilijkheden wanneer men hun de voordelen van de sociale zekerheidswetgeving heeft willen toekennen. De aard en de grote verscheidenheid van de contracten tussen de renners en de inrichters van de wedstrijden of commerciële firma's, de wijze van betaling of vergoeding, de toekenning van prijzen in geld of in natura, de uitoefening van deze sport in ploegverband of individueel, waren zodanig verschillend dat men er toe kwam "ex cathedra" een wettelijk vermoeden in te stellen dat de beroepswielrenners, of beter gezegd de houders van een vergunning van beroepsrenner, dit beroep uitoefenden krachtens een arbeidsovereenkomst en dat de Belgische Wielrijdersbond de werkgever was.

57. Er dient evenwel op te worden gewezen dat dit wettelijk vermoeden slechts geldt voor de toepassing van de bij de Wet van 7 november 1969 bedoelde wetgevingen, te weten die betreffende de verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering, de werkloosheidsverzekering, de kinderbijslagen voor werknemers, de rust- en overlevingspensioenen voor arbeiders en het herstel der schade voortvloeiende uit arbeidsongevallen.

De fictie die van de Belgische Wielrijdersbond de werkgever van de beroepsrenners maakt, kan derhalve niet uitgebreid worden tot de eigenlijke arbeidsverhoudingen, en een beroepsrenner zou derhalve op grond ervan tegen deze bond, geen vordering tot vergoeding wegens contractbreuk kunnen instellen overeenkomstig de wetgeving betreffende de arbeidsovereenkomsten, noch aanspraak maken op jaarlijkse betaalde vakantie.

Aan de andere kant evenwel sluit deze fictie niet uit dat de overeenkomsten gesloten tussen een renner-werknemer en een extra-sportieve groep als een arbeidsovereenkomst kunnen worden beschouwd; welke ook de benaming is die eraan gegeven wordt⁷⁴.

Voor vele andere sporten die toegespitst zijn op individuele prestaties, en uitermate verschillen inzake voorbereiding, inrichting van en deelneming aan de competities, staat men voor nagenoeg de-

⁷¹ Artikel 1 van de Wet van 10 maart 1900 op de arbeidsovereenkomst.

⁷² Fr. Cass., 8 juli 1960, D., 1960, 554.

⁷³ Werkrechtersraad van Beroep Antwerpen, 26 oktober 1969, in zake Football Club Malinois tegen Riahi Mohamed (onuitgegeven).

⁷⁴ R. BLANPAIN, "Het Juridisch Statuut van de Belgische Wielrenner", R.W., 1963-64, 1745.

zelfde moeilijkheden als voor de wielersport, en moet men, naar mijn gevoelen, een grote beoordelingsvrijheid overlaten aan de rechter.

58. Deze laatste moet dus de nodige aandacht wijden aan het maatschappelijk verschijnsel dat van de sportbeoefening een concrete, levende en steeds

groeierende realiteit heeft gemaakt die een belangrijke plaats inneemt in het hedendaagse leven.

De mij toegemeten tijd liet mij niet toe er een zeer volledige studie aan te wijden. Ik dacht nochtans dat het nuttig kon zijn de problemen die zij stelt even van sociaalrechtelijk standpunt te benaderen.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER — 27 JUNI 1975

Voorzitter : de h. Louveaux

Raadsheer-rapporteur : de h. de Vreese

Advocaat-generaal : de h. Ballet

Advocaten : mrs. Bayart en Houtekier

Pacht—Contract sui generis.

Het dwingend karakter van de pachtwetgeving kan de rechter niet beletten vast te stellen dat de partijen de gemeenschappelijke bedoeling hebben gehad om, tussen erfgenamen-medeëigenaars, in afwachting van de voltooiing van de verrichtingen van vereffening en verdeling, met het oog op een goede verstandhouding en een normale exploitatie van het ouderlijk landbouwbedrijf, en dus zonder enige gedachte van wetsontduiking, bepaalde schikkingen te treffen waarbij zekere landbouwgronden voor een betrekkelijk korte overgangsperiode in gebruik worden gegeven aan een medeërfgenaar, tegen een bepaalde vergoeding aan de gemeenschap, zulks ter uitsluiting van elke bedoeling een pachtovereenkomst te doen ontstaan.

G. Van Goidsenhoven t/ Van Goidsenhoven e.a.

Gelet op het bestreden arrest, op 10 december 1973 door het Hof van beroep te Brussel gewezen ;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 1319, 1320, 1322, 1709 van het Burgerlijk Wetboek, en 1 van de regels betreffende de pacht in het bijzonder, in het Burgerlijk Wetboek ingevoegd door artikel 1 van de wet van 4 november 1969 tot wijziging van de pachtwetgeving en van de wetgeving betreffende het recht van voorkoop ten gunste van huurders van landeigendommen,

doordat het arrest beslist dat de op 25 of 26 januari 1969 tussen partijen gesloten overeenkomst, betreffende de ingebruikgeving aan eiser van de daarin bedoelde weiden, een contract «sui generis» uitmaakt en niet een pachtovereenkomst, zulks om de reden dat gezegde overeenkomst nog andere bedingen inhoudt en een stap uitmaakt in de vereffening en verdeling van de huw-gemeenschap en nalatenschappen van de ouders van partijen, dat partijen, in afwachting van de voltooiing

van de verrichtingen, hebben willen zorgen voor de normale exploitatie van de ouderlijke landbouwexploitatie, dat enerzijds de labeurgronden onder regie werden gesteld, en dat, voor het bewerken van die labeurgronden, door de onverdeeldheid aan eiser een vergoeding werd betaald, dat anderzijds de weiden tijdelijk aan eiser in gebruik werden gegeven en dat hiervoor een door eiser te betalen vergoeding ten bate van de gemeenschap van erfgenamen bepaald was, dat in beide gevallen eiser zijn bedrijvigheid moest uitoefenen ten voordele van de gemeenschap voor een betrekkelijk korte overgangsperiode, en dat de bedoeling een pacht af te sluiten ontbrak, en ook om de reden van de door de eerste rechter in acht genomen objectieve elementen,

terwijl, eerste onderdeel, niet duidelijk is wat het arrest bedoelt met de objectieve elementen welke door de eerste rechter werden in acht genomen, en meer bepaald of hiermede worden bedoeld zekere beschouwingen, welke onverenigbaar zijn met de constatering van het arrest en tevens een inwendige tegenstrijdigheid inhouden, namelijk de beschouwing dat partijen beslist hadden de landbouweigendommen, en niet alleen de labeurgronden, onder regie te stellen en door eiser te laten beheren, alsook de beschouwing dat geen pacht-prijs werd bedongen doch alleen een vergoeding ten bate van de gemeenschap voor diegene die de prestaties deed, waaruit volgt dat de motivering van het arrest het Hof niet in de mogelijkheid stelt na te gaan of die motivering al dan niet met tegenstrijdigheid is behept, zodat zij niet voldoet aan wat artikel 97 van de Grondwet vereist,

tweede onderdeel, de eigen motivering van het arrest eveneens een tegenstrijdigheid vertoont, waar dit arrest enerzijds constateert dat de weiden aan eiser in gebruik werden gegeven tegen een door eiser aan de gemeenschap te betalen vergoeding en anderzijds beslist dat ook betreffende die weiden eiser zijn bedrijvigheid moest uitoefenen ten bate van de gemeenschap, zodat hier wederom die motivering niet voldoet aan wat artikel 97 van de Grondwet vereist,

derde onderdeel, de op 25 of 26 januari 1969 gesloten overeenkomst uitsluitend de labeurgronden onder het beheer van eiser stelde ten bate van de gemeenschap tegen een door de gemeenschap aan eiser te betalen vergoeding, en daartegenover aan eiser het gebruik van de weiden toekende tegen een door eiser aan de gemeenschap te betalen vergoeding, zodat door te beslissen

enerzijds dat ook betreffende de weiden eiser zijn be-

drijvigheid moest uitoefenen ten bate van de gemeenschap, en anderzijds, met de eerste rechter, dat geen pacht prijs werd bedongen doch alleen een vergoeding voor diegene die de prestaties deed, het arrest de bewijskracht miskent welke door de artikelen 1319, 1320 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek aan voormelde overeenkomst van 25 of 26 januari 1969 wordt gehecht,

vierde onderdeel, nu zowel uit voormelde overeenkomst van 25 of 26 januari 1969 als uit de constatering van het arrest blijkt dat de in die overeenkomst bedoelde weiden voor een zekere tijd aan eiser in gebruik werden gegeven tegen een door eiser aan de gemeenschap te betalen vergoeding, hieruit volgt dat, in strijd met wat het arrest beslist, aldus tussen partijen een pachtovereenkomst werd gesloten, zoals bedoeld in de artikelen 1709 van het Burgerlijk Wetboek en 1 van de regelen betreffende de pacht in het bijzonder, in het Burgerlijk Wetboek ingevoerd door artikel 1 van voormelde wet van 4 november 1969.

Wat het vierde onderdeel betreft :

Overwegende dat het arrest uit de elementen die het aanstipt en die in het middel worden aangehaald wettelijk heeft kunnen afleiden dat de op 25 of 26 januari 1969 tussen partijen gesloten overeenkomst een contract «sui generis» uitmaakt en dat de bedoeling om een pachtovereenkomst te sluiten, zoals bedoeld in artikel 1709 van het Burgerlijk Wetboek, ontbrak ;

Dat het dwingend karakter van de pachtwetgeving de rechter immers niet kan beletten vast te stellen dat de partijen de gemeenschappelijke bedoeling hebben gehad om, tussen erfgenamen medeëigenaars, in afwachting van de voltooiing van de verrichtingen van vereffening en verdeling, met het oog op een goede verstandhouding en een normale exploitatie van het ouderlijk landbouwbedrijf, en dus zonder enige gedachte van wetsontduiking, bepaalde schikkingen te treffen waarbij zekere landbouwgronden voor een betrekkelijk korte overgangperiode in gebruik worden gegeven aan een medeërfgenaar, tegen een bepaalde vergoeding aan de gemeenschap, zulks ter uitsluiting van elke bedoeling een pachtovereenkomst te doen ontstaan ;

Dat het onderdeel naar recht faalt ;

Wat het eerste onderdeel betreft :

Overwegende dat, wanneer het arrest verwijst naar de door de eerste rechter in acht genomen objectieve elementen waaruit blijkt dat de beschikking omtrent de ingebruikgeving van de weiden een contract «sui generis» uitmaakt, het duidelijk de elementen bedoelt welke de eerste rechter opsomt na te hebben vastgesteld dat de rechtbank de dwingende wet moet toepassen, om eruit af te leiden dat die bestanddelen niet toelaten te oordelen dat het ten deze om een pachtovereenkomst gaat ;

Overwegende dat in zoverre het middel tegenstrijdigheid aanvoert tussen, enerzijds, de beschouwing van het beroepen vonnis luidens welke de partijen waren overeengekomen de «landbouweigendommen» onder regie te laten beheren door eiser en, anderzijds, de beschouwing van het arrest luidens welke de weidegronden mits een bepaalde prijs aan eiser in gebruik waren gegeven, het steunt op een verkeerde interpretatie van het beroepen

vonnis ;

Dat immers ook het beroepen vonnis tussen het regime van de weidegronden en dat van de cultuurgronden hetzelfde duidelijk onderscheid maakt dat door het arrest wordt gemaakt, en uit de context blijkt dat, wanneer het vonnis beschouwt dat het ten deze om landbouweigendommen gaat en partijen «deze» goederen in regie hebben willen laten beheren, het bedoelt dat, zo voor de weidegronden als de cultuurgronden, eiser ermede werd belast bepaalde werken uit te voeren «met het oog op de bewaring van de gemene zaak» en «ten voordele en profijt van de gemeenschap» ;

Overwegende dat, wanneer het beroepen vonnis beschouwt «dat geen pacht prijs bedongen werd, doch alleen een vergoeding ten bate van de gemeenschap voor diegene die de prestaties deed», het een vergoeding bedoelt te betalen door diegene die de prestaties deed ;

Dat noch de beweerdte tegenstrijdigheid tussen het beroepen vonnis en het arrest noch de zogezegde «inwendige» tegenstrijdigheid van het vonnis bestaan en het Hof geenszins in de onmogelijkheid is zijn controle uit te oefenen ;

Dat het onderdeel feitelijke grondslag mist ;

Wat de tweede en derde onderdelen betreft :

Overwegende dat uit het antwoord op het eerste onderdeel blijkt dat het geenszins tegenstrijdig is enerzijds te beschouwen dat de weidegronden aan eiser in gebruik werden gegeven tegen een door hem aan de gemeenschap te betalen vergoeding, en anderzijds te beslissen dat ook betreffende die weidegronden eiser zijn bedrijvigheid moest uitoefenen ten bate van de gemeenschap ;

Dat het arrest, door te beschouwen dat ook betreffende de weidegronden eiser zijn bedrijvigheid ten bate van de gemeenschap moest uitoefenen en dat geen pacht prijs werd bedongen doch alleen «een vergoeding ten bate van de gemeenschap», van de overeenkomst van 25 of 26 januari 1969 een uitleg geeft die met de termen ervan geenszins onverenigbaar is ;

Dat beide onderdelen feitelijke grondslag missen ;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening ;

Veroordeelt eiser in de kosten.

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER — 18 JUNI 1975

Voorzitter-rapporteur : de h. Naulaerts

Advocaat-generaal : de h. Lenaerts

Advocaten : mrs. De Baeck en van Hecke

Arbeidsongeval—1. Ongeval tijdens de uitvoering der arbeidsovereenkomst—Handelsvertegenwoordiger—Laatste traject naar huis—2. Door het feit van de uitvoering der overeenkomst—Wettelijk vermoeden—Tegenbewijs—Dronkenschap—Verklaring in strafdosier—Bewijskracht—Appreciatie van de rechter.

1. Een aanmerkelijk deel van de tijd dat een handelsvertegenwoordiger aan zijn werk besteedt verloopt op de openbare weg. Het ongeval dat hem overkomt tijdens het laatste traject dat hij aflegt om huiswaarts te keren kan beschouwd worden als overkomen in de loop van de uitvoering van de arbeidsovereenkomst.

2. Door op onaantastbare wijze te beslissen dat een verklaring opgenomen in het strafrechtelijk onderzoek met betrekking tot de dronkenschap van de getroffene niet overtuigend is, beoordeelt de rechter enkel de bewijswaarde van die verklaring maar miskent hij er de bewijskracht niet van.

N.V. Fidelitas t/ Jansoone

Gelet op de bestreden vonnissen, in hoger beroep gegeven op 13 september 1973 en 13 juni 1974 door de Rechtbank van eerste aanleg te Mechelen ;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1, lid 1, van de bij koninklijk besluit van 28 september 1931 gecoördineerde wetten op de vergoeding der schade voortvloeiende uit de arbeidsongevallen, 1 van de besluitwet van 13 december 1945 betreffende de vergoeding der schade voortvloeiende uit ongevallen die zich op de weg naar of van het werk voordoen, en 97 van de Grondwet,

doordat het vonnis van 13 september 1973, na te hebben aangenomen, zoals door eiseres in haar conclusie werd gesteld, dat wijlen Van Looy op 29 juni 1968, te 19.30 uur, de dood vond in een auto-ongeval, beslist dat dit ongeval moet beschouwd worden als hem overkomen tijdens de uitvoering van de arbeidsovereenkomst en tevens, behoudens tegenbewijs, moet geacht worden als overkomen door het feit van de overeenkomst, om de reden dat het werk van het slachtoffer als handelsvertegenwoordiger begon op het ogenblik dat hij van huis vertrok en eindigde op het ogenblik dat hij thuis kwam en daar niets aan afdoet dat hij op de dag van het ongeval als bijkomende opdracht had tussen 14 en 19 uur op de handelsbeurs te Rotselaar aanwezig te zijn, vermits hij zich nadien nog steeds bij één of andere klant kon begeven, hoewel er geen aanwijzingen voorhanden zijn dat wijlen Van Looy Renaat de dag van het ongeval nog van plan was zulks te doen en niet bewezen wordt dat het ongeval hem overkwam door een ander feit dan de uitvoering van de overeenkomst.

terwijl, eerste onderdeel, het strijdig is met de in het middel aangehaalde wetsbepalingen te beslissen dat een handelsvertegenwoordiger tussen het ogenblik waarop hij van huis vertrekt en het ogenblik dat hij thuis terugkomt, steeds geacht moet worden zijn arbeidsovereenkomst uit te voeren omdat hij zich na het vervullen van de hem opgelegde opdrachten nog steeds bij een of andere klant kon begeven, wanneer er geen enkele aanwijzing voorhanden is dat hij de dag van het ongeval nog van plan was zulks te doen,

tweede onderdeel, door te stellen dat het ongeval moet geacht worden als overkomen door het feit van de overeenkomst omdat het tegenbewijs niet werd geleverd, de bestreden beslissing geen afdoend antwoord geeft op de conclusies waarin door eiseres werd gesteld : "dat vaststaat, zoals blijkt uit het voorgelegd repressief dos-

sier, dat wijlen Van Looy Renaat zijn dienststopdracht te Rotselaar alleszins onderbroken en verlaten heeft om zich naar een herberg te Beersel te begeven ; dat het getuigenis van de herbergierster De Smet Irma, bevestigd door een aanwezige gebruiker, de genaamde Van den Dries Ferdinand, er geen twijfel over laat bestaan dat het slachtoffer zich in de herberg van De Smet Irma bevond te Beersel tussen 17.30 uur en 18 uur ; dat de herbergierster verklaart dat het slachtoffer dronken was en zij daarom weigerde hem het bestelde bier te schenken" ; minstens het motief waarbij het vonnis stelt dat de verklaring van de herbergierster De Smet Irma noch die van Van den Dries Ferdinand noch die van Lambaerts Jan een rechtsgeldig bewijs vormen van de dronkenschap, dubbelzinnig is vermits niet uitgemaakt kan worden welke de betekenis is die door de rechter aan het woord "rechtsgeldig" wordt gegeven en of hij heeft willen stellen dat de getuigen niet verklaard hebben dat het slachtoffer dronken was ofwel dat de verklaringen van de getuigen niet betrouwbaar zijn ; een dergelijke dubbelzinnige motivering op een afwezigheid van motief neer komt ;

Wat het eerste onderdeel betreft :

Overwegende dat het eerste bestreden vonnis vaststelt : dat Van Looy Renaat "zowel reeds 's morgens te 9 uur als in de loop van de dag en zelfs na 18 uur afspraken vastlegde met klanten en te hunnen huize ; dat uit niets blijkt en door geen van beide partijen beweerd of bewezen wordt dat hij zich elke dag vóór het aanvangen van zijn werk moest aanmelden bij zijn werkgever en op het einde van de dagtaak zich wederom bij zijn patroon moest melden om verslag uit te brengen alvorens zich naar huis te begeven ; ... dat hij een ruime vrijheid had in het indelen van zijn dagtaak en het bepalen van het aanvangen en het eindigen van zijn werk ; dat het werk van wijlen Van Looy Renaat als handelsvertegenwoordiger begon op het ogenblik dat hij van huis vertrok en eindigde op het ogenblik dat hij thuis terugkwam" ;

Overwegende dat het vonnis de nadruk erop legt dat niet bewezen is dat de plaats van het ongeval en het tijdstip waarop het gebeurde een plaats en een tijdstip waren die "alleszins buiten de uitvoering van de overeenkomst lagen" of dat de getroffene op die plaats "krachtens een uitdrukkelijke bepaling van de overeenkomst niet mocht zijn" ;

Overwegende dat deze beslissing wettelijk is ; dat immers een aanzienlijk gedeelte van de tijd welke een handelsvertegenwoordiger aan zijn werk besteedt op de openbare weg verloopt ; dat de ongevallen overkomen gedurende de menigvuldige trajecten welke de handelsvertegenwoordiger aldus aflegt om zijn cliënteel te bezoeken, ook gedurende het laatste traject dat hij aflegt om huiswaarts te keren, beschouwd kunnen worden als overkomen in de loop van de uitvoering van de arbeidsovereenkomst ;

Overwegende dat de bekritiseerde reden van het vonnis, volgens welke "Van Looy Renaat na zijn aanwezigheid op de handelsbeurs te Rotselaar zich nog steeds bij een of andere klant kon begeven, hoewel er geen aanwijzingen voorhanden zijn dat hij het de dag van het ongeval nog van plan was te doen", een overtuigende reden uitmaakt, nu in de onderstelling dat Van Looy

dit voornemen niet had, het ongeval zou overkomen zijn gedurende het laatste traject dat de handelsvertegenwoordiger aflegde om huiswaarts te keren;

Wat het tweede onderdeel betreft :

Overwegende dat het vonnis de conclusie van eiseres betreffende de beweerde dronkenschap van Van Looy Renaat passend beantwoordt door erop te wijzen "dat er ter zake geen dronkenschap bewezen is ; dat de verklaringen van de herbergierster De Smet Irma, noch van Van den Dries Ferdinand en Lombaerts J.B. daarvan een rechtsgeldig bewijs vormen" ;

Overwegende dat door het woord "rechtsgeldig" het vonnis kennelijk en zonder dubbelzinnigheid bedoelt dat de verklaringen van voormelde getuigen niet voldoende overtuigend zijn opdat het bewijs van dronkenschap eruit met zekerheid zou kunnen worden afgeleid ;

Dat het middel niet kan aangenomen worden ;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1319, 1320 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat het vonnis van 13 september 1973, na te hebben aangenomen dat het ongeval aan wijlen Van Looy Renaat overkomen, moet worden beschouwd als een ongeval dat hem is overkomen tijdens de uitvoering van de overeenkomst en tevens, behoudens tegenbewijs, moet geacht worden als overkomen door het feit van de uitvoering van de overeenkomst, beslist dat dit tegenbewijs niet werd geleverd, dat ter zake geen dronkenschap bewezen is, dat de verklaringen van de herbergierster De Smet Irma noch die van Van den Dries Ferdinand noch die van Lambaerts Jan-Baptist daarvan een rechtsgeldig bewijs vormen,

terwijl in de verklaringen opgenomen in het strafrechterlijk onderzoek waarvan een regelmatig afgeleverd afschrift bij het dossier was gevoegd, de getuigenis voorkomt van De Smet Irma luidende als volgt : «Op 29 juni 1968 tussen 17.30 uur en 18 uur heeft Van Looy Renaat mijn herberg bezocht en bestelde een glas bier. Voornoemde was alleen. Ik bemerkte dat deze persoon dronken was en weigerde hem bier te schenken" ;

Overwegende dat het bestreden vonnis niet ontkent dat de herbergierster De Smet de in het strafdossier opgenomen verklaring heeft afgelegd, doch enkel de bewijswaarde ervan beoordeelt door op onaantastbare wijze te beslissen dat zij niet overtuigend is ; dat het zodoende de bewijskracht van deze verklaring niet miskent ;

Dat het middel niet kan aangenomen worden :

Over het derde middel, afgeleid uit de schending van artikel 97 van de Grondwet,

doordat het vonnis van 13 juni 1974, na te hebben aangenomen dat het ongeval aan wijlen Van Looy Renaat moet worden beschouwd als een arbeidsongeval, het in aanmerking te nemen basisloon bepaalt op 201.138 frank, te beperken tot 200.000 frank ten tijde van het ongeval,

terwijl eiseres in conclusie stelde dat het basisloon slechts 180.122 frank bedroeg, daar "het vakantiegeld ten bedrage van 6 t.h. in voege ten tijde van het ongeval, enkel kan aangerekend worden op de wedde ; dat de dubbel betaalde vakantie op de commissies niet in aan-

merking kan genomen worden daar dit ten tijde van het ongeval niet betaald werd, omdat er geen wettelijke verplichting bestond, en overigens tijdens de vakantie geen commissies door Van Looy konden verdiend worden, daar deze enkel worden uitgekeerd op effectief geleverde prestaties" ;

Overwegende dat door de enkele beschouwing "dat daarenboven nog een schadevergoeding van 6 t.h. moet worden bijgeteld", het tweede bestreden vonnis geen antwoord verstrekt op de in het middel vermelde conclusie van eiseres, die, om de redenen welke zij opgaf, de toevoeging van 6 t.h. vakantiegeld wel aannam op de wedde, maar niet op de commissies ;

Dat het middel gegrond is ;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden vonnis van 13 juni 1974 in zoverre het 6 t.h. toevoegt aan de commissies ;

Verwerpt de voorziening voor het overige ;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing ;

Gelet op de wet van 20 maart 1948, veroordeelt eiseres in de kosten ;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Arbeidshof te Brussel.

RAAD VAN STATE

4e KAMER — 2 SEPTEMBER 1975

Voorzitter : de h. P. Vermeulen (rapporteur)

Staatsraden : de hh. A. Depondt en A. Vander Stichele

Auditeur : de h. Jacquemijn

Pseudo-wetgeving—Juridische draagwijdte—Geschiktheidsvereisten kandidaat-ontvangers—Beleidsnorm van gouverneur.

Een omzendbrief van de gouverneur, waarin hij mededeelt welke, naar zijn oordeel, de minimale vereisten van geschiktheid zijn waaraan o.m. een kandidaat-ontvanger van een gemeente met 20.000 tot 25.000 inwoners moet voldoen, opdat zijn benoeming de vereiste goedkeuring zou kunnen bekomen, heeft enkel het karakter van aanbevelingen.

De gouverneur is ertoe gehouden om, ondanks deze aanbevelingen, telkens opnieuw de door gemeentebesturen genomen beslissingen stuk voor stuk en rekening houdend met de concrete gegevens van elke zaak, op hun eigen merites te beoordelen en, in functie van die concrete beoordeling, goed te keuren of goedkeuring eraan te onthouden.

E. Vercruysse t/ Gouverneur Provincie West-Vlaanderen

Arrest nr. 17.141

Gezien het verzoekschrift dat Eddy Vercruysse op 8 november 1973 heeft ingediend om de vernietiging te vorderen van een besluit van 8 oktober 1973, genomen

door de gouverneur van West-Vlaanderen, waarbij deze goedkeuring geeft aan een besluit van de gemeenteraad van Kuurne van 21 september 1973 houdende benoeming van Walter Deroo tot gemeenteontvanger ;
(...)

Over de gegevens van de zaak

Overwegende dat de gouverneur van West-Vlaanderen in een omzendbrief van 5 juli 1965, gepubliceerd in het Bestuursmemoriaal van 7 juli 1965, deed weten welke, naar zijn oordeel, de minimale vereisten van geschiktheid zijn waaraan onder meer een kandidaat-ontvanger van een gemeente met 20.000 tot 25.000 inwoners — zoals Kuurne — moet voldoen, opdat zijn benoeming de door artikel 2 van de Wet van 27 juli 1961 noodzakelijk maakte, en door de gouverneur te verlenen goedkeuring zou kunnen bekomen ; dat de gouverneur tot die minimale vereisten een voldoende kennis van het administratief recht rekende, kennis die hij aanwezig achtte in dien de kandidaat houder is van "het diploma van bestuursrecht na drie jaar met 70 % der punten" ;

Overwegende dat de gemeenteraad van Kuurne, om reden dat de gemeenteontvanger op 1 augustus 1973 met pensioen zou gaan, op 20 juni 1973 de voorwaarden, waaronder een nieuwe ontvanger zou kunnen worden benoemd, vaststelde ; dat als benoemingsvereisten onder meer werden gesteld : "1) houder te zijn van het diploma van volledige humaniora ; 2) in het bezit te zijn ofwel van het diploma van bestuursrecht na drie jaar met 70 % der punten, ofwel van het diploma van bestuursrecht na vier jaar ; 3) het examen van bureauchef bij de Staat of de provincie of een gelijkwaardig examen, ingericht door de bestendige deputatie of het schepencollege, met vrucht afgelegd te hebben" ; dat de gouverneur op 16 juli 1973 aan het gemeentebestuur liet weten "dat de beslissing van de gemeenteraad d.d. 20 juni 1973 ... haar uitwerking mag hebben" ;

Overwegende dat het schepencollege, ter uitvoering van het raadsbesluit van 20 juni 1973, een examen "voor toegang tot het ambt van bestuurssecretaris" inrichtte, examen waaraan alleen verzoeker en de tussenkomende partij deelnamen en waarvoor beiden slaagden ; dat verzoeker aan het examen had kunnen deelnemen als houder van een diploma van bestuursrecht verleend na drie jaar studie, diploma dat hij behaald had met meer dan 70 % van de punten, terwijl de tussenkomende partij het diploma bestuursrecht, verleend na vier jaar studie had overgelegd ; dat de gemeenteraad de tussenkomende partij, Walter Deroo, op 21 september 1973 benoemde ; dat de gouverneur die benoeming met het bestreden besluit van 8 oktober 1973 goedkeurde ;

Ten aanzien van de grondslag van de vordering

Overwegende dat verzoeker het besluit van de gouverneur onrechtmatig acht omdat deze een benoeming goedkeurt van een kandidaat die niet voldoet aan wat de gouverneur in zijn omzendbrief van 5 juli 1965 zelf verklaard heeft de minimale vereisten te zijn waaraan een kandidaat voor het ontvangersambt in een gemeente als Kuurne moet voldoen, opdat goedkeuring van zijn benoeming zou kunnen worden bekomen ; dat ver-

zoeker meer bepaald stelt dat de gouverneur de benoeming van Walter Deroo niet mocht goedkeuren omdat deze geen diploma bestuursrecht, te verlenen na drie jaar studie en behaald met 70 % der punten, had kunnen overleggen, ook al had hij wel een diploma van bestuursrecht, te verlenen na vier jaar studie ; dat verzoeker duidelijk uitgaat van de opvatting dat de omzendbrief van 5 juli 1965 echte rechtsvoorschriften bevat, waardoor zowel de gemeentebesturen als de gouverneur zelf gebonden zijn ;

Overwegende dat wat vervat ligt in omzendbrieven van de soort als waartoe die van 5 juli 1965, uitgaande van de gouverneur van West-Vlaanderen, behoort, enkel het karakter heeft van aanbevelingen, die, in welke gebiedende bewoordingen ook gesteld en hoe dringend noodzakelijk ook voorgesteld, toch geen rechtsregelen zijn, in de eerste plaats omdat de gouverneur ten aanzien van de behandelde materie geen verordenende bevoegdheid heeft, maar ook omdat hij zelfs, als toeziende overheid, ten opzichte van de als autonome overheden georganiseerde gemeentebesturen niet eens de instructionele macht kan hanteren waarover een hiërarchische meerdere, ten aanzien van wie onder hem staat, wel beschikt ; dat de gouverneur zijn aanbevelingen dus niet als rechtsregelen of als daarmede in werking gelijk te stellen ambtelijke instructies kan handhaven en derhalve ook niet moet handhaven ; dat hij, integendeel, ertoe gehouden is om, ondanks zijn aanbevelingen, telkens opnieuw de door gemeentebesturen genomen beslissingen stuk voor stuk en rekening houdend met de concrete gegevens van elke zaak, op hun eigen merites te beoordelen en, in functie van die concrete beoordeling, goed te keuren of goedkeuring eraan te onthouden ; dat verzoekers enig middel, steunend op een verkeerde opvatting over de juridische natuur van de omzendbrief van 5 juli 1965, derhalve niet tot vernietiging van het bestreden besluit kan leiden,

Besluit

Het beroep is verworpen.

NOOT—Zie het arrest Lion (Raad van State, 22 december 1971, arrest nr. 15.094), R.W., 1972-1973, 309-314, met noot L.P. SUTENS.

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

6e KAMER — 20 JUNI 1975

Voorzitter : de h. Ceulemans (rapporteur)

Raadsheren : de hh. Vanderhoeft en Raymaekers

Advocaat-generaal : de h. Kuyl

Advocaten : mrs. Borginon, Marck en Van Schoubroeck

Kansspel—Roulette Saturne.

Opdat een spel verboden zij, is niet vereist dat de uitslag ervan uitsluitend van het toeval afhangt, maar alleen dat het toeval een essentieel en overwegend bestanddeel van het spel uitmaakt.

Daar de roulette Saturne slechts in zekere mate als behendigheids spel kan worden aangewend, te weten in een serene sfeer, door spelers die goed geplaatst zijn,

het spel van tevoren kennen of bijzondere begaafdheden hebben en mits zij een zo intense waarneming en concentratie opbrengen dat zij dit slechts gedurende een korte tijd kunnen volhouden (zie nader het arrest), blijkt de roulette Saturne op zichzelf overwegend geschikt om als kansspel te worden gebezigd en het verschil met de gewone roulette is meer theoretisch dan praktisch.

V. en G.

Overwegende dat de naar vorm en termijn regelmatige hogere beroepen ontvankelijk zijn ;

I. Maakte het spel door middel van de "roulette Saturne" een verboden kansspel uit ?

Overwegende dat een kansspel, waarvan de exploitatie verboden is, een spel is dat hetzij op zichzelf hetzij wegens de omstandigheden waarin het beoefend wordt van die aard is dat het toeval de overhand heeft op de lichamelijke of verstandelijke behendigheid van de spelers (Cass., 26 maart 1956, *Pas.*, I, 793 ; 22 mei 1967, *R.W.*, 1966-67, 1317) ;

A. De roulette Saturne op zichzelf

Overwegende dat de verdediging vruchteloos inroept dat de exploitatie van het spel aangegeven was aan de bestuurlijke en fiscale overheden en dat het spel vermeld staat op een gedrukt formulier van aangifte in de rechtstreekse belastingen ; dat het toezicht, uitgeoefend door bestuurlijke of fiscale beheren, en de betaling van de taksen niet vermogen een verboden spel of een verboden speelhuis te veranderen in een toegelaten ;

Overwegende dat de wisselende kansen die de roulette Saturne tot nog toe voor de Belgische strafrechters maakte, de vraag doet rijzen of het hier soms geen vermengd behendigheid- en kansspel betreft ;

dat, opdat een spel verboden zij, niet vereist is dat de uitslag er van uitsluitend van het toeval afhangt, maar alleen dat het toeval een essentieel en overwegend bestanddeel van het spel uitmaakt (talrijke cassatiearresten) ;

Overwegende dat de gerechtsdeskundige, alsook deskundigen wier rapporten door de verdediging overgelegd werden, besloten dat het niet om een zuiver kansspel gaat daar, wegens de synchronisatie van de werking van de lanceerschijf en van de roulettetafel, het spel gedetermineerd is en de uitslag ervan, in bepaalde voorwaarden, voorspelbaar is ;

dat F. Delbaen, door de verdediging geconsulteerd expert, als voorwaarden opsomt dat de spelers moeten beschikken over : "een voldoende scherp gezichtsvermogen, concentratie, vlugge waarneming en kleine redenering" ;

Overwegende dat, wat het gezichtsvermogen betreft, de moeilijkheid voor de spelers hieruit voortvloeit dat er 17,5 getallen per seconde voor een zelfde punt passeren ; dat de gerechtsdeskundige opmerkt dat de waarnemingssnelheid derhalve kleiner is dan 1/16 van een seconde "wat men gewoonlijk aanneemt als de vereiste tijd om een nette indruk op te vangen in het

oog" ; dat deskundige Boutens, destijds geraadpleegd door exploitant D, schrijft "dat een grotere snelheid het aflezen der nummers veel onduidelijker zou maken", wat impliceert dat zij met de huidige snelheid reeds onduidelijk is ;

Overwegende dat met een snelheid die iets hoger ligt dan die welke vroeger in de speelfilm aangewend werd opdat de toeschouwer de substitutie van de beelden niet zou bemerken, de spelers met de roulette Saturne elk getalbeeld afzonderlijk moeten waarnemen, lezen, en één ervan onthouden hoewel het ogenblikkelijk door een totaal ander opgevolgd wordt ; dat het aflezen van het vertrekgetal dus slechts in een flits kan geschieden ; dat daarna de speler het diagram van de roulette nog moet raadplegen om de decalage tussen het afgelezen en het winnend nummer te bepalen met het oog op een volgend spel ;

Overwegende dat de door de verdediging medege-deelde expertise Fisette vermeldt dat nuttige aflezing van de getallen slechts mogelijk is op een afstand van ten hoogste 2,5 meter ; dat de speeltafels die tegen de roulettetafel geschoven worden en waar rond de spelers plaats nemen, echter 3 meter lang zijn (st. 6, 1e verv. verso), zodat talrijke spelers op merkbaar grotere afstand dan 2,5 meter van de roulettetafel moeten verwijderd zijn (vergelijk eerste zwart-wit foto in de kافتoto's) ; dat het behendigheidsspel van op zulke plaats niet mogelijk bleek (st. 6, 2e verv., verso, onderaan) ;

dat elke speeltafel bovendien begint met een versmald gedeelte, dat bij de roulettetafel aansluit, en dat voorbehouden is aan de "bank" (kleurenfoto's 3 en 4) ; dat dientengevolge zelfs de best geplaatste spelers verder van de roulette verwijderd zitten dan de bouleur, die de ideale waarnemingspost inneemt ;

Overwegende dat de gerechtsdeskundige vruchteloos beproefde het winnend getal te voorspellen (d.v. blz. 5) ; dat deskundige Delbaen liet spelen door personen die het spel redelijk goed kenden en waaronder zich de eerste beklagde (constructeur van het toestel) bevond, alsook door een wiskundige die het spel nooit te voren gezien had ; dat deze proefpersonen 14 à 15 % juiste en dus 85 à 86 % min of meer onjuiste voorspellingen deden ;

dat dezelfde deskundige vermeldt dat naar het einde van de reeks van 48 speelbeurten (die elk maximum 22 seconden aandacht vergen) de vermoeidheid een grote rol begon te spelen ;

Overwegende dat uit het geheel van deze bevindingen te besluiten is dat de roulette Saturne slechts in een zekere mate als behendigheidsspel kan aangewend worden, te weten in een serene atmosfeer zoals ongetwijfeld heerste ten tijde van de expertises, door spelers die voldoende goed geplaatst zijn, het spel van tevoren kennen of bijzondere begaafdheden hebben, en mits zij een zo intense waarneming en concentratie opbrengen dat zij dit slechts gedurende een korte tijd kunnen volhouden ; dat zintuiglijke vermoeidheid blijkbaar een grotere rol speelt dan de verstandelijke aangezien de intelligentie niet zo vlug uitgeput geraakt ;

Overwegende dat bovendien de volgende verschillen met behendigheidsspelen opvallen :

— dat, in tegenstelling tot andere "raadsel- of voorspelingsspelen", waar de speler bv. door het stellen van vragen of door het uitlokken van gebeurtenissen de

juiste oplossing kan vinden, de spelers van de roulette Saturne geen enkel initiatief kunnen nemen en slechts éénmaal — bliksemsnel — mogen raden ;

— dat bij behendigheidsspel de gelijkheid van kansen essentieel is ; dat hierbij elk van de spelers ofwel achtereenvolgens dezelfde ideale plaats inneemt ofwel dat elk gelijktijdig voor gelijkaardige doelen of installaties geplaatst wordt ; dat bij het roulettespel Saturne de spelers integendeel vrede moeten nemen met ongelijke kansen, al naar gelang van de beschikbare plaatsen aan of nabij de tafels ;

— dat, hoewel het reglement "ten strengste verbiedt op goed geluk af in te zetten" (art. 7), op de speeltafels nochtans spelmogelijkheden afgebeeld staan en door het reglement niet verboden worden, die niets met behendigheid te maken hebben ;

dat deskundige Fisette reeds de horizontale combinaties afkeurde ; dat hetzelfde kan gezegd van de meeste andere combinaties ; dat alleen het spelen op "pleins" en op "voisins" werkelijk behendigheid veronderstelt ; dat er echter geen combinatie "voisins" onder de spelmogelijkheden figureert zodat een speler die bv. op 13 en zijn buurgetallen 1 en 20 zou willen spelen, drie inzetten zal moeten doen ; dat precies die ontbrekende combinatie, gespeeld door een behendig speler, gevaarlijk zou worden voor de bank ;

Overwegende dat de roulette Saturne, op zichzelf, zodus overwegend geschikt blijkt om als kansspel gebezigd te worden ; dat het verschil met een gewone roulette meer theoretisch dan praktisch is ;

Overwegende dat, aangaande de werking ervan, het Hof ruimschoots ingelicht is door de talrijke rapporten en dat het elke verdere onderzoeksmaatregel overbodig acht ;

B. De omstandigheden waarin het spel beoefend werd

Overwegende dat de vaststellingen, tijdens het vooronderzoek gedaan, de vorige beschouwingen bevestigen ;

Overwegende dat op 23 oktober 1972 de gerechtelijke politie te Turnhout aan 22 spelers vroeg om welke reden zij het behendigheidsspel niet toepasten en van allen ten antwoord kreeg dat zij het niet kenden (st. 6, 3e vervolg verso) ;

Overwegende dat terwijl uit de kleurenfoto's 4 en 5 blijkt dat er slechts 7 of 8 personen aan een speeltafel kunnen plaatsnemen, dezelfde gerechtelijke politie op 5 november 1972 bevond dat aan één tafel een 60-tal personen recht stonden ; dat 8 deelnemers speelden aan een andere tafel van waar zij de roulette niet konden zien (st. 7) ;

dat voor beide groepen spelers de boven beschreven moeizame waarnemingsmethode derhalve uitgesloten was ;

Overwegende dat tijdens de bezichtiging ter plaatse onder de leiding van onderzoeksrechter Snoeck op 17 december 1972 (st. 24) er 75 amateurs aanwezig waren rond drie speeltafels ; dat hun verhoor uitwees dat haast alle spelers eenvoudig gokten ; dat voor sommigen onder hen zulks bewezen wordt door de bij die gelegenheid genomen kleurenfoto's van de speeltafels met door de spelers ingezette fiches (zie foto's 5 en 6, stuk 10 en het p.v. nr. 2409 in kافتoto's) ; dat de

meeste spelers niet eens wisten dat het spel als handigheidsspel kon beoefend worden ; dat zelfs één van de croupiers overtuigd was een kansspel te bedienen (st. 20) ;

Overwegende dat, door het onderzoek voor het Hof gedaan, bewezen gebleven is dat het spel met de roulette Saturne, zowel op zichzelf als wegens de omstandigheden waarin het in onderhavige zaak beoefend werd van die aard is dat het toeval de overhand had op de lichamelijke of verstandelijke behendigheid van de spelers ;

II. Schuld van de beklaagden aan de feiten van de ten-lasteleggingen

Overwegende dat de beklaagden, in hun verklaringen, zo weinig mogelijk toegaven en dat elk het voor hem meest voordelige standpunt koos, te weten eerste beklagde dat hij slechts een roulette in bruikleen gegeven had aan tweede beklagde met het oog op verkoop, tweede beklagde dat hij, tijdens de eerste periode van de exploitatie, slechts zijn lokaal ter beschikking stelde van eerste beklagde ;

Overwegende dat terloops aan te stippen is dat T, die vermoedelijk van het begin af als tussenpersoon in de zaak betrokken was en later met G een exploitatie van roulette in Limburg beproefd heeft, bij zijn erg laatijdig verhoor (st. 49) van niets meer wilde afweten tenzij van zijn tussenkomst om een reclame te plaatsen in een dagblad ;

dat het normaal verloop van de gebeurtenissen trouwens verstoord is geworden door een ziekte van eerste beklagde, die in een kliniek diende opgenomen en hierdoor uit het bedrijf moest verdwijnen ;

Overwegende dat ook indien de overeenkomst tussen eerste en tweede beklagden betrekking zou gehad hebben op de verkoop van een roulette Saturne na een proefperiode, met de eerste rechter te besluiten is dat eerste beklagde mededader geweest is aan de sub A omschreven feiten ;

dat immers bewezen is dat hij gedurende de aanlooptijd rechtstreeks medegewerkt heeft aan de misdrijven alsook dat hij tot de uitvoering ervan, en dit voor de gehele duur ervan, een zodanige hulp heeft verschaft dat zonder zijn bijstand de misdrijven niet hadden kunnen worden gepleegd ; dat hij immers niet betwist twee rouletten Saturne aan tweede beklagde bezorgd te hebben, wetende dat ze in diens herberg gingen geëxploiteerd worden, dat tweede beklagde van zulke exploitatie niets kende ; dat eerste beklagde zorgde voor de storting van een borg van 100.000 fr. bij de Deposito- en Consignatiekas, hetzij omdat tweede beklagde zoveel geld niet ter beschikking had hetzij omdat eerste beklagde geldelijk belang in de exploitatie had ; dat hij bevoegd personeel bezorgde om het speeltuig te bedienen en dat hij, tijdens de aanlopperiode, persoonlijk aanwezig was en naar eigen bekentenis af en toe als croupier optrad ; dat hij tijdens het eerste bezoek van de gerechtelijke politie aan de Casino-club de exploitatie van het roulettespel scheen op zich te nemen, het zogenaamd straffeloos karakter ervan trachtte aan te tonen en liet verstaan dat hij niet van zins was ermee te stoppen (st. 6, 4e vervolg) ;

Overwegende dat de schuld van eerste beklagde aan

het feit van de tenlastelegging B niet bewezen is ; dat hoewel de bekendmaking van de Casino-club in Nederland reeds geschied is toen eerste beklaagde nog persoonlijk in de zaak werkdadig was (st. 7) de tweede beklaagde het initiatief voor bedoelde reclame volledig op zich genomen heeft ;

Overwegende dat de schuld van tweede beklaagde aan al de feiten van de telasteleggingen bewezen gebleven is ; dat hij van het begin af bekend heeft dat het erom ging zijn verslechterende handelszaak nieuw leven in te blazen ; dat na de oprichting van een pvba hij de gehele exploitatie met inbegrip van de roulette Saturne en van de reclame voor zijn rekening nam ;

Overwegende dat de eerste rechter voor elk van beide beklaagden de feiten terecht vermengde ;

dat, terwijl hij voor tweede beklaagde een passende straftoemeting deed, deze ten opzichte van eerste beklaagde ontoereikend is, gelet op diens specifiek verleden ; dat wat hem betreft de geldboete te verhogen is zoals hierna bepaald ;

dat ook de verbeurdverklaring terecht bevolen werd ;
(...)

NOOT—Vorenstaand arrest bekrachtigt Corr. Turnhout, 22 maart 1974, R.W., 1974-75, 1011. Betreffende de verbeurdverklaring bij veroordeling wegens kansspel leze men Cass., 29 januari 1973, Arr. Cass., 1973, 543, Pas., 1973, I, 518.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE BRUSSEL

KORT GEDING — 5 SEPTEMBER 1975

Voorzitter : de h. C. Bogaerts

Advocaten : mrs. De Caluwé en Dath loco Andries

Handelspraktijken—Reizende verkoop—Begrip—Art. 1 K.B. van 22 april 1974—Onwettelijk.

Art. 1 van het K.B. van 22 april 1974, dat de in art. 53, lid 2, van de Wet betreffende de handelspraktijken omschreven reizende verkoop definieert als "die welke plaatsheeft in een privé-lokaal, dit is een lokaal dat niet toegankelijk is voor het publiek", heeft de door de wet gegeven definitie gewijzigd.

Daar aan de Koning niet de macht werd gegeven om dat te doen, is voormeld art. 1 strijdig met de wet en mag het krachtens art. 107 Grondwet niet door de rechter worden toegepast.

Art. 53, lid 1, van de wet machtigt de Koning om de reizende verkoop in bepaalde omstandigheden of voor bepaalde produkten toe te laten, niet om het begrip zelve te wijzigen.

Het Nationaal Comité der Juweliers, Uurwerkmakers, Goud- en Zilvermeden, Medailles en Eretekens, Edele Metalen en aanverwante beroepen V.Z.W.
t/ Sidiam P.V.B.A.

Gelet op het inleidend exploit van 16 april 1973 ;

Gelet op ons vonnis van 7 februari 1975 waarbij de heropening der debatten werd bevolen om de partijen in de gelegenheid te stellen verdere inlichtingen en uitleg te verschaffen omtrent de toepasbaarheid en wettigheid van art. 1 K.B. van 22 april 1974 ;

Overwegende dat de oorspronkelijke vordering van eisende partij de staking tot doel had van bepaalde verweerster ten laste gelegde praktijken die, naar eisende partij betoogde, zouden hebben beantwoord aan de door de artt. 20/4 en 53 van de Wet van 14 juli 1971 als reizende verkoop gedefinieerde, en als dusdanig verboden handelingen, alsmede publiciteit daarvoor zouden hebben uitgemaakt ;

Overwegende dat tijdens de debatten over de zaak ter zitting van 10 januari 1975 opgevallen is dat geen der beide partijen gewag maakte van het inmiddels op 22 april 1974 uitgevaardigde Koninklijk Besluit houdende afwijkingen van het verbod van reizende verkopen ;

Dat inderdaad art. 1 van dit besluit als volgt luidt :
"De reizende verkoop omschreven in art. 53, lid 2, van de Wet van 14 juli 1971 betreffende de handelspraktijken is die welke plaatsheeft in een privé-lokaal, dit is een lokaal dat niet toegankelijk is voor het publiek" ;

Overwegende dat deze bepaling dadelijk twee bedenkingen opwekt :

— de eerste : betreft het hier een interpretatieve, dus terugwerkende, bepaling ? en

— de tweede : is ze niet strijdig met de tekst van art. 35 van de Wet van 14 juli 1971 en mag de rechter ze in die omstandigheden toepassen ?

Overwegende dat in al haar conclusies en pleidooien eisende partij enerzijds staande houdt dat de feiten waarop haar vordering stoelt, dagtekenen van vóór het in werking treden van het bewuste K.B. van 22 april 1974 en dat de feiten dienen getoetst te worden aan de wet zoals zij was op het ogenblik dat die zelfde feiten werden gepleegd, wat medebrengt dat het bewuste K.B. niet op de feiten zou mogen worden toegepast ;

Overwegende dat anderzijds de eisende partij in haar aanvullende conclusie aanvoert dat de bepaling van art. 1 van het K.B. van 22 april 1974 manifest het toepassingsgebied van het wettelijk verbod, omschreven in art. 53, § 2, van de Wet van 14 juli 1971 beperkt ; dat aldus een nieuwe omschrijving zou gegeven worden aan het in art. 35 van de wet vervatte verbod en dat de Koning door het uitvaardigen van dit besluit art. 53, § 2, van de wet heeft geschonden, en dat het gevolg van deze schending is dat, krachtens art. 107 van de Grondwet, de rechtbank bewust K.B. niet zou mogen toepassen ; dat eisende partij uit deze redenering besluit dat de verwerende partij zich niet op de toepassing van art. 1 K.B. 22 april 1974 mag beroepen ;

Overwegende dat verweerster aanvoert dat het K.B. van 22 april 1974 alleen een uitlegging is van een voorbestaande regel ; dat zij zich nog beroept op het feit dat uit de voorbereiding van de wet zou blijken dat het de bedoeling van de wetgever is geweest onder het begrip "reizende verkoop" alléén die verkopen te verbieden die plaatshebben in een privé-lokaal ; dat het bewuste K.B. geenszins strijdig zou zijn met de wet doch integendeel alleen de wil van de wetgever zou verduidelijken ; dat waar verweerster de bewuste verkopen zou hebben georganiseerd in voor het publiek toegankelijke lokalen en dat art. 53 van de Wet van 14 juli 1971 dan ook niet zou mogen worden toegepast ;

Overwegende dat de feiten reeds aangehaald werden in ons vonnis van 7 februari 1975 en dat kan worden volstaan met in het kort aan te halen dat eisende partij

er zich over beklagt dat verweerster op verschillende plaatsen in het Rijk en o.m. te Kermt, Roeselare en Tongeren in salons of zalen verkopen heeft georganiseerd van diamant en juwelen; dat bovendien verweerster voor die verkopen advertenties liet verschijnen in kranten en advertentiebladen en tevens verboden prijsvergelijkingen deed; dat naar eisende partij aanvoert, deze verkopen geschieden buiten de voornaamste vestigingszetel van verweerster of buiten bijhuizen of agentschappen vermeld in haar inschrijving in het handelsregister of de lokalen gebruikt voor een handelsbeurs;

Overwegende dat verweerster de materialiteit van de feiten niet betwist;

Dat overigens in de door partijen neergelegde dossiers voldoende bewijsstukken aanwezig zijn om de feiten voor onaanvechtbaar te houden;

Dat deze zonder verder bij deze feiten te vertoeven de weerslag ervan in rechte mag worden onderzocht;

Overwegende dat het past allereerst de toepassing van art. 1 K.B. van 22 april 1974 aan de bepalingen van art. 53 van de Wet van 14 juli 1971 te toetsen;

Overwegende dat een ontleding van de tekst van art. 1, K.B. 22 april 1974 noodzakelijk het besluit uitlokt dat het hier om een tekst gaat waarvan de bedoeling is een bepaald begrip in rechte te definiëren;

Dat immers in dit artikel gezegd wordt wat dient te worden verstaan onder het begrip "reizende verkoop" te weten die "welke plaats heeft in een privé-lokaal, dit is een lokaal dat niet toegankelijk is voor het publiek";

Overwegende nochtans dat art. 53, 2e lid, van de wet stelt dat "wordt aangezien als reizende verkoop, elk aanbod tot verkoop, uitstalling met het oog op de verkoop en de verkoop aan de verbruiker door een handelaar of een tussenpersoon buiten zijn voornaamste vestigingszetel, zijn bijhuizen of agentschappen vermeld in zijn inschrijving in het handelsregister, of de lokalen gebruikt voor een handelsbeurs";

Overwegende dat de strijdigheid van beide bepalingen dadelijk in het oog springt; dat de omschrijving van het begrip "reizende verkoop" in het K.B. veel beperkter is dan in de wet, aangezien in de wet *alle* verkopen of aanbiedingen voor verkoop buiten de vestigingszetel, bijhuizen of agentschappen of lokalen gebruikt voor een handelsbeurs als "reizende verkoop" bestempelt en als dusdanig verbiedt, terwijl het K.B. stelt dat *alléén* als reizende verkoop dient te worden beschouwd, die welke wordt gehouden in een lokaal dat niet toegankelijk is voor het publiek;

Overwegende dat, hoe men de bewoordingen van beide teksten ook moge interpreteren, men in elk geval tot het besluit moet komen dat het bewuste koninklijk besluit een door de wet gestelde definitie heeft gewijzigd;

Dat daar aan de Koning in de wet zulke macht niet gegeven werd, het bewuste art. 1 van het koninklijk besluit strijdig is met de wet en het krachtens art. 107 van de Grondwet dus niet door de rechter mag worden toegepast;

Overwegende dat, bij nader onderzoek, de mogelijke opwerping, dat het K.B. van 22 april 1974 alleen maar een toepassing zou zijn van de in het eerste lid van art. 53 van de wet aan de Koning toegekende macht, niet steekhoudend is;

Dat immers in art. 53, 1e lid, aan de Koning de macht wordt gegeven *afwijkingen* te verlenen voor *produkten* of *in de voorwaarden* die Hij stelt; dat het dus in elk geval om *afwijkingen* moet gaan, m.a.w. dat de Koning gemachtigd wordt reizende verkoop toe te laten voor bepaalde produkten of reizende verkoop toe te laten in bepaalde omstandigheden (de Franse tekst van de wet gewaagt — zeer juist op taalkundig gebied — van "dérogation", welke uitdrukking een meer specifieke betekenis heeft dan de vrij algemene zin van het Nederlandse "afwijken", aangezien Larousse het woord "déroger" bepaalt als "s'écarter de ce qui est fixé par une loi, un contrat"; de bewoordingen zelf echter van het 1e lid van art. 53 impliceren dat niet wordt getornd aan de bepaling van het begrip "reizende verkoop"); de hele economie van de tekst is dus dat de Koning in bepaalde omstandigheden of voor bepaalde produkten reizende verkoop mag toelaten, niet dat Hij aan het begrip zelve een andere inhoud mag geven;

Overwegende dat, voor het overige, niet kan worden betwist dat de gewraakte handelingen van verweerster onder toepassing vallen van het door de wet gestelde verbod, immers zij bood hare koopwaar aan in lokalen die niet haar hoofdzetel of bijhuis of agentschap waren; dat verweerster alhier een verkeerde uitlegging geeft aan het rapport van de heer De Clerck, daar de aangehaalde passus alleen betrekking heeft op het begrip "handelsbeurs" en in casu de gewraakte feiten niet in een dergelijke handelsbeurs werden gepleegd; dat de verwijzing naar het art. 2 van de Wet van 8 juli 1970 dan ook niet ter zake dienend is, dat trouwens de in gezegde wet gegeven bepalingen blijkens de tekst zelf alleen gelden voor de toepassing van gezegde wet;

Overwegende dat de aangehaalde praktijken dus wel degelijk in de categorie der verboden reizende verkopen vallen;

Dat eveneens uit de gegevens van de dossiers blijkt dat verweerster voor die verboden handelspraktijk publiciteit voerde;

Overwegende dat anderzijds uit de elementen van de dossiers blijkt dat verweerster in haar publiciteit aan ongeoorloofde prijzenvergelijking heeft gedaan (zie o.m. Advertentie in Hallo Hier Hasselt van 22.2.1973);

Dat het feit dat verweerster verklaart zulks thans niet meer te doen door de rechtspraak in het algemeen niet als afdoende wordt beschouwd om de staking ontoelaatbaar te verklaren o.m. wegens het blijven voortbestaan van de virtuele mogelijkheid de inbreuk te plegen;

Betreffende de vordering tot aanplakking:

Overwegende dat art. 58 van de wet bepaalt dat de aanplakking van de beslissing mag worden bevolen doch enkel indien zij van aard is bij te dragen tot de staking van de aangeklaagde daad (art. 58, 2e lid);

Overwegende dat in casu niets toelaat te denken dat een aanplakking of publikatie tot de staking van de aangeklaagde daden zou bijdragen; dat er dan ook geen reden toe bestaat deze aanplakking of publikatie te bevelen;

Om die redenen,

Gelet op artikel 107 van de Grondwet en op artikel 4 van de Wet van 15 juni 1935;

Stellen vast dat verweerster de in het inleidend exploit aangeklaagde feiten gepleegd heeft, te weten het hou-

den van reizende verkopen zoals beschreven in gezegd inleidend exploit en in ons vorig vonnis, het voeren van publiciteit voor zulkdanige verkopen alsmede het vergelijken in haar publiciteit van haar prijzen met die van de kleinhandel ;

Zeggen voor recht dat deze feiten inbreuken uitmaken op art. 4, 20/3 en 4, 53 en 54 van de Wet van 14 juli 1971 ;

Leggen aan verweerster bevel op deze feiten en praktijken te staken ;

Wijzen eiseres af van het meergevorderde ;

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ANTWERPEN

2e KAMER — 13 MEI 1975

Voorzitter : de h. J. Vermunicht

Advocaten : mrs. F. Impens loco F. Erdman en Van Bellingen loco D.J. Braeckman

Excepties (rechtspleging)—Nietigheid—Verkeerde aanduiding van de naam van gedaagde—Nadeel.

Het belang dat een vrouw erbij heeft, dat haar naam en haar handelsbedrijvigheid niet met die van haar man worden verward, wordt niet geschaad door het feit, dat zij in een dagvaarding met haar voornaam en de familienaam van haar man wordt vermeld, als blijkt dat de echtgenoten een verschillende handel in een verschillende stad drijven.

N.V. Gerlach en C^o t/ Van den Eynde

Overwegende (evenwel) dat verweerster de nietigheid van de dagvaarding inroept omdat de dagvaarding gericht is aan mevrouw Van den Eynde Georgette, handelaarster onder de firmabenoaming "Meubelcash" wonende en gevestigd te Ninove, Polderstraat 26 terwijl Van de Eede Georgette de handelsnaam Meubelcash exploiteert en haar echtgenoot Van den Eynde Arthur te Brussel handel drijft ;

Overwegende dat art. 43 van het Gerechtelijk Wetboek

weliswaar bepaalt dat het deurwaardersexploot op straf van nietigheid dient te vermelden : "de naam, de voornaam van de persoon voor wie het exploit bestemd is" en dat tevens, ingevolge de bepalingen van art. 45 van het Gerechtelijk Wetboek, het exploit op straf van nietigheid alle vermeldingen van het origineel dient te bevatten ;

Overwegende dat nochtans ter zake geen vergissing mogelijk was ; dat inderdaad mevrouw Van den Eede Georgette, echtgenote Van Den Eynde, op het in de dagvaarding vermeld adres de handel "Meubelcash" drijft ; dat met verweerster in persoon werd gesproken op het ogenblik van de betekening en dat ze ter zake geen opmerking aan de deurwaarder maakte ;

Overwegende dat een vergissing wat de naam van betekende betreft geen nietigheid meebrengt, indien de melding voldoende duidelijk is om het exploit aan deze laatste te kunnen afgeven en hij zich niet heeft kunnen vergissen (M. Briers, Handboek Gerechtsdeurwaarders, 1973, p. 58, nr. 17) ; dat de nietigheid alleen kan ingeroepen worden wanneer het gebrek in een exploit de verdediging van de tegenpartij onmogelijk maakt of bemoeilijkt (Cass., 19 april 1951, Pas., 1951, I, 570) ;

Overwegende dat een vergissing begaan bij het vermelden van de identiteit van de persoon aan wie het exploit wordt ter hand gesteld niet geldt als een absolute nietigheid in de zin van art. 862, 9°, van het Gerechtelijk Wetboek (verslag De Baeck, blz. 143) ; dat evenwel verweerster staande houdt dat haar belangen geschaad zijn door de dagvaarding op naam van haar echtgenoot, omdat ze beiden een afzonderlijke handel drijven en zij er belang bij heeft dat hun namen en handelsbedrijvigheid niet verward worden ;

Overwegende evenwel dat deze handelsbedrijvigheid in een verschillende stad, die van verweerster te Ninove en die van haar echtgenoot te Brussel wordt uitgeoefend en dat die van verweerster plaatsheeft in de meubelsector en die van haar echtgenoot in de groentensector ; dat het de rechtbank derhalve voorkomt dat deze beide activiteiten zodanig verschillend zijn zowel qua localisering als qua branche, dat het haar als niet bewezen voorkomt dat de belangen van partijen geschaad zijn door het feit dat het huidige dagvaardingsexploot opgesteld is op naam van Van den Eynde Georgette ;
(...)

WETGEVING

De Prijzenwet Farmaceutica van 9 juli 1975

Inleiding

1. Men zal zich herinneren dat samen met de prijzen der petroleumprodukten die der farmaceutica in de loop der laatste jaren de opeenvolgende ministers van Economische Zaken voor hete vuren hebben geplaatst. Het conflict tussen minister Claes en de petroleumsector werd, onder het ministerchap van Oleffe, bijgelegd door het sluiten van een, na iets meer dan een jaar opnieuw opgezegde, programmaovereenkomst¹. Afgezien van de grotere soepelheid, in vergelijking

vooral met het aldus uitgeschakelde stelsel van prijsverhogingsaanpakken², biedt deze vorm van prijsbeheersing voor de

van de op 30 april 1975 geldende programmaovereenkomsten — het waren er zes (ingevoerd hout, elektrische huishoudtoestellen, non-ferro metalen, chocolade, samengestelde veevoeders, petroleumprodukten) — gaf minister Oleffe als antwoord op een parlementaire vraag van het kamerlid Clerfayt (*Vragen en Antwoorden, Kamer*, 17 juni 1975, p. 2398).

² Met een wachttijd van tot op heden (1 september 1975) en dit sinds 1 maart 1973 liefst maar 3 of 4 maanden (tijdens

¹ Van 24 juli 1974 (geldigheidsduur 3 jaar). Een overzicht

betrokken ondernemingen en voor de minister het voordeel dat elke nieuwe prijsverhoging niet opnieuw aan een forum van vertegenwoordigers van andere belangengroepen moet worden voorgelegd (i.c. de Commissie tot regeling der prijzen, hierna AlgprijsCom genoemd)³ en tenslotte het voordeel voor de ondernemingen dat, ook in tijden van algemene prijsblokkering⁴, bij verhoogde kosten zonder toestemming van de minister⁵ prijsverhogingen kunnen worden doorgevoerd.

2. Voor farmaceutica nu wordt in een recente wet, m.n. de Wet van 9 juli 1975⁶, hierna Prijzenwet Farmaceutica genoemd, de pacificatie van het conflict gerealiseerd, althans nagestreefd, door een via de programmaovereenkomst maar ook daarbuiten⁷ t.a.v. petroleumprodukten beproefd systeem: het onttrekken van de consultatiefase (van de ondernemingen en de overige belangengroepen) aan het daarvoor gebruikelijke forum (m.n. de AlgprijsCom) en het toe te kennen aan een anders samengestelde en anders opererende commissie, i.c. de "Prijzencommissie voor de Farmaceutische Specialiteiten"⁸ (hierna PrijsComFarma genoemd). De oprichting van de PrijsComFarma is, zoniet juridisch, dan toch politiek het belangrijkste gegeven uit de nieuwe wet. De wet bevat echter nog andere bepalingen die de aandacht zullen hebben. Alvorens nu een bespreking van deze verschillende belangrijke elementen uit de wet aan te vatten, zal ik in drie paragrafen achtereenvolgens een korte historische schets van de prijzenreglementering der farmaceutica geven, enige beschouwingen wijden aan de door de wetgever voor deze hervorming opgegeven motieven respectievelijk aan de niet-uitgedrukte maar objectieve factoren die de totstandkoming van de wet kunnen verklaren.

1. Historisch overzicht

3. Wie de omvangrijke voorbereidende teksten van de Wet van 14 februari 1961 ("Eenheidswet") ter hand neemt zal nauwelijks een paar heel summere passages aantreffen die

bepaalde delen van deze periode bedroeg de wachttijd zelfs 6 maanden).

³ Voor het eerst opgericht bij K.B. van 16 februari 1951. De huidige AlgprijsCom steunt op het K.B. van 3 juni 1969. Inzake de prijzen van petroleumprodukten is evenwel het bij K.B. 8 april 1974 (*Belg. Staatsbl.* 10 april 1974) opgericht Overleg- en Controlecomité voor de Petroleum (zie over dit comité L. NEELS, *S.E.W.*, 1974, 426 e.v.) exclusief bevoegd (zie art. 2 b). Aan de wettigheid van deze bevoegdheid (en het buiten spel zetten van de algemene prijzencommissie) valt wel te twijfelen (zie L. NEELS, *t.a.p.*, p. 433).

⁴ Zoals dit op het moment waarop deze regels geschreven worden het geval is: zie het M.B. 5 mei 1975 tot blokkering der prijzen (*Belg. Staatsbl.* 7 mei 1975) dat een prijsblokkering zonder uitzonderingen (behalve dan voor de onder een programmaovereenkomst ressorterende produkten en de produkten waarvoor een gemeenschappelijke marktordening op Europees niveau bestaat) invoerde van 7 mei 1975 tot 7 juli 1975. De werkingsduur werd door het M.B. van 3 juli 1975 (*Belg. Staatsbl.* 5 juli 1975) verlengd tot 30 september 1975, dat aan de minister van Economische Zaken evenwel de bevoegdheid verleende uitzonderingen toe te staan. Door het M.B. van 26 september 1975 (*Belg. Staatsbl.* 30 september 1975) werd het toepassingsgebied opnieuw verlengd tot 31 december 1975.

⁵ Voor andere produkten kan de prijsblokkering, althans in het stelsel van het M.B. van 3 juli 1975 (zie vorige voetnoot) worden terzijde geschoven mits de minister daar ten uitzonderlijke titel in toestemt.

⁶ "Wet tot opheffing van art. 62 van de Wet van 14 februari 1961 voor de economische expansie, sociale vooruitgang en financieel herstel en tot instelling van een regime betreffende de prijzen van de farmaceutische produkten en andere medicamenten" (*Belg. Staatsbl.* 30 juli 1975).

⁷ M.n. door de oprichting van het in voetnoot 3 genoemde overleg- en controlecomité.

⁸ Ter uitvoering van art. 4 van de Wet van 9 juli 1975 opgericht door het K.B. van 8 augustus 1975 (*Belg. Staatsbl.* 19 augustus 1975). De leden van de commissie werden benoemd door het M.B. van 5 september 1975 (*Belg. Staatsbl.* 9 september 1975).

betrekking hebben op art. 62, het artikel dat door de Prijzenwet Farmaceutica 1975 wordt afgeschaft en vervangen ("De Koning kan, volgens regelen die Hij bepaalt, de prijs der farmaceutische specialiteiten vaststellen. De personen die deze prijzen niet toepassen zijn strafbaar met de in artikelen 57 tot en met 61 bepaalde sancties"). Zelfs in de memorie van toelichting⁹ wordt de *ratio legis* slechts zeer vaag aangegeven. In het antwoord op een vraag van een lid van de senaatscommissie¹⁰, hoe de artikelen 62 en 63 in het kader van het ontwerp passen, wordt echter wel gereveleerd dat de tot dan ook op farmaceutica toepasselijke reglementering, m.n. de B.W. van 22 januari 1945 (de Algemene Prijzenwet), de bevoegdheid tot prijsvaststelling aan de minister van Economische Zaken verleent, terwijl het t.a.v. farmaceutica, die "toch geen gewone waren" zijn (wegens hun rechtstreekse invloed op de volksgezondheid) past dat de minister van Volksgezondheid zou kunnen optreden wanneer beslist wordt over de specifieke prijsreglementering van deze specialiteiten¹¹. De memorie van toelichting¹² bij het ontwerp van de Wet van 9 juli 1975 zegt wel wat meer over de vermoedelijke werkelijke bedoeling van de wetgever in 1961. Ik citeer: "Deze bepaling werd opgenomen met het doel een oplossing te vinden voor het probleem van de *afbraakprijzen* die door sommige ondernemingen op de farmaceutische specialiteiten werden toegepast" (mijn cursivering). Deze passage roept onvermijdelijk herinneringen op aan het rechtsgebed dat toen¹³ tegen het kartel van de apothekers en de farmaceutische industrie (de "Union Spépha") werd gevoerd door een Brusselse apotheker-groothandelaar in farmaceutische specialiteiten die geboycot werd wegens het toekennen van *ristorno's* op de door de fabrikanten opgelegde prijzen¹⁴.

4. Deze bedoeling, m.n. dus vooral het creëren van een (soliede) wettelijke basis voor de regering (m.m.v. het departement van Volksgezondheid) om *minimumprijzen* vast te stellen, vereiste inderdaad een nieuwe wet daar de B.W./W. van 22 januari 1945 niet in deze mogelijkheid voorziet, respectievelijk voorziet. Dergelijke minimumprijzen zijn uitgevaardigd door het K.B. van 17 april 1964¹⁵ dat nog steeds geldt¹⁶ en dat *ristorno's* van meer dan 10% op de door de cliënt werkelijk betaalde of ten laste genomen prijs ver-

⁹ M.v.T., *Parl. Doc.*, Kamer 1959-1960, nr. 649/1, p. 31 ("Ter aanvulling van op dat gebied reeds ondernomen maatregelen heeft de regering besloten doelmatig te ageren op de prijzen van de farmaceutische specialiteiten. Dat is de reden waarom de Koning gemachtigd wordt een specifieke reglementering van de prijzen der specialiteiten vast te stellen". Dat is alles.).

¹⁰ Verslag uitgebracht door de senator A. Smets in naam van de commissie voor de Volksgezondheid, *Parl. Doc., Sen.*, 1960-61, nr. 88.

¹¹ Op een vraag van een lid welke ministeries uiteindelijk dan wel bevoegdheid zullen hebben inzake de reglementering bedoeld bij art. 62 (en men zou daar de vraag naar de verdeling van de bevoegdheden over de verschillende ministeries kunnen aan toevoegen) wordt dan wel verbijsterend genoeg *niet* geantwoord, (*t.a.p.*).

¹² *Parl. Doc.*, Kamer, 1974-75, nr. 504/1, p. 1.

¹³ Van 1956 tot 1960.

¹⁴ Zie Rb. Brussel, 21 maart 1956, *J.T.* 1956, 342; Hof Brussel 28 mei 1958, *Pas.*, 1959, II, 55; Cass., 2 juni 1960, *R.C.J.B.*, 1961, 206. Zie over de verdere moeilijkheden i.v.m. verticale prijsbeoordeling in de farmaceutische sector (en het tweede cassatiearrest van 22 januari 1964, *J.T.*, 1964, 126); G. SCHRANS, "Collectieve prijsbeoordeling en weigering van verkoop inzake geneesmiddelen in België", *SEW* 1967, 345 e.v.; zie ook R. KRUIJTHOF, *De verticale prijsbinding van merkartikelen*, Brussel, 1973, nr. 102).

¹⁵ *Belg. Staatsbl.*, 21 april 1964.

¹⁶ Daar het K.B. mede op grond van de B.W. van 22 januari 1945 werd uitgevaardigd kan niet zonder meer worden gesteld dat het met de inwerkingtreding van de Wet van 9 juli 1975 ("tot opheffing van art. 62 van de Wet van 14 februari 1961" enz.) geëxpireerd is. Dit zal wel het geval zijn zodra een besluit op basis van de nieuwe wet getroffen is.

biedt¹⁷. Aanvankelijk was er op dit verbod een uitzondering t.a.v. coöperatieven, maar deze uitzondering werd door het K.B. van 13 februari 1967¹⁸ afgeschaft. Ondertussen bleven de opeenvolgende ministers van Economische Zaken in het kader van een algemene prijspolitiek nood voelen aan het gelijktijdig opleggen van *maximumverkoopprijzen* en maximumwinstmarges voor farmaceutische specialiteiten. Hiervoor meenden ze zich, net als voor andere produkten, te mogen beroepen op de B.W. — later Wet — van 22 januari 1945 (de Algemene Prijzenwet). Het aldus bij wijze van *ministeriële besluiten*¹⁹ gevoerde maximumprijsbeleid werd ingevoerd door het M.B. van 14 januari 1953²⁰, bleef tot in 1971 vrijwel ongewijzigd doorheen een aantal ministeriële besluiten en berustte op een systeem van maximumprijzen aan de groothandelaar²¹, maximumprijzen aan de consument en maximumwinstmarges voor de groothandelaar en de apotheker. In 1971 werden de prijzen van de ingevoerde geneesmiddelen met 6% verlaagd om rekening te houden met de verschillende B.T.W.-tarieven. Toen door het M.B. van 14 februari 1972 de prijzen der farmaceutische specialiteiten geblokkeerd werden op het niveau van begin 1972 (dus het niveau van het M.B. van 19 april 1971) kwam het tot een open conflict tussen de betrokken kringen en Economische Zaken. Een verzoekschrift bij de Raad van State leidde tot de arresten (nr. 15954) van 3 juli en (nr. 16122) van 23 november 1973 waarbij beide ministeriële besluiten nietig werden verklaard omdat, sinds de Eenheidswet aan de Koning de bevoegdheid had gegeven de prijzen der farmaceutische specialiteiten te bepalen, de minister van Economische Zaken hiervoor onbevoegd was geworden.

Door het K.B. van 28 februari 1973²² werden, ditmaal op grond van art. 62 Eenheidswet, de prijzen der farmaceutica opnieuw geblokkeerd op het niveau van 7 januari 1972 (voor de farmaceutica die na die datum voor het eerst op de markt waren gebracht op het niveau van 31 januari 1974 respectievelijk 28 februari 1974 naargelang het niet-terugbetaalde dan wel terugbetaalde farmaceutica betrof²³).

Terzelfder tijd werd echter het gemeenrechtelijke systeem der prijsverhogingsaangiften gehandhaafd, wat andermaal leidde tot een verzoek tot nietigverklaring bij de Raad van State. Bovendien zouden de bepalingen van het K.B. van

28 februari 1974 hun praktische uitwerking missen²⁴. Hoe dit systeem van prijsverhogingsaangiften uit de Wet van 22 januari 1945 dient gesanctioneerd te worden met de strafsancties uit de Eenheidswet valt inderdaad moeilijk in te zien. De tijd voor een nieuwe wet (die van 9 juli 1975) was dus rijp.

II. Ratio en causa legis

5. Het wetsontwerp van 11 april 1975, dat sterk geamendeerd resulteerde in de Wet van 8 augustus 1975, moet nu, luidens de memorie van toelichting²⁵ de genoemde wettelijke hinderpalen voor het voeren van een effectief prijsbeleid inzake farmaceutica uit de weg ruimen. De afschaffing van art. 62 Eenheidswet blijkt daarvoor inderdaad het meest probate en overigens althans op het eerste gezicht, een *voldoende* middel: onteemt men aan de Koning zijn bijzondere bevoegdheid, dan wordt het hele arsenaal instrumenten van de Algemene Prijzenwet (van 22 januari 1945) (maximumprijzen en prijsverhogingsaangiften) automatisch van toepassing. Dat het ontwerp (en later de wet) zich daar niet toe beperkte en (in art. 2) uitdrukkelijk de bevoegdheid van de minister bepaalde om niet alleen maximumprijzen vast te stellen maar ook het toekennen van *ristorno's* te reglementeren, was eveneens noodzakelijk wilde men de regering (of een der ministers), nu ze eindelijk maximumprijzen voor farmaceutische produkten zou kunnen bepalen, anderzijds niet de mogelijkheid ontnemen op een wettelijke basis *minimumprijzen* te bepalen, het enige wat ze in het verleden (K.B. 1964) wél ten volle kon. Dit laatste moet dan weer enigszins genuanceerd worden omdat reeds onder het regime van art. 62 Eenheidswet getwijfeld kon worden aan de wettigheid van het K.B. 1964²⁶, dat het toekennen van *ristorno's* weliswaar tot 10% beperkte, maar niettemin toeliet, en dit in weerwil van art. 10 uit de Geneesmiddelenwet van 25 maart 1964, dat een verbod inhoudt "rechtstreeks of onrechtstreeks premies of voordelen, van welke aard ook, aan te bieden of te verlenen ter gelegenheid van de levering van geneesmiddelen" (mijn cursivering). Door in art. 2, 3e lid, Wet van 9 juli 1975 uitdrukkelijk te bepalen dat de Koning de "ristorno's" kan reglementeren is ook deze mogelijke nietigheidsgrond verdwenen: het verlenen van voordelen, behalve *ristorno's* (dus bv. premies) blijft onderworpen aan het verbod van de Wet van 25 maart 1964²⁷, terwijl het toekennen van *ristorno's* onderworpen blijft aan de reglementering die de Koning daarover uitgevaardigd heeft²⁸ of die de minister van Economische Zaken nog zal uitvaardigen. Meteen — dank zij zijn bevoegdheid zowel maximumprijzen (art. 2, 2e lid) als *ristornopercentages* (art. 2, 3e lid) vast te stellen — beschikt de minister van Economische Zaken ook over de mogelijkheid minimumprijzen te bepalen, al kan uit technisch juridisch oogpunt wel betreurd worden dat deze bevoegdheid hem niet expliciet werd toegekend.

De, in de inleiding als belangrijkste facet van de wet genoemde, oprichting van een speciale "Prijzencommissie van de farmaceutische specialiteiten" (art. 3 ontwerp — art. 4 wet) betekent echter een vernieuwing die technisch-juridisch niet onontbeerlijk was. Zoals nog zal gezien worden werd uiteindelijk in de wet (art. 3) nog een andere bepaling opgenomen die niet door juridische motieven werd ingegeven, m.n. de tekst van een amendement dat de minister van Economische Zaken bij de prijsvaststelling wil binden aan bepaalde criteria, en werd de bevoegdheid van de minister van Economische Zaken zo omschreven dat de prijscontrole ook per produkt en zelfs t.a.v. nieuwe farmaceutica mogelijk zou worden, iets wat men evenmin meende te kunnen bereiken met een verwijzing naar de Prijzenwet 1945.

6. De oprichting van de Prijzencommissie Farmaceutica (PrijsComFarma)

De oprichting van deze commissie, die dus t.a.v. farma-

¹⁷ Deze regeling is een compromis tussen voorstanders van vrije *ristorno's*, m.n. de coöperatieve apothekers (o.a. de mutualiteitsapotheken) en de tegenstanders van elke *ristorno* (de andere apothekers en de farmaceutische industrie) (behalve de delen tussen haakjes: antwoord van de minister van economische zaken bij het aanvullend kamerverslag, *Parl. Doc., Kamer*, 1974-1975, nr. 504/8, p. 2).

¹⁸ Belg. Staatsbl., 17 februari 1967.

¹⁹ Een keer heeft de Koning in die periode van zijn bevoegdheid ex. art. 62 Eenheidswet gebruik gemaakt om door het K.B. van 2 februari 1966 de prijzen van de in België gefabriceerde farmaceutica die geen equivalent kenden in het buitenland met 5% c.q. 10% (voor die van meer dan 200 F) te verlagen. Dit K.B. dat enkel de medeondertekening van de minister van Sociale Voorzorg droeg en dat bedoeld was om het budget van de ziekteverzekering in evenwicht te brengen werd door het K.B. van 19 januari 1969 afgeschaft. Zie hierover: K. SCHUTYSER, "Prijs en terugbetaling van farmaceutische produkten", overdruk uit *Tijdschrift voor Sociale Zekerheid*, 1968, nr. 4, p. 5.

²⁰ Belg. Staatsbl., 16 januari 1953, err. Belg. Staatsbl., 4 februari 1953.

²¹ Voor binnenlands gefabriceerde geneesmiddelen was die prijs gelijk aan de voortbrengingskosten (grondstoffen, verpakking, lonen voor het produktiepersoneel, industriële uitrusting, lonen voor het wetenschappelijk personeel) vermeerderd met een forfaitair bedrag voor "andere kosten" (i.c. commerciële kosten) en winst. Voor farmaceutica die ingevoerd werden en waarvoor in het buitenland een equivalent bestond, steunde de regeling op de in het land van herkomst aan de consument aangerekende prijs.

²² Belg. Staatsbl., 1 maart 1974.

²³ Verzacht door een in mei 1974 tussen de minister en de Algemene Vereniging der Farmaceutische Bedrijven tot stand gekomen overeenkomst waarin een collectieve afwijking werd toegestaan (zie kamerverslag, t.a.p., p. 2).

²⁴ Kamerverslag, t.a.p., p. 2.

²⁵ T.a.p., p. 2.

²⁶ Zie K. SCHUTYSER, t.a.p., p. 4.

²⁷ En niet aan de reglementering van de artikelen 35 e.v. van de wet op de handelspraktijken (gezamenlijk aanbod), zoals de andere produkten.

²⁸ Het K.B. van 17 april 1964, reeds geciteerd.

ceutica in de plaats van de anders samengestelde gewone prijzencommissie (nu geregeld door het K.B. van 3 juni 1969²⁹) optreedt, werd verantwoord³⁰ door de "ingewikkeldheid en techniciteit" van de materie. Daar verder niet wordt aangetoond in *wat* deze materie der prijzen voor farmaceutica ingewikkelder of technischer zou zijn dan die van de zeer uiteenlopende andere produkten en sectoren waar de algemene prijzencommissie wel mee geconfronteerd wordt, overtuigt dit argument niet erg³¹. Dat "het domein van de farmaceutische specialiteiten en de andere geneesmiddelen het economisch kader doorbreekt" en bijgevolg ook "onder de leden van deze commissie vertegenwoordigers (moeten) zitting hebben van het Ministerie van Volksgezondheid en van het Gezin, van Sociale Voorzorg en van Middenstand"³² moge dan al onbetwistbaar zijn, ten minste in zoverre hiermee gerefereerd wordt aan de bestaande competenties van de ministeriële departementen, ook deze omstandigheid biedt geen soliede steun voor de oprichting van de speciale prijzencommissie. De algemene commissie tot regeling der prijzen telt immers ook een vertegenwoordiger van beide laatstgenoemde ministeries: alleen het ministerie van Volksgezondheid ontbreekt daar. Had men dan niet door K.B. het deelnemen van deze minister aan de algemene prijzencommissie kunnen regelen telkens als een dossier wordt behandeld dat hem aanbelangt³³?

Uiteindelijk onderscheidt de PrijzComFarma zich van de algemene prijzencommissie vooral door de afwezigheid van vertegenwoordigers van het niet-farmaceutische bedrijfsleven³⁴ en door het feit dat de verbruikers in hoofdzaak vertegenwoordigd worden door de mutualiteiten³⁵ ³⁶ die in de commissie zitting hebben voor de belangen van de verzekerde verbruikers van farmaceutica. Men kan bijgevolg wel begrip opbrengen voor het oordeel van sommige leden van de kamercommissie³⁷ dat met de oprichting van een dergelijke commissie een precedent wordt geschapen dat tenslotte tot corporatisme kan leiden.

Ook de pogingen van de heer Geldof³⁸ om de oprichting

van een volledig aparte PrijzComFarma alsnog te verhinderen, mislukten omdat de meerderheid in de commissie de minister volgde die de door Geldof uitgedrukte vrees overdreefde vond³⁹. Die vrees was de volgende: ieder voorstel dat ernaar streeft de informatie van de leden van de (algemene) prijzencommissie te beperken, verhindert haar doeltreffende werking. "Iedere dualiteit tussen de prijzencommissie en een andere consultatieve raad dient dan ook vermeden te worden. Zulks is des te meer gerechtvaardigd daar de vermenigvuldiging van de consultatieve bevoegdheden leidt tot: — het versterken van de uitvoerende macht wegens de versnippering van de bevoegdheden der consultatieve organen; — het gevaar dat corporatistische tendenzen gaan doorwegen in raden met sectorieel karakter; — het vermenigvuldigen van de mandaten voor de verbruikersorganisaties, die niet machtig genoeg zijn om ze allemaal met dezelfde inzet waar te nemen; — de moeilijkheid voor de verbruikersorganisaties om samenhangende standpunten in te nemen, ingevolge de verschillende vertegenwoordigingsmodaliteiten naargelang de raden." Ernstige argumenten waarvan de juistheid toch op een ernstiger manier had kunnen onderzocht worden. Wel bereikte de heer Geldof met zijn amendement dat de minister instemde⁴⁰ met het zoeken naar een formule waardoor een organisch verband met de prijzencommissie zou gewaarborgd worden, door de voorzitter van de prijzencommissie te belasten met het voorzitterschap van de PrijzComFarma en door ook het secretariaat van de prijzencommissie te laten optreden. Dit werd gerealiseerd door art. 3 van het organiek K.B. (van 8 augustus 1975) van de PrijzComFarma.

7. Een laatste, reeds aangestipte⁴¹, bekommernis die aanleiding gaf tot het wetsontwerp was het tegengaan van de in het verleden reeds ervaren mogelijkheid voor de industrie om de prijsreglementering te omzeilen door het op de markt brengen van nieuwe farmaceutica, althans farmaceutica met een nieuwe naam. Met deze bekommernis hangt samen het feit dat de nieuwe wet, luidens de titel, niet enkel betrekking heeft op de "farmaceutische specialiteiten" maar ook op "andere geneesmiddelen" (hierover straks meer) omdat de regering bevreemd was dat firma's aan het toepassingsgebied van de wet zouden trachten te ontsnappen door aan de farmaceutische specialiteit een van haar essentiële elementen te ontnemen, m.n. de bijzondere benaming⁴². Wat het tegengaan van wetsontduiking door het op de markt brengen van nieuwe farmaceutica betreft kan hier wel worden opgemerkt dat op grond van de algemene prijzenwetgeving, m.n. art. 6, § 2, — M.B. van 22 december 1971 over prijsverhogingsaangiften⁴³ de prijzen van nieuwe produkten aan banden kunnen worden gelegd in zoverre het geen echte nieuwe produkten betreft. Het artikel regelt voor nieuwe produkten een systeem van loutere kennisgeving van de prijzen. Uiteraard kan men nieuwe prijzen niet aan een verhogingsaangifteverplichting onderwerpen. Het verschil tussen kennisgeving en verhogingsaangifte heeft vooral te maken met de verplichting bij prijsverhogingsaangifte een wachttijd te respecteren. Een dergelijke maatregel opleggen voor nieuwe produkten zou evenwel ingaan tegen de wettelijke bepaling waarop het prijsverhogingsaangiftebesluit steunt (m.n. art. 2, § 4, eerste lid, Algemene prijzenwet en die aan de minister van Economische Zaken (enkel) de bevoegdheid geeft modaliteiten (o.a. de prijsverhogingsaangifte) uit te vaardigen die nodig zijn voor de toepassing en de uitvoering van de artikelen 1 en 2. Nu bepalen de artikelen 1 en 2, zoals men weet, de ministeriële bevoegdheid tot het vaststellen zowel van algemene maximumprijzen (waarmee dus niet bepaalde — nieuwe — produkten kunnen worden geïndividualiseerde maximumprijzen. Een geïndividualiseerde maximumprijs kan echter slechts worden opgelegd tijdens een procedure van prijsverhogings-

²⁹ Belg. Staatsbl., 30 juni 1969.

³⁰ M.v.T., t.a.p., p. 3.

³¹ Men vermoedt natuurlijk wel dat o.m. wegens het sterk multinationale karakter van deze sector de regering voor een inzicht in de kostprijs-elementen nogal afhankelijk is van gegevens die door de bedrijven worden verstrekt. Wat een andere samenstelling van de adviescommissie hieraan zou kunnen veranderen (cfr. het overleg- en controlecomité petroleumprodukten) valt echter niet in te zien. Ook zij opgemerkt dat de ingewikkeldheid van de materie blijkbaar geen reden was om het ontwerp in alle rustigheid te bespreken of om het advies in te winnen van deskundige lichamen (het ontwerp werd op 11 april 1975 bij de Kamer ingediend en werd er reeds op 12 juni goedgekeurd).

³² Even verder in de M.v.T., t.a.p., p. 3.

³³ Cfr. het amendement (Kamer, nr. 504/5) van de volksvertegenwoordiger Geldof: de tekst van art. 4 vervangen door "Alvorens beslissingen te nemen in toepassing van vorenstaand artikel 2, raadpleegt de minister tot wiens bevoegdheid de Economische Zaken behoren de Commissie voor Prijsbeheersing waarvan de samenstelling voor het onderzoek van de prijs der farmaceutische specialiteiten uitgebreid wordt, door de Koning tot de afgevaardigden van de ministers van Volksgezondheid en van het Gezin, van Sociale Voorzorg en van de Middenstand en tot de organisaties die als representatief voor hogervermelde sector erkend zijn. De uitbreiding tot afgevaardigden van Sociale Voorzorg en Middenstand was wel overbodig daar dezen reeds in de prijzencommissie zitting hebben (art. 3 K.B. van 3 juni 1969).

³⁴ Hierbij zij opgemerkt dat een van de vier vertegenwoordigers van de nijverheid en de invoer het Verbond der Belgische Ondernemingen dient te vertegenwoordigen.

³⁵ Drie leden, tegenover één dat de "gezinsbelangen" vertegenwoordigt.

³⁶ K.B. van 8 augustus 1975, art. 4 (vgl. met het K.B. van 3 juni 1969 houdende oprichting van een commissie tot regeling der prijzen, art. 3).

³⁷ Zie het verslag van de Kamercommissie, *Parl. Doc.*, Kamer, 1974-1975, nr. 504/4, p. 12.

³⁸ Amendement, nr. 504/2 (bij art. 3) en 504/5.

³⁹ Verslag Kamercommissie, t.a.p., p. 12.

⁴⁰ Zie de verklaring van de minister in het verslag 504/4, p. 12.

⁴¹ Onder nr. 3 werd als belangrijke realisatie van de wet ook nog het invoeren van beoordelingscriteria voor het vaststellen van maximumprijzen vermeld: deze werden echter niet door het ontwerp beoogd maar door amendement ingelast. Dit vraagstuk komt verder nog ter sprake.

⁴² Zie de memorie van toelichting, nr. 504/1, p. 2.

⁴³ Belg. Staatsbl., 28 december 1971.

aangifte (en kan voor een periode van niet meer dan zes maanden worden opgelegd). Hieruit blijkt duidelijk dat de wetgever geen basis heeft bepaald voor een overheidsingrijpen op de prijzen van nieuwe produkten (de loutere kennisgevingsplicht moge hiermee niet in strijd zijn). Art. 6, § 2, derde lid, bepaalt echter wel dat niet als nieuw kunnen worden beschouwd "de produkten, grondstoffen enz. die *gelijkenis of overeenstemming* vertonen met wat in de onderneming reeds bestaat de dag waarop zij op de markt worden ingevoerd of reeds bestond vóór die datum". De minister wordt daarbij verplicht zich binnen vijftien dagen na de kennisgeving uit te spreken over die gelijkenis⁴⁴, anders worden de produkten *definitief* als nieuw beschouwd. Indien deze bepalingen als nietig zouden dienen beschouwd te worden omdat ze door de Prijzenwet aan de minister gegeven machtiging om de modaliteiten van de prijsverhogingsaangifte uit te vaardigen overschrijden — wat gezien het karakter van anti-wetsonduikingsclausule van de bepaling en de in het vierde lid neergelegde verregaande rechtsbescherming voor de ondernemingen toch niet erg verdedigbaar lijkt — dan zou dit eerder een aanleiding voor de wetgever moeten zijn om zich over een aanpassing van de Prijzenwet te buigen dan om een partiële oplossing te zoeken, m.n. voor farmaceutica. Men kan zich immers produkten voorstellen waarbij het geschetste gevaar voor wetsonduiking zeker even groot is (bv. cosmetica, auto's).

Tenslotte kan de memorie van toelichting niet overtuigen omdat ze wel beweert wat te willen doen aan prijscontrole over nieuwe produkten, maar daar anderzijds in het ontwerp niets van te merken is. Slechts door het amendement Dupré⁴⁵ werd de tekst van art. 2 zo geredigeerd dat ook de prijsvaststelling van één enkel farmaceuticum werd voorzien. Deze bevoegdheid wordt nog eens bevestigd door een andere, eveneens bij amendement⁴⁶ ingevoerde bepaling, m.n. die van art. 2, vierde lid, luidende: "Bij de vaststelling van de oorspronkelijke maximumprijs van een nieuw geneesmiddel dat als dusdanig werd geregistreerd door het departement van Volksgezondheid, zal deze maximumprijs bij ontstentenis van een antwoord binnen twee maanden na de indiening van een prijsenvoorstel door de producent, mogen worden toegepast".

8. Samenvattend kan wellicht gesteld worden dat de door de regering voor de indiening van het ontwerp opgegeven redenen slechts gedeeltelijk vermogen te overtuigen: de afschaffing van art. 62 Eenheidswet was inderdaad dringend nodig wilde men op een doeltreffende wijze een einde maken aan een door de rechtspraak van de Raad van State ontstane vacuüm inzake maximumprijsbeleid en wilde men aan de ministeriële bevoegdheid tot het vaststellen van ristornopercenages een soliedere wettelijke basis geven. De noodzaak voor de oprichting van een speciale prijzencommissie voor farmaceutica en het creëren van een wettelijk kader waarin ook nieuwe farmaceutica aan maximumprijzen kunnen worden onderworpen, blijven echter na een analyse van het hele legislatieve dossier twijfelachtig.

III. Enkele detailspecten uit de wet

a. Toepassingsduur

9. Een belangrijke eigenaardigheid van de wet is dat haar geldigheidsduur, luidens haar art. 6 bij voorbaat beperkt wordt, m.n. tot 31 december 1977. De reden voor deze beperking wordt door de initiatiefnemer ervan, volksvertegenwoordiger Desmaretts verantwoord door te verwijzen naar de opdracht van de koninklijke commissaris voor de hervorming van de hele sector van de ziekte- en invaliditeitsverzekering die vóór het einde van 1975 verslag moet uitbrengen⁴⁷ en met het argument dat de problematiek der prijzen voor farmaceutische produkten tevens moet worden aangepakt in het ruimere kader van een economisch beleid. De

keuze van de *datum* is ingegeven door het "precedent" van art. 70 van de Wet van 20 december 1974 betreffende de budgettaire voorstellen 1974-1975⁴⁸ dat t.a.v. energieprodukten aan de Koning de bevoegdheid geeft om tot 31 december 1977 alle mogelijke economische maatregelen te treffen (en dit onder uitdrukkelijke verwijzing voor wat o.m. de sancties betreft naar de Algemene Prijzenwet van 22 januari 1945). Uit technisch-juridisch standpunt valt er inderdaad veel voor te zeggen twee reglementeringen die beide als *leges speciales* t.o.v. de Prijzenwet dienen te worden beschouwd gelijktijdig te laten sterven. Opgemerkt zij ook dat, zolang de uitvoeringsbesluiten van de Wet van 9 juli 1975 niet werden getroffen de Algemene Prijzenwet van toepassing is op farmaceutica. Eveneens mag worden aangenomen dat het K.B. van 28 februari 1974 ook functioneel blijft zolang geen M.B. wordt uitgevaardigd op basis van de Algemene Prijzenwet of op basis van de Prijzenwet Farmaceutica⁴⁹.

b. Toepassingsgebied

10. De tweede helft van de titel van de wet m.n. "tot instelling van een regime betreffende de prijzen van de farmaceutische produkten en andere medicamenten" (mijn cursivering) wekt verbazing. Afgezien van het gebruik van de term "medicamenten", voor zover ik kan zien een novum in ons juridisch taalgebruik — in de wettekst zelf wordt het meer gebruikelijke (en door de Wet van 25 maart 1964 op de geneesmiddelen gedefinieerde) "geneesmiddel" gehanteerd — kan men de vraag stellen wat het verschil is tussen farmaceutische produkten en geneesmiddelen. Daar in de tekst van de wet zelf sprake is van "farmaceutische specialiteiten en andere geneesmiddelen" mag worden aangenomen dat in feite ook dit in de titel bedoeld werd. Er kan dus worden opgemerkt dat niet enkel de farmaceutische specialiteiten worden geviséerd maar ook "andere geneesmiddelen".

1) Een eerste opmerking: al weet men ondertussen wel wat farmaceutische specialiteiten zijn, m.n. "alle vooraf bereide geneesmiddelen, onder farmaceutische vorm, die het publiek in een oorspronkelijke verpakking en met een bijzondere benaming worden aangeboden en die bestemd zijn voor mensen en voor dieren en bij het Ministerie van Volksgezondheid zijn ingeschreven"⁵⁰, toch is het geen staaltje van fraaie wetgeving dat de definitie van een centraal begrip uit een wet in opgeheven besluiten dient gezocht te worden.

2) De reden waarom de woorden "en andere geneesmiddelen" werden ingelast werd reeds hierboven aangehaald. Uit die redengeving blijkt dat, anders dan de tekst van art. 1 laat vermoeden, niet *elk* ander geneesmiddel (in de zin van art. 1, § 1, Wet van 25 maart 1964⁵¹ dus met inbegrip van de magistrale bereidingen⁵² wordt bedoeld, maar enkel de

⁴⁸ Belg. Staatsbl., 31 december 1974.

⁴⁹ Daar de Wet van 9 juli 1975 direct van toepassing werd (tien dagen na de publikatiedatum, dus 19 juli 1975) is ondertussen ook de basis voor de materieelrechtelijke bepalingen van het K.B. van 28 februari 1974 verdwenen (de afschaffing van art. 62 Eenheidswet door art. 1 van de wet behoeft geen uitvoeringsbepalingen voor haar inwerkingtreding). Wil de farmaceutische industrie evenwel afwijken van het prijspeil van dit K.B. (het feitelijke prijspeil op dit moment) dan zal ze hiertoe een prijsverhogingsaangifte moeten indienen (de regeling van de prijsverhogingsaangifte uit de Algemene Prijzenwet is tot de uitvoering van de Prijzenwet Farmaceutica wel van toepassing).

⁵⁰ Art. 1 van het hierboven geciteerd maximumprijs-K.B. van 28 februari 1974, definitie overgenomen uit vroegere maximumprijs-M.B. en, zie o.a. het M.B. van 1 juni 1967 en overeenstemmende met de EEG- en WHO-definities (zie hierover K. SCHUTYSEK, *t.a.p.*, p. 1).

⁵¹ "Onder geneesmiddel wordt verstaan elke drogerij, substantie, bereiding of samenstelling die voorgesteld wordt curatieve of preventieve eigenschappen te bezitten, ongeacht of ze voor menselijke geneeskunde of voor diergeneeskunde is bestemd".

⁵² "De magistrale bereidingen worden dus (sic!) automatisch uitgesloten" (memorie van toelichting, *Parl. Doc., Kamer*, 1974-1975, nr. 504/1, p. 3). Een wettelijke definitie van magistrale bereidingen bestaat niet. Volgens de door SCHUT-

⁴⁴ Art. 6, § 2, vierde lid.

⁴⁵ *Parl. Doc., Kamer*, 1974-1975, nr. 504/3.

⁴⁶ Nr. 504/6.

⁴⁷ Men mag aannemen dat in het verslag ook sprake zal zijn van de prijzen der farmaceutica, een der grote uitgaveposten van de ziekteverzekering.

industriële vervaardigde geneesmiddelen of farmaceutische specialiteiten die onbepaald — men vraagt zich trouwens af hoe? — op de markt zouden komen. Ondanks dit werd in art. 1 van de wet het toepassingsgebied niet beperkt tot industriële of *industriële* vervaardigde geneesmiddelen en werd zelfs integendeel de inlassing ervan door een amendement dat in wezen iets anders beoogde⁵³ later opnieuw geschrapt (in de kamercommissie⁵⁴) na indiening door de heer Desmarts van een amendement⁵⁵ dat ertoe strekte "andere industriële geneesmiddelen" geheel te schrappen, omdat dit, naast "farmaceutische specialiteiten" toch alleen maar de volgens hem in de memorie van toelichting uitdrukkelijk niet geïsoleerde bereidingsmiddelen voor magistrale bereidingen kon betreffen⁵⁶. "Ander geneesmiddel" zelf schrappen kon volgens de kamercommissie niet omdat de Wet van 25 maart 1964, zoals de minister opmerkte, het begrip geneesmiddel definieert⁵⁷ (?). Het resultaat is in elk geval dat in de wettekst meer staat dan bedoeld werd en dat het bovendien vaag blijft wat met de verruiming bedoeld werd. Hier zij wel herhaald dat, ondanks de (zeer ruime) titel van de wet, niet de indruk mag ontstaan dat de regering aan het parlement een instrument heeft gevraagd om ook de magistrale bereidingen onder deze prijscontrole te brengen, alhoewel ze het in feite wel gekregen heeft.

11. Ook op een ander punt is het toepassingsgebied evenwel beperkter dan de titel laat vermoeden. Het betreft hier overigens een duidelijk in de wet zelf ingeschreven beperking, m.n. de uitsluiting van de *veeartsenijkundige* geneesmiddelen (art. 2, eerste lid, in fine⁵⁸). Deze uitsluiting is het gevolg van een subamendement in de Kamer⁵⁹ dat door de kamercommissie eenparig werd aangenomen en dat tot doel had deze materie, die niets met volksgezondheid te maken heeft, aan het gemeenschappelijk prijsregime (Wet van 22 januari 1945) te onderwerpen⁶⁰.

c. Het vraagstuk der *ristorno's*

12. Hierboven⁶¹ werd reeds gewezen op het bestaan, sinds 1964 (K.B. van 17 april 1965) van een verbod op het toekennen aan het publiek van *ristorno's* van meer dan 10% op de doro de cliënt werkelijk betaalde of ten laste genomen prijs en op het feit dat pas met de Wet van 9 juli 1975 daarvoor een onbetwistbare wettelijke basis bestaat.

Een amendement van de heer Geldolf⁶² en een gelijktijdig

YSER (*t.a.p.*, p. 1) geciteerde rechtsleer (m.n. MOERMAN in Belg. Tijdschrift voor Sociale Zekerheid, 1966, 422) moet eronder worden verstaan "een bereiding die uitgevoerd wordt op voorschrift van een geneesheer volgens de ter zake geldende technieken der artsensijbereidkunde."

⁵³ Het betreft het hierboven besproken amendement Dupré dat wilde expliciteren dat zowel collectieve als individuele prijsvaststelling mogelijk moest gemaakt worden, en dat inderdaad leidde tot de door de kamercommissie in eerste lezing aangehouden tekst (verslag, nr. 504/4, p. 15) "en andere industriële geneesmiddelen (...) of voor elk ander industrieel geneesmiddel".

⁵⁴ Aanvullend verslag, nr. 504/8.

⁵⁵ Nr. 504/7.

⁵⁶ In voetnoot 52 werd aangestipt dat de memorie van toelichting enkel de magistrale bereidingen *zelf* uitsloot. Ook in de Senaat werd later een amendement ingediend dat beoogde de woorden "industriële voorbereid" opnieuw in te lassen. Het werd echter ingetrokken nadat de minister had verklaard dat er in toepassing van het eerste lid van art. 2 geen prijzen zullen vastgesteld worden voor magistrale bereidingen (Parl. Doc., Senaat, 1974-1975, nr. 644/2, p. 4).

⁵⁷ Aanvullend verslag, *t.a.p.*, p. 4.

⁵⁸ Zowel in de definitie van geneesmiddel van de Geneesmiddelenwet van 25 maart 1964 als in de definitie van farmaceutische specialiteit in de maximumprijsbesluiten worden de diergeneeskundige preparaten vermeld.

⁵⁹ Nr. 504/3, III.

⁶⁰ Blijft dan toch dat de overige geneesmiddelenreglementering (Geneesmiddelenwet, registratie enz.) op de veeartsenijbereidkunde toepasselijk blijft.

⁶¹ Nrs. 4 en 5.

⁶² Nr. 504/2.

ingediend amendement van de heer T. Declercq⁶³ wilde in art. 2 inlassen: "Met bovenstaande bepalingen wordt echter niet bedoeld het teveel-geïnde toegekend door de coöperatieve vennootschappen die zijn erkend door de Nationale Raad voor de Coöperatie, zoals bepaald in art. 1, § 2, 5°, van het Koninklijk Besluit van 8 januari 1962 tot vaststelling van de voorwaarden tot erkenning van de nationale groeperingen van coöperatieve vennootschappen en van de coöperatieve vennootschappen, getroffen ter uitvoering van de Wet van 20 juli 1955". De motivering is duidelijk: verwezen wordt naar het arrest van de Raad van State van 19 december 1973⁶⁴ waarin het verzoek van de coöperatieve vennootschap "Het sociaal dienstbetoon" tot nietigverklaring van het K.B. 1964 (wegens schending van de Vennootschapswet en de Wet van 20 juli 1955 houdende instelling van een nationale raad voor de coöperatie) werd afgewezen, maar uitdrukkelijk werd gesteld dat het K.B. 1964 enkel betrekking kan hebben op de bij de aankoop uitgekeerde *ristorno* en niet op de wettelijke of statutaire verdeling van het teveel-geïnde (einde-boekjaar). Gevraagd wordt dan door de indieners van de amendementen dat, daar zoals uit de memorie van toelichting blijkt, de regering hieraan geen afbreuk wil doen, het principe duidelijk in de wet zou worden ingelast. De amendementen werden echter ingetrokken na geruststellende woorden van de minister⁶⁵.

4. De criteria voor het vaststellen van maximumprijzen

13. De bepalingen van art. 3 van de wet zijn in hun geheel het resultaat van een amendement (van de heer Dupré) in de kamer⁶⁶. Krachtens dit artikel moet de minister van Economische Zaken bij het vaststellen van maximumprijzen of -winstmarges en *ristornopercenages* rekening houden met "criteria die daartoe door de Koning bij een in Ministerraad overgelegd besluit, worden vastgelegd. Deze criteria betreffen zowel de oorspronkelijke vorming als de latere evolutie van de prijs der geneesmiddelen. Zij hebben betrekking, eensdeels op gezondheids-, de sociaal-economische en de technisch-wetenschappelijke belangen van de gemeenschap, anderdeels op de industrialisatie- en rendabiliteitsvoorwaarden van de ondernemingen in België, hierbij tevens rekening houdend met deze voorwaarden in het buitenland, meer bepaald in de Lid-Staten van de E.E.G.". De bedoeling van deze *dubbele* waarborg (vaste criteria en vaststelling na beraadslaging in ministerraad) is, aldus de indieners van het amendement, de betrokken belangen te beschermen tegen willekeur van de minister van Economische Zaken. Terloops zij opgemerkt dat ook het vierde lid van art. 2 (wachttijd van maximum twee maanden bij vaststelling van de maximumprijs van een nieuw geneesmiddel) werd voorgesteld (en overgenomen) ter bescherming van de ondernemingen. In die geest was ook een ander amendement⁶⁷ dat in een herzieningsprocedure tegen de ministeriële beslissingen voorzag maar dat later werd ingetrokken nadat de minister had verwezen naar de mogelijkheid van beroep bij de Raad van State en ermee had ingestemd in art. 3 expliciet te vermelden dat het in ministerraad overgelegde criteria-K.B. pas na raadpleging van de PrijsCom-Farma zal worden uitgevaardigd⁶⁸. De herzieningsprocedure bepaalde de mogelijkheid binnen acht werkdagen beroep aan te tekenen bij de *raad voor economische geschillen* die binnen een maand een advies zou moeten uitbrengen. In geval van ongunstig advies zou de beslissing slechts bij K.B. na beraadslaging in ministerraad uitvoerbaar kunnen worden verklaard. Achter de houding van de regering, erin bestaande althans op dit punt niet van het gemene recht te willen afwijken, moeten uiteindelijk toch wel vraagtekens worden geplaatst als men in de Handelingen van de Senaat de door minister Oleffe niet weerlegde verklaring van de heer Van Waterschoot leest, die als volgt luidt: "(...) acteren wij de duidelijk uitgedrukte bedoelingen van de minister van Eco-

⁶³ *Ibid.*

⁶⁴ Arresten R.v.S., 1973, nr. 16.170.

⁶⁵ Nr. 504/4, pp. 10-11.

⁶⁶ Nr. 504/3.

⁶⁷ Van de heer Sprockeels, Parl. Doc., Kamer, 1974-1975, nr. 504/3.

⁶⁸ Zie verslag, nr. 504/8, p. 5.

nomische Zaken om een niet-formele, maar toch praktische en werkzame herzieningsformule tegen de genomen beslissing in te stellen". Men kan zich trouwens ook afvragen wat de juridische waarde is van een dergelijke "toezegging" en de andere toezeggingen die tijdens de parlementaire besprekingen werden gedaan.

14. Wat nu die criteria betreft kan voorts worden opgemerkt dat de wet zelf basiscriteria opgeeft waarmee de regering rekening zal dienen te houden, o.m. met de industrialisatie- en rendabiliteitsvoorwaarden van de Belgische en Europese ondernemingen, m.a.w. hier ook wordt afgeweken van het gemene recht: de Algemene Prijzenwet verbiedt niet, althans niet absoluut, het vaststellen van verlieslatende maximumprijzen⁶⁹.

5. Wat in de wet ontbreekt

15. Althans tot 31 december 1977 zal de Algemene Prijzenwet enkel wat de erin gestelde sancties (alsmede opsporings- en vervolgingsvoorwaarden) betreft, op de farmaceutische sector toepasselijk zijn. Dit betekent o.m. dat tot op die datum o.m. geen *programma-overeenkomsten* inzake geneesmiddelen kunnen worden gesloten en dat de *verkoopweigeringsverboden* van art. 2, § 3, en art. 4 van de Algemene Prijzenwet op farmaceutica niet van toepassing zijn. In dit verband zij toch even herinnerd aan het feit dat art. 4, des tijds door het Hof van Beroep te Luik⁷⁰, na verwijzing door het Hof van Cassatie werd toegepast op een geval van discriminatie van een bepaalde afnemer van farmaceutica. Tenslotte kan worden opgemerkt dat evenmin de verplichting tot *prijsverhogingsaangifte* erop van toepassing is⁷¹. Uit de parlementaire voorbereiding valt niet af te leiden of men zich bij de elaboratie en de goedkeuring van de wet van deze drie punten bewust was.

Besluit

16. Wat het geheel van de wet betreft kan een tweeledige vaststelling worden gedaan: er wordt een nieuw stukje *corporatisme* in het Belgisch economisch recht ingeschreven (de PrijsComFarma) en t.a.v. de farmaceutische sector wordt opnieuw een *afwijking van het gemene recht* ingevoerd. Een andere recente afwijking waar hier aan gedacht wordt is art. 2bis van het Wetboek van Koophandel (ingevogd bij Wet van 18 juli 1973) dat de verkoop van farmaceutische specialiteiten door een apotheker aan het handelsrecht onttrekt. In dit overzicht werd dan, na een historisch overzicht, vooral aandacht besteed aan de oprichting van genoemde commissie, aan het toepassingsgebied van de wet (industriële geneesmiddelen voor menselijk gebruik), het vraagstuk der *ristorno's* (voor welke reglementering voortaan een zuivere wettelijke basis gegeven is) en aan het feit dat de minister van Economische Zaken bij de vaststelling van maximumprijzen voortaan rekening zal dienen te houden met in een nog te nemen K.B. vastgelegde criteria. Tenslotte zij herhaald dat de hier besproken wet pas functioneel zal zijn na de uitvaardiging van uitvoeringsbesluiten (de commissie werd reeds opgericht) en dat haar werkingsduur beperkt is tot 31 december 1977, waarna, behoudens nieuwe wettelijke regeling of verlenging van de werkingsduur, de Algemene Prijzenwet op farmaceutica van toepassing wordt.

J. STUYCK

Assistent aan de afdeling economisch recht K.U.L.

⁶⁹ Zie hierover L. NEELS en J. STUYCK, Rechtsvraag *Jura Falconis*, 1974-1975, nr. 5. Vergelijk met Nederland waar de regering tijdens de parlementaire behandeling van de Prijzenwet (van 24 maart 1961) ook gesteld heeft dat de maximumprijzen niet lager zullen zijn dan het bedrag dat in de betrokken sector nodig is om er rendabele productie mogelijk te maken (geciteerd bij R. KRUIJTHOF, a.w., p. 294).

⁷⁰ 2 juni 1967, niet gepubliceerd; zie hierover SCHRANS, t.a.p., R. KRUIJTHOF, a.w., p. 183, en DECALUWÉ, "Weigering van verkoop", in *Economisch en Financieel Recht Vandaag*, Gent 1972, p. 289.

⁷¹ Zoals reeds werd opgemerkt geldt deze verplichting echter wel zolang geen uitvoeringsbesluiten worden getroffen op grond van de Prijzenwet Farmaceutica.

EUROPEES RECHT

Weekoverzicht van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen

(Week van 29 september - 3 oktober 1975)

I. Arresten

Gevoegde zaken 89/74, 18 & 19/75.

Procureur Général Cour d'Appel Bordeaux tegen A. ... en anderen (prej. zaak) 30.9.1975

Het Hof van Justitie heeft arrest gewezen in twee prejudiciële zaken, waarin respectievelijk het Cour d'Appel te Bordeaux en het Cour d'Appel te Aix en Provence hadden verzocht om uitlegging van communautaire bepalingen ter zake van wijnen.

De gevoegde zaken 89/74, 18 & 19/75 betreffen Bordeaux-wijnen.

Een aantal wijnbouwers in het departement Gironde waren vervolgd wegens ongeoorloofde verrijking van bepaalde hoeveelheden rode wijn door toevoeging van alcohol of suiker. Onder "verrijking van wijn" wordt verstaan een kunstmatige verhoging van het alcoholgehalte van het natuurlijke produkt door verschillende procédés: door rechtstreekse toevoeging van alcohol aan de wijn of most ofwel door toevoeging van suiker aan de most of aan de geogoste druiven. Beide procédés zijn steeds ofwel verboden geweest, ofwel aan strikte voorschriften gebonden, en zijn na de totstandbrenging van de gemeenschappelijke wijnmarkt op 1 juni 1970 geregeld in gemeenschapsverordeningen.

De communautaire regeling verbiedt toevoeging van alcohol aan wijn, doch dit verbod bestond in Frankrijk al lang (Wet van 24 juli 1894), en om effectief optreden tegen fraudes mogelijk te maken, was in artikel 8 van de Code du Vin (Decreet van 1 december 1936) een bepaling opgenomen inzake het vermoeden van een verhoogd alcoholgehalte. Voor een goed begrip van deze tekst zij er op gewezen dat wijn droge stof bevat, bestaande uit niet-vluchtige stoffen (bijvoorbeeld zouten, zuren, glycerol, pectine), en in ruime mate aanwezige vluchtige stoffen, onder andere alcohol. Voor de berekening van het gehalte aan droge stof zijn verschillende analysemethoden ontwikkeld. Eén daarvan is de "methode bij 100°", bestaande in weging van het residu na verdamping bij 100° van de vluchtige stoffen. Ofschoon deze methode in Frankrijk wordt toegepast, kent de gemeenschapsregeling haar niet.

Volgens de Code du Vin wordt een verhoogd alcoholgehalte vermoed, wanneer de verhouding alcohol/droge stof groter is dan 4,6 bij rode wijnen en 6,5 bij witte wijnen.

Het Cour d'Appel te Bordeaux verzocht het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen zich uit te spreken over de vraag of de gemeenschapsverordeningen de handhaving op nationaal vlak van de bepalingen van de Code du Vin inzake het vermoeden van een verhoogd alcoholgehalte gedogen en of de toepassing van de analysemethode droge stof bij 100°, die als basis voor dit rechtsvermoeden noodzakelijk is, verenigbaar is met de gemeenschapsregelingen.

Het Hof verklaarde voor recht dat de gemeenschapsverordeningen moeten worden uitgelegd in die zin dat een Lid-Staat bij de huidige stand van het gemeenschapsrecht, bij wijze van nationale controlemaatregel het rechtsvermoeden van een verhoogd alcoholgehalte kan hanteren, gebaseerd op de verhouding alcohol/droge stof, berekend naar de methode bij 100°, mits tegen dit vermoeden tegenbewijs is toegelaten (het mag dus niet onweerlegbaar zijn!) en de toepassing er niet toe leidt dat wijnen uit andere Lid-Staten feitelijk of rechtens worden benadeeld (het vermoeden mag dus ook niet discriminatoir werken).

Gevoegde zaken 10 - 14/75
 Cour d'Appel te Aix en Provence
 L. ... en anderen (prej. zaak) 30.9.1975

Deze zaken zijn door het Cour d'Appel te Aix en Provence aan het Hof van Justitie voorgelegd en betreffen — evenals de door het Cour d'Appel te Bordeaux voorgelegde wijnzaken — het verhoogd alcoholgehalte, de middelen om fraudes vast te stellen, en de toepassing der gemeenschapsverordeningen op wijngebied.

Reeds uit het overzicht van de feiten blijken een aantal verschillen tussen beide groepen zaken. Een aantal directeurs van Franse wijnhandels hadden in 1971 een aantal keren in Italië wijn ingevoerd in Frankrijk. Een onderzoek door de Franse autoriteiten wees een zodanige verhouding alcohol/droge stof uit, dat een verhoogd alcoholgehalte kon worden vermoed. De betrokkenen werden strafrechtelijk vervolgd, doch door het Tribunal Correctionnel te Marseille ontslagen van rechtsvervolging, onder andere op grond dat de communautaire bepalingen waarbij voor een overgangperiode geleide certificaten voor bepaalde wijnen zijn ingesteld, waren nageleefd daar de producerende Lid-Staat een "wit certificaat" had afgegeven, ten blijk van de gezonde handelskwaliteit van de wijn.

Het Cour d'Appel te Aix en Provence vraagt het Hof van Justitie of de tafelwijnen, bedoeld in een communautaire verordening, teneinde deze benaming te mogen dragen en op het gebied van een Lid-Staat der Gemeenschap te worden verhandeld, alleen hebben te voldoen aan de analytische normen die zijn voorgeschreven in de gemeenschapsregeling, of ook aan de nationale praktijken en regelingen, en of gemeenschapsregelingen op het gebied van wijnen de Lid-Staten toestaan het rechtsvermoeden van een verhoogd alcoholgehalte, bedoeld in artikel 8 van de Code du Vin, te hantieren.

Deze laatste vraag heeft het Hof op dezelfde wijze beantwoord als in de zaken betreffende de Bordeauxwijnen.

Met betrekking tot het woord "tafelwijn", en de documenten die nodig zijn voor het in de handel brengen van wijnen in de Lid-Staten, besliste het Hof dat tafelwijnen, om als zodanig te kunnen worden aangemerkt en om vrij te kunnen circuleren op het grondgebied van de Lid-Staten, slechts behoeven te voldoen aan de analytische normen welke zijn voorzien in de gemeenschapsregeling. Een Lid-Staat kan met betrekking tot wijnen uit een andere Lid-Staat geen ander geleidecertificaat eisen dan in de gemeenschapsverordeningen is voorgeschreven.

Zaak 25/75
 Van Vliet Kwasten- en Ladder Fabriek N.V. en Fratelli Dalle Crode (prej. zaak) 1.10.1975

Deze zaak betreft een verzoek van het Gerechtshof te Arnhem om uitlegging van verordening no. 67/67 van de Commissie van 22 maart 1967, betreffende de toepassing van artikel 85, lid 3, van het Verdrag op groepen alleenverkoopovereenkomsten. De zaak komt voort uit een geschil tussen de vennootschap naar Italiaans recht "Dalle Crode" en de vennootschap naar Nederlands recht "Van Vliet" omtrent een overeenkomst waarin aan laatstgenoemd bedrijf de alleenverteenwoordiging voor de Benelux werd verleend voor kwasten en alle onderdelen die nodig zijn voor de vervaardiging der door het Italiaanse bedrijf gefabriceerde kwasten.

Het Hof verklaarde voor recht dat een alleenverkoopsovereenkomst tussen een fabrikant in een Lid-Staat en een alleenverkoper elders in de gemeenschappelijke markt valt onder artikel 3 van verordening no. 67/67 EEG van de Commissie wanneer de fabrikant daarbij wordt verplicht de handelaren en consumenten in zijn eigen land te verbieden de betrokken produkten naar het contractgebied uit te voeren

of te doen uitvoeren, en het de handelaren en consumenten in het contractgebied daardoor onmogelijk wordt gemaakt grotere partijen van die produkten rechtstreeks uit het land van de fabrikant te betrekken dat zodanige overeenkomst ook onder artikel 3 van verordening no. 67/67 valt, wanneer de handelaren en consumenten in het contractgebied reële mogelijkheden hebben — of ze deze nu benutten of niet — zich de contractprodukten in de gemeenschappelijke markt, buiten het land van de fabrikant, te verschaffen.

Zaak 32/75
 Christini en S.N.C.F. (prej. zaak) 30.9.1975

Een in Frankrijk wonende Italiaanse — wier Italiaanse echtgenoot eertijds in Frankrijk werkte, doch aan een arbeidsongeval is overleden met achterlating van de weduwe en vier kinderen — werd door de S.N.C.F. een reductiekaart voor grote gezinnen geweigerd.

De weigering geschiedde op grond van haar nationaliteit, omdat de Franse wet bepaalt dat de reductiekaart voor grote gezinnen in beginsel is voorbehouden aan Franse onderdanen, en slechts aan vreemdelingen wordt verstrekt wanneer hun land van herkomst met Frankrijk een wederkerigheidsovereenkomst op dit gebied heeft gesloten, hetgeen tussen Frankrijk en Italië niet het geval is.

Verzoekster in het hoofdgeding daagde de S.N.C.F. voor de rechter. Naderhand kwam de zaak voor het Cour d'Appel te Parijs, dat het Hof verzocht om een prejudiciële beslissing over de vraag of door de S.N.C.F. aan grote gezinnen verstrekte reductiekaarten voor de werknemers der Lid-Staten een "sociaal voordeel" in de zin van artikel 7 van 's Raads verordening inzake het vrije verkeer van de werknemers binnen de Gemeenschap is. Het Hof verklaarde voor recht dat dit artikel aldus moest worden gelezen dat onder de hierbedoelde sociale voordelen ook vallen reductiekaarten op vervoerprijzen, die door een nationale spoorwegdienst aan grote gezinnen worden verstrekt, zulks ook wanneer dit voordeel eerst na het overlijden van de werknemers ten behoeve van hun in deze Lid-Staat gebleven gezinnen wordt verzocht.

II. Conclusies

Zaak 23/75
 SODA tegen Cassa Conguaglio Zuccherio

Verzoek van de Pretura di Abbiategrasso om een prejudiciële beslissing inzake de uitlegging van artikel 6 van verordening (EEG) no. 834/74 van de Commissie van 5 april 1974 tot vaststelling van de maatregelen welke nodig zijn ter voorkoming van verstoringen van de suikermarkt ten gevolge van de prijsverhoging in deze sector voor het verkoopseizoen voor suiker 1974/75.

Advocaat-generaal: H. Mayras.

III. Mondelinge behandeling

Zaak 73/74
 Fabricants Papiers Peints tegen Commissie.

Nietigverklaring van de beschikking van de Commissie van 23 juli 1974 inzake een procedure tot toepassing van artikel 85 E.E.G.-Verdrag.

Zaak 36/75
 Rutili tegen Ministère de l'Intérieur

Verzoek van het Tribunal administratif te Parijs om een

prejudiciële beslissing inzake de uitlegging van artikel 48 E.E.G.-Verdrag (vrij verkeer van werknemers — beperkingen uit hoofde van openbare orde).

MEDEDELINGEN EN BERICHTEN

Vrij verrichten van diensten door advocaten in de E.E.G.

Op 19 augustus 1975 (Publicatieblad van de E.G. m. C 213 van 17 september 1975) heeft de Commissie van de E.G. bij de Raad een gewijzigde richtlijn tot vergemakkelijking van de daadwerkelijke uitoefening van het vrij verrichten van diensten door advocaten ingediend. Dit brengt mee, dat personen die de advocatuur in de onderscheiden lid-staten uitoefenen, door de lidstaat van ontvangst als advocaat worden erkend.

Een advocaat zal zijn werkzaamheden betreffende het tegenwoordigen en verdedigen van een cliënt moeten kunnen verrichten onder dezelfde voorwaarden als de in het land van ontvangst gevestigde advocaten, echter met uitsluiting van enig vereiste inzake een vaste woonplaats binnen het rechtsgebied van een rechterlijke instantie in dat land. De verschillen, welke op het gebied van de gerechtelijke procedures bestaan, rechtvaardigen, dat de verrichter van diensten moet samenwerken met een plaatselijke advocaat, welke indien nodig verantwoordelijk is voor de desbetreffende gerechtelijke instantie. De tuchtregels van de lidstaat van ontvangst moeten worden nageleefd, onverminderd de verplichtingen, welke voortvloeien uit de in de lidstaat van herkomst geldende voorschriften. Wanneer in een lidstaat het beroep van advocaat wordt uitgeoefend door verschillende categorieën juristen, moeten regels worden gegeven inzake het tuchtrecht, dat op een uit een andere lidstaat herkomstige advocaat van toepassing is. Aan de beroepsorganisatie van de lidstaat van ontvangst dient de mogelijkheid te worden gegeven zich ervan te vergewissen, of de dienstverlenende persoon naar behoren is toegelaten tot de uitoefening van zijn werkzaamheden in het land waar hij is gevestigd.

Strafbaarheid van rechtspersonen

Het probleem van de strafbaarheid van rechtspersonen is niet nieuw. De strafbaarheid van collectiviteiten was al een agendapunt van het Concilie van Lyon in 1245. Paus Innocentius IV sprak er zich tegen uit (zie Hazewinkel-Suringa, Inleiding tot de studie van het Nederlandse Strafrecht, 5e druk (1971), bewerkt door J. Remmelink, p. 72, noot 3; verg. o.m. ook Jean Rommel, "De rechtspersoon en de repressie", R.W., 1946-47, 241 e.v.; D. Van Eck, De strafbaarheid van rechtspersonen en corporatieve niet-rechtspersonen naar Nederlands recht en J. Constant, De strafbaarheid van de rechtspersoon en haar organen in het Belgisch recht, preadviezen voor de Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht voor België en Nederland, jaarboek IV (1951-52), pp. 49 en 75; Vanhoudt-Calewaert, Belgisch Strafrecht, II, p. 258).

De tegenwoordige minister van Justitie in Nederland, mr. A.A.M. van Agt, is reeds lang een voorstander van de strafbaarstelling van rechtspersonen in het commune strafrecht (zie o.m. zijn bijdrage: 'Corporaties in overtreding' in Opstellen over Recht en Rechtsgeschiedenis aangeboden aan prof. mr. B.H.D. Hermesdorf, 1965, pp. 1). Thans is onder zijn verantwoordelijkheid bij de Nederlandse Tweede Kamer een wetsontwerp ingediend dat betrekking heeft op de strafbaarheid van rechtspersonen. Het wetsontwerp vult daartoe het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering met enkele algemene bepalingen aan.

Tal van bijzondere wetten — aldus in *Mededelingen* van het Stafbureau Voorlichting (nr. 888) — bevatten al bepalingen, die de bestraffing van een rechtspersoon als zodanig mogelijk maken wanneer het gaat om in die wetten omschreven strafbare feiten. De Wet op de economische delicten is hiervan wel het belangrijkste voorbeeld. Rechtspraak en openbaar ministerie zijn met de vervolging en bestraffing

van rechtspersonen al jaren vertrouwd. Tot nu toe heeft de wetgever echter nooit de stap gezet naar de in het Wetboek van Strafrecht omschreven misdrijven en overtredingen. Die stap is in het thans ingediende wetsontwerp gedaan. In het vervolg zullen dus ook rechtspersonen en/of leiding gevende functionarissen daarvan kunnen worden gestraft voor delicten als omkoping, valsheid in geschrift, oplichting, verduistering, heling, geheimschending, dood door schuld.

Het wetsontwerp neemt het systeem van de Wet op de economische delicten in grote lijnen over. Dit houdt in dat, wanneer een strafbaar feit wordt begaan door een rechtspersoon, de vervolging kan worden ingesteld en de straf uitgesproken hetzij tegen die rechtspersoon, hetzij tegen degenen die opdracht hebben gegeven tot het plegen van het delict of daaraan feitelijke leiding hebben gegeven, hetzij tegen de rechtspersoon en deze natuurlijke personen tezamen.

Met de rechtspersoon wordt in het wetsontwerp op een lijn gesteld: de vennootschap zonder rechtspersoonlijkheid, zoals de vennootschap onder firma, en verder de maatschap en het doelvermogen.

Door het opnemen van algemene bepalingen in het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering, worden de bepalingen in bijzondere wetten omtrent de strafbaarheid van rechtspersonen overbodig. Die bepalingen lopen onderling uiteen en zijn soms onvolledig. Het wetsontwerp zal dan ook een belangrijke bijdrage leveren aan de uniformiteit en de overzichtelijkheid van de wetgeving. Meer dan 100 bestaande wetten zijn daartoe aangepast.

Tienjarig bestaan van het tijdschrift Europees Vervoerrecht

Naar aanleiding van het tienjarig bestaan van het te Antwerpen verschijnend tijdschrift *Europees Vervoerrecht* (European Transport Law) wordt te Antwerpen van 26 tot 29 november 1975, in samenwerking met Lloyd's of London Press Ltd, uitgever van het sedert 1974 verschijnend viermaandelijks tijdschrift *Maritime and Commercial Law*, een internationaal congres gehouden.

Twee onderwerpen worden behandeld: 'Het gecombineerd vervoer en zijn verzekeringsproblemen' en 'Bevrachtingsovereenkomsten' (charterpartijen).

Studiedag 'Arbeidsongeschiktheid'

Op zaterdag 22 november 1975 heeft in de gebouwen van het departement Rechten van de Universitaire Instelling Antwerpen (UIA), Universiteitsplein 1, Wilrijk de door dit departement, het Hof van Beroep, het Arbeidshof en de Vlaamse Conferentie bij de Balie te Antwerpen georganiseerde studiedag plaats.

Zoals reeds medegedeeld spreken prof. J. Van Steenberge over "Evaluatie en vergoeding van arbeidsongeschiktheid" en prof. dr. D. Lahaye over 'Medische expertisen en arbeidsongeschiktheid'. Beide spreekbeurten worden gevolgd door een panel, onder leiding resp. van de eerste voorzitter in het Arbeidshof M. Van Coppenolle, en van kamervoorzitter in het Hof van Beroep E. Ceulemans.

Wie aan deze studiedag wenst deel te nemen wordt verzocht dit onverwijld te berichten aan het secretariaat, waargenomen door kamervoorzitter R. Rauws, Arbeidshof, Cockerillkaai 39, 2000 Antwerpen.

ERRATUM

De in nummer 9 opgenomen rede van de procureur-generaal R. Verheyden: *De probatie tussen toekomst en verleden* werd uitgesproken op de plechtige openingszitting van het Hof van Beroep te Antwerpen op 1 september 1975 en niet op 1 september 1974, zoals verkeerdelijk werd gedrukt. De aandachtige lezer zal deze drukfout wel zelf reeds verbeterd hebben.